

Nr 183.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar samt anför därvid följande.

Inledning.

Av den vid enskilda järnvägar anställda personalen ha tjänstemännen sedan länge varit pensionsförsäkrade i för ändamålet bildade pensionskassor. Flertalet järnvägar ha därvid anlitat Enskilda järnvägarnes pensionskassa, men åtskilliga järnvägar ha bildat särskilda pensionskassor för pensionering

av sin personal. Några järnvägsförvaltningar ha låtit pensionsförsäkra jämväl en del av de hos dem anställda arbetarna på enahanda sätt. Enstaka tjänstemän äro pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan eller annan icke särskilt för järnvägspersonal avsedd pensionskassa. I fråga om anställningshavare — huvudsakligen arbetare — vilka ej pensionsförsäkrats i pensionskassa ha järnvägsföretagen i vissa fall utfäst sig att utbetala pension eller understöd vid anställningshavarnas avgång eller ock föranstaltat om och bidragit till premieinbetalning till försäkringsanstalt för liv- och kapitalförsäkring eller insättning å sparkassekonto för anställningshavarnas räkning. Sådana premieinbetalningar och insättningar ha även förekommit i förening med pensionsförsäkring i pensionskassa. I vissa fall ha järnvägsförvaltningarna beviljat tilläggs pensioner till kassapensionerna. Särskilt på senare tid ha förvaltningarna utbetalat dyrtidstillägg å pensionerna.

I samband med statens övertagande av enskild järnväg har den vid järnvägen anställda personalen i regel fått övergå i statens järnvägars tjänst. Pensionsförhållandena ha därvid i allmänhet i första hand reglerats genom bestämmelser i de mellan staten och förutvarande järnvägsägare träffade köpeavtalen. Vissa särbestämmelser rörande i statens järnvägars tjänst övergången personal ha därjämte meddelats i gällande pensionsreglementen m. fl. författningar. De anställningshavare, som övergått i statens järnvägars tjänst men varit delägare i enskild pensionskassa, ha i regel icke blivit underkastade de för statsanställda i allmänhet gällande pensionsreglementena utan fått kvarstå vid den pensionsrätt de innehaft som delägare i den enskilda kassan. Vissa tilläggsförmåner från staten ha dock tillerkänts dem som pensionärer och jämväl deras efterlevande.

Den största av de enskilda pensionskassorna, Enskilda järnvägarnes pensionskassa, har delägare från såväl förstatligade som icke förstatligade järnvägar. Vid 1943 års utgång voro till kassan anslutna 100 järnvägar, därav 57 statsövertagna och omkring 10, vilka ej ingå i planen för järnvägsförstatligandet. Vid samma tidpunkt utgjorde antalet delägare 7 851, därav 3 186 anställda vid statens järnvägar, omkring 350 anställda vid järnvägar, som ej ingå i planen för järnvägsförstatligandet, och 33 efter avgång från anställning kvarstående delägare. Antalet egenpensionärer utgjorde 2 525 och antalet familjepensionärer 1 693, därav 1 457 respektive 904 pensionerade från statsövertagna järnvägar.

Ett antal smärre kassor vid statsövertagna järnvägar ha tidigare övertagits av statens järnvägar. Dessa kassor hade vid 1943 års utgång sammanlagt 103 i tjänst varande delägare, 205 tjänstepensionärer och 162 familjepensionärer.

Av de kassor, som bildats vid numera statsövertagna enskilda järnvägar, äro tre alltjämt fristående, nämligen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa samt Uddevalla—Vänersborg—Herrlunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa. Dessa kassor hade vid 1943 års utgång sammanlagt 578 i tjänst varande delägare, 263 tjänstepensionärer och 187 familjepensionärer.

För personalen vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar — vilka för närvarande ägas av ett statligt bolag och äro avsedda att från och med den 1 juli 1945 övertagas av statens järnvägar — omhänderhaves pensioneringen av S. W. B. pensionskassa. Denna hade vid 1943 års utgång 1 086 i tjänst varande delägare, 325 tjänstepensionärer och 216 familjepensionärer.

För personal med anställning vid järnvägsföretag, som alltjämt äro i enskild ägo, finnas ett 10-tal fristående pensionskassor, vilka vid 1943 års utgång hade sammanlagt omkring 3 500 i tjänst varande delägare, 1 300 tjänstepensionärer och 800 familjepensionärer.

I propositionen nr 207 till 1939 års riksdag angående åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet berördes frågan om statens övertagande av de vid enskilda järnvägar förefintliga pensionskassorna och dessas förpliktelser. I propositionen förutsattes, att prövningen av hithörande spörsmål skulle föregås av en särskild utredning i ämnet.

Sedermera avgav järnvägsstyrelsen utlåtande över en framställning om statens övertagande av två pensionskassor vid numera förstatligade enskilda järnvägar och förordade därvid en allmän utredning genom sakkunniga av frågan om statens övertagande av förefintliga sådana pensionskassor.

Fråga om statens övertagande helt eller delvis av Enskilda järnvägarnes pensionskassa förevar vid 1942 års riksdag. I utlåtande nr 47 över vid riksdagen väckta motioner uttalade bankoutskottet sig för en utredning i detta ämne. Därvid borde, enligt vad utskottet vidare anförde, jämväl undersökas, i vad mån större jämställdhet i pensionshänseende kunde ernås mellan olika grupper av anställda och pensionärer vid de av staten övertagna järnvägarna. Med hänsyn till att frågan om verkställande av utredning rörande pensionskassornas övertagande redan tidigare bragts under Kungl. Maj:ts prövning, hemställde emellertid bankoutskottet icke om framställning i ärendet från riksdagens sida.

Den 29 oktober 1943 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla utredningsmän för att biträda med utredning av frågan om tjänste- och familjepensioneringen beträffande personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar. Direktiven för utredningen framgå av följande uttalande av departementschefen till statsrådsprotokollet nämnda dag.

Frågan om statsövertagande är närmast aktuell beträffande de pensionskassor, vilka höra samman med numera förstatligade enskilda järnvägar. En avveckling av dessa kassors rörelse är påkallad redan med hänsyn till att tillförseln av nya delägare avskurits. Härtill kommer att, enligt vad som uppgivits, förflyttning av personal, som deltagit i kassornas förvaltning, i vissa fall medfört svårigheter för den fortsatta verksamheten.

Främst är emellertid att märka, att den nuvarande ordningen för tjänste- och familjepensioneringen för de av staten övertagna anställningshavarna ur såväl statens som personalens synpunkt framstår som ett provisorium, vilket bör avlösas av mera definitiva anordningar. För staten, som har att vidkännas avsevärda kostnader för ifrågavarande pensionering, är det önskvärt att vinna däremot svarande inflytande över den med pensioneringen sammanhängande förvaltningsverksamheten och större möjlighet att reglera pensionsvillkoren i närmare anslutning till det statliga pensioneringssystemet. Kas-

sornas avgifts- och pensionsbestämmelser skilja sig i väsentliga delar från motsvarande statliga bestämmelser. Detta förhållande har, ehuru statliga fyllnadspensioner och rörliga tilläggsförmåner tillkommit, föranlett påtagliga ojämnheter beträffande pensionsvillkoren mellan i övrigt likställda anställningshavare.

I detta sammanhang föreligga jämväl till beaktande vissa spörsmål berörande pensioneringen av personal, som vid vederbörande järnvägs förstatligande icke övergått i statens järnvägars tjänst och blivit uppförd på aktiv stat, samt av efterlevande till sådan personal. För närvarande utgår statlig dyrtidshjälp till här avsedda tjänste- och familjepensionärer.

Den ifrågasatta sakkunnigutredningen rörande de pensionsfrågor, som sammanhånga med förstatligandet av de enskilda järnvägarna, synes nu böra företagas. Därvid böra undersökas förutsättningarna för ett övertagande av de ifrågavarande kassornas rörelse. Som led i undersökningen böra ingå förhandlingar med representanter för vederbörande kassor, förda på grundval av försäkringstekniska utredningar angående kassornas ställning. I anslutning härtill bör utredning ske i fråga om reglering av pensionsvillkoren för de av undersökningarna berörda anställningshavar- och pensionstagargrupperna.

Särskilda spörsmål föreligga beträffande Enskilda järnvägarnes pensionskassa, som fortfarande har ett stort antal delägare bland personalen vid de icke förstatligade järnvägarna. Jämväl såvitt angår denna kassa bör utredningen vara inriktad på en lämplig reglering av pensionsförhållandena för anställningshavarna vid de av staten övertagna järnvägarna och dessa anställningshavares efterlevande. I vad mån en tillfredsställande dylik reglering förutsätter ett statsövertagande av kassans rörelse är en fråga som bör få sin belysning genom utredningen. Möjligt är, att det kan finnas påkallat att härutinnan framlägga alternativa förslag till övervägande.

Med stöd av bemyndigandet tillkallades revisionssekreteraren, numera häradshövdingen *C. F. Gemzell*, direktören i statens pensionsanstalt *S. Lindstedt* och byråchefen i järnvägsstyrelsen *G. F. Ruist* att såsom utredningsmän biträda med ifrågavarande utredning. Tillika förordnades Lindstedt att såsom ordförande leda utredningsmännens arbete. Sedermera uppdrogs åt professorn *C. H. Cramér* att såsom expert biträda utredningen vid verkställande av försäkringstekniska beräkningar angående Enskilda järnvägarnes pensionskassa och därmed sammanhängande frågor.

Under handläggningen vid 1944 års riksdag av fråga om begränsning i vissa fall av de statliga tilläggsförmånerna för efterlevande till anställningshavare, som från enskild järnväg övertagits i statens järnvägars tjänst, fann bankoutskottet anledning beröra det förhållandet, att pensionsavgifterna för de övertagna anställningshavare, som äro delägare i enskild järnvägspensionskassa, i allmänhet äro större än motsvarande statliga pensionsavdrag. I sitt utlåtande nr 59, vilket godkändes av riksdagen enligt skrivelse nr 466, uttalade utskottet sig för att frågan om lindring i avgiftsskyldigheten för nämnda personal — eventuellt på det sätt att avgifterna bringades att motsvara de statliga avdragen — toges under övervägande i samband med förevarande utredning.

Utredningsmännen, som antagit benämningen *1943 års järnvägspensionsutredning*, ha den 28 november 1944 avgivit betänkande i ämnet. Betänkan-

det innehåller förslag till en allmän omreglering av grunderna för tjänste- och familjepensioneringen beträffande personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar. Vid betänkandet äro fogade överenskommelser, som under förbehåll av vederbörligt godkännande träffats mellan utredningsmännen och representanter för respektive kassor om statens övertagande av Enskilda järnvägarnes pensionskassa, Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa, Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa samt S. W. B. pensionskassa. Överenskommelserna torde få biläggas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bilagor A—E*).

Över betänkandet ha yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, statskontoret, försäkringsinspektionen, nyssnämnda pensionskassors styrelser och svenska järnvägsmannaförbundets styrelse samt av en pensionsnärssammanslutning benämnd Pensionerade järnvägsmän vid Sveriges enskilda järnvägars riksförbund.

Hittillsvarande pensionsförhållanden.

I betänkandet har till en början lämnats en redogörelse för hittills rådande pensionsförhållanden för personal, som varit anställd vid av staten övertagen enskild järnväg. I fråga om denna redogörelse torde få hänvisas till betänkandet, vilket bilägges handlingarna i ärendet. Beträffande huvuddragen i den gällande pensionsordningen må här, med förbigående av bl. a. de avvikelser som avse äldre pensionsförhållanden, nämnas följande.

Vid statsövertagande av enskild järnväg blir i allmänhet huvuddelen av den samtidigt övertagna personalen efter en kort övergångstid uppförd på aktiv stat vid statens järnvägar, d. v. s. erhåller sådan befattning eller arbetaranställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet respektive tjänstepensionsreglementet för arbetare. Innan så skett, har järnvägsstyrelsen ägt att entlediga icke-ordinarie personal och viss personal, som nyligen befordrats till ordinarie, att förtidspensionera sådan personal, som med hänsyn till sjuklighet eller levnadsålder över 60 år icke lämpligen kan tjänstgöra vid statens järnvägar, samt att på övergångsstat tillsvidare uppföra personal, som är obehövlig eller icke uppfyller för statens järnvägars personal uppställda fordringar i avseende å kropps- och sinnesbeskaffenhet eller som icke omedelbart kan beredas tjänstgöring i befattning i den lönegrad, vari inplacering vid uppförande på aktiv stat avsetts skola ske.

Personal med delaktighet i enskild pensionskassa. De övertagna anställningshavare, som äro delägare i enskild pensionskassa, äro undantagna från tillämpningen av de statliga pensionsreglementena för tjänstemän och arbetare. I stället ha de enskilda pensionskassornas reglementen förblivit gällande för anställningshavarna. Järnvägsstyrelsen har övertagit förutvarande järnvägsägares rättigheter och skyldigheter i förhållande till kassorna, där dessa icke, såsom i några fall skett, övertagits av statens järnvägar.

De anställningshavare, som blivit uppförda på aktiv stat vid statens järnvägar före uppnåendet av den eljest vid statsanställning gällande pensionsåldern, bli emellertid regelmässigt vid avgång berättigade till fyllnadspension av statsmedel. Fyllnadspensionen avser i princip att bereda anställningshavaren samma pensionsförmåner som om han från början varit anställd hos statens järnvägar, dock med viss reduktion i den mån den del av kassapensionen, som grundar sig på anställningshavarens avgifter, understiger motsvarande del av pensionen enligt det statliga reglementet. I stort sett verka fyllnadspensionerna så, att de sammanlagda tjänstepensionsförmånerna uppbringas till samma belopp som de statliga i de fall, då kassapensionen uppgår till omkring 75 procent eller mera av grundbeloppet av den statliga pensionen.

Om anställningshavare uppförts på aktiv stat först efter det han uppnått den statliga pensionsåldern, äger han vid avgång i stället för fyllnadspension åtnjuta pensionsförhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 samt dyrtidstillägg och kristillägg å kassapensionen.

Efterlevande till på aktiv stat uppförda anställningshavare äro berättigade att å dem tillkommande kassapensioner åtnjuta vissa tilläggsförmåner av statsmedel, nämligen dels i förekommande fall pensionstillägg enligt kungörelsen nr 361/1922, dels dyrtidstillägg och dels kristillägg.

De anställningshavare, som övergått i statens järnvägars tjänst men icke uppförts på aktiv stat, uppbära efter avgång dyrtidshjälp av statsmedel å kassapensionen. Detsamma gäller dessa anställningshavares efterlevande. Dyrtidshjälpen beräknas för närvarande efter 20 procent å ett tilläggsunderlag bestämt enligt samma grunder som tilläggsunderlaget för beräkning av dyrtidstillägg.

Vad beträffar anställningshavare, som pensionerats eller avlidit före järnvägsövertagandet och således icke varit i statens tjänst, utgår likaledes dyrtidshjälp å kassapensionen till sådana anställningshavare respektive deras efterlevande.

Personal utan delaktighet i enskild pensionskassa. I enskild pensionskassa ej delaktiga anställningshavare, vilka övergå i statens järnvägars tjänst, bli i regel underkastade de statliga pensionsreglementena, varvid tjänstårsberäkning för den tidigare anställningen medges efter vissa grunder. Undantagna äro dock anställningshavare, som före övergången uppnått den statliga pensionsåldern. Dessa anställningshavare äro icke författningenligt berättigade till statliga pensionsförmåner för sig eller sina efterlevande i annan mån än att överåriga arbetare kunna erhålla pension enligt de i kungörelsen nr 696/1942 meddelade s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna. Några statliga pensionsförmåner utöver dyrtidshjälp tillkomma ej heller anställningshavare, som avgått eller avlidit före järnvägsövertagandet, eller sådana anställningshavares efterlevande.

I de fall, då det enskilda järnvägsföretaget utfäst sig att utgiva pension eller understöd till anställningshavare, har utfästelsen övertagits av staten i samband med inlösen av företaget.

Pensionsförhållandena för anställningshavare, vilka i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst och vilka ej äro delägare i enskild pensionskassa, har pensionsutredningen funnit vara i stort sett ändamålsenligt reglerade, varför någon ändring av desamma ej ifrågasatts. Den pensionsordning, som gäller för av statens järnvägar övertagna anställningshavare, vilka äro delägare i enskild pensionskassa, måste däremot enligt vad pensionsutredningen uttalar betraktas såsom i hög grad otillfredsställande. I avseende därå anföres i betänkancket följande.

Tjänstepensionsförmånerna för de på aktiv stat vid statens järnvägar uppförda anställningshavarna bliva, trots den utjämning, som åstadkommes genom fyllnadspensionerna, i åtskilliga fall mindre än för motsvarande, vid statens järnvägar direkt anställda befattningshavare med lika lång anställningstid i järnvägstjänst. Så är förhållandet även i fall, då övergången i statstjänst skett vid så tidig ålder, att anställningshavaren kan påräkna att utöver tjänstetiden vid den enskilda järnvägen i statstjänsten intjäna minst 30 tjänstår, d. v. s. det antal tjänstår, som enligt de statliga pensionsreglementena erfordras för hel tjänstepension. Det måste framstå såsom en oformlighet och av anställningshavaren betraktas såsom orättvisa att tjänstepensionen därvid blir lägre än den som skulle utgått, om anställningshavaren ej tjänstgjort vid den enskilda järnvägen eller under sådan tjänstgöring icke varit pensionsförsäkrad. Skillnaden i pensionsförmåner växlar, beroende på vilken pensionskassas reglemente, som är tillämpligt på anställningshavaren, samt, vad angår delägare i Enskilda järnvägarnes pensionskassa, vilka avlöningsbestämmelser, som gällt för personalen vid den enskilda järnväg, där vederbörande tidigare varit anställd.

Även i avseende å pensioneringen av de aktiva anställningshavarnas efterlevande medför tillämpningen av de olika kassornas reglementen ojämna verkningar och ofta även sämre förmåner än de, som tillkomma efterlevande efter motsvarande, direkt anställda statsbanepersonal. Förhållandet mellan familjepensionsunderlag och pensionsförsäkrad avlöning är nämligen olika inom olika kassor och betydande skiljaktigheter råda i fråga om de grunder, enligt vilka pensionsökningen för pensionsberättigade barn bestämmes. Barnpensionsåldern, som i allmänhet är 18 år, är ett år lägre än den i de statliga familjepensionsreglementena bestämda. Genom dyrtidstilläggen å pensionerna bringas förmånerna visserligen i åtskilliga fall upp till samma belopp som motsvarande statliga förmåner men bliva dock ej sålän lägre, särskilt om pensionsberättigade barn finnas.

Delägaravgifterna i de olika enskilda pensionskassorna utgå efter växlande grunder och äro i allmänhet ej oväsentligt större än motsvarande statliga pensionsavdrag. I enskild kassa delaktig anställningshavare vid statens järnvägar har sålunda i regel att vidkännas större pensionsbidrag än en med honom i tjänstehänseende likställd direkt antagen anställningshavare, ehuru den förre ofta för sig och sina efterlevande erhåller lägre pension än den senare.

Den betydande skillnad, som i pensionshänseende råder mellan på aktiv stat och på övergångsstat uppförda anställningshavare, är oftast ej betingad av däremot svarande skillnad i avseende å utbildning, duglighet och tjänsteåligganden. Den måste i regel framstå såsom orättvis, särskilt då av två vid den enskilda järnvägen jämställda och lika skötsamma anställningshavare den ene, vars befattning bibehålles, uppföres på aktiv stat under det

att den andre uppföres på övergångsstat, därför att statens järnvägar icke har någon plats att erbjuda, som fullt motsvarar hans kvalifikationer och förutvarande löneställning.

För de fristående, d. v. s. av statens järnvägar ej övertagna enskilda pensionskassorna uppkomma förr eller senare svårigheter på grund av avstängning från nyrekrytering och förflyttning av kassornas ledande krafter från den ort, där vederbörande kassa har sitt säte. Värre är emellertid, att vissa av kassorna befinna sig i sådant läge, att de svårligen kunna anpassa sina stadgar efter bestämmelserna i gällande lag om understödsföreningar inom den härför bestämda, med juni månad 1945 utlöpande respittiden och därför stå inför nödvändigheten att därefter upphöra med sin verksamhet.

Tillämpningen av det relativt stora antalet enskilda pensionskassors och av statens järnvägar övertagna sådana kassors olika reglementen är synnerligen komplicerad och vållar ett betydande arbete.

Staten har att för pensionering av den i enskild pensionskassa delaktiga personalen vidkännas betydande utgifter i form av huvudmansavgifter till de fristående kassorna, fyllnadspensioner, dyrtidstillägg, kristillägg och dyrtidshjälp samt — i vissa fall — garanterad utfyllnad av ränteavkastningen å kassans tillgångar men har ej ett däremot svarande inflytande på förvaltningen av pensioneringsverksamheten. För de fristående kassornas vidkommande äro de statliga utgifterna i viss mån beroende av ändringar av pensionsvillkoren, som av kassorna i vederbörlig ordning beslutas och av tillsyningsmyndighet godkännas. Vad beträffar Enskilda järnvägarnes pensionskassa, vilken är den ojämförligt största av de fristående kassorna, äro röst-rättsbestämmelserna sådana, att frågor om ändringar av pensionsvillkoren för kassans del avgöras praktiskt taget uteslutande av representanter för delägare, anställda vid de till kassan anslutna järnvägar, som icke övertagits av staten, och av ombud för dylika järnvägars ägare.

Såsom förut nämnts har 1944 års riksdag (skr. nr 466; bankoutsk. utl. nr 59) påtalat den större avgiftsskyldigheten för övertagen järnvägspersonal och uttalat sig för att frågan om lindring i berörda avgiftsskyldighet toges under övervägande i nu förevarande sammanhang.

Järnvägspensionsutredningens förslag.

Allmänna riktlinjer för en ny pensionsordning.

I betänkandet framhålles, att en tillfredsställande reglering av pensionsförhållandena för de i enskild pensionskassa delaktiga, i statens järnvägars tjänst övergångna anställningshavarna ej synes kunna åstadkommas på annat sätt, än att anställningshavarna för framtiden bliva i huvudsak underkastade bestämmelserna i de statliga pensionsreglementena och att de fristående kassorna i samband därmed på staten överlåta sin rörelse i vad den avser förutvarande personal vid av staten övertagna järnvägar. Som en given förutsättning härför anges dock i betänkandet, att den ökning av de statliga pensionskostnaderna, som förorsakas av en dylik pensionsordning, kan hållas inom relativt snäva gränser.

Vad först angår *pensionsregleringens omfattning*, skola de statliga pen-

sionsreglementena — allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare — enligt förslaget i första hand göras tillämpliga på de övertagna anställningshavare, vilka vid pensionsregleringens ikraftträdande äro eller därefter bliva uppförda på aktiv stat vid statens järnvägar, d. v. s. innehavare av i de statliga pensionsreglementena avsedda anställningar. Vidare skall tjänsteman på övergångsstat, om han bestrider på aktiv stat uppförd tjänst, bliva underkastad de statliga reglementena såsom om han vore innehavare av den bestridda tjänsten. Som förutsättning för de statliga pensionsreglementenas tillämpning skall emellertid gälla, att anställningshavaren icke uppnått den enligt dessa reglementen gällande pensionsåldern, innan han först erhöll befattning på aktiv stat eller förordnades att på övergångsstat bestrida dylik befattning. Är anställningshavaren delaktig i enskild pensionskassa, skall dessutom — bortsett från vissa undantagsfall — förutsättas, att pensionskassans rörelse överlätits till staten. Till motivering härav anföres i betänkandet.

De från enskilda järnvägar övertagna anställningshavare, vilka vid pensionsregleringens ikraftträdande äro eller därefter — huvudsakligen i samband med framtida statsförvärv av enskild järnväg — bliva uppförda på aktiv stat vid statens järnvägar, böra uppenbarligen i första hand bliva underkastade nämnda reglementens bestämmelser. Såsom villkor härför synes dock böra gälla, att anställningshavaren uppförts på statens järnvägars stat, innan han uppnått den statliga pensionsåldern, detta med hänsyn till bland annat nu gällande gränsdragning i fråga om rätt till fyllnadspension samt i betraktande av att pensionsrätt enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare ej kan vinnas efter den i reglementet stadgade pensionsåldern och att av i aktiv tjänst vid statens järnvägar övergångna, i enskild pensionskassa ej delaktiga anställningshavare de, som övergått efter den statliga pensionsåldern, äro undantagna från tillämpningen av de statliga tjänstepensionsreglementena.

Anställningshavare med delaktighet i för närvarande fristående enskild pensionskassa torde emellertid i allmänhet ej böra underkastas de statliga pensionsreglementenas bestämmelser med mindre kassan överlåter sin rörelse till staten. Kan med viss kassa överenskommelse härom ej träffas, torde i sådan kassa delaktiga anställningshavare böra tillvidare undantagas från pensionsregleringen och bibehållas vid hittills gällande pensionsvillkor. Där det i undantagsfall förekommer, att anställningshavare är pensionsförsäkrad i annan — av staten ej övertagen — kassa än den statsövertagna kassa, som normalt ombesörjt pensioneringen av personalen vid den enskilda järnväg anställningshavaren tillhört, synes dock tillämpning av de statliga pensionsreglementena böra medgivas under villkor, att anställningshavaren på staten överlåter sin rätt enligt pensionsförsäkringen. Kan därvid ett tillfredsställande fribrevsvärde ej utfås, synes staten böra upprätthålla pensionsförsäkringen genom fortsatt inbetalning till kassan av befattningshavare- och huvudmansavgifter för att sedermera tillgodogöra sig utfallande pensionsbelopp.

Anställningshavare, som uppföras på övergångsstat, äro samtliga att hänföra till tjänstemän. Huruvida och i vilken omfattning dessa tjänstemän böra bliva underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet kan möjligen synas tveksamt, närmast med hänsyn till att de formellt icke innehava i reglementet avsedd befattning. Pensionsutredningen har emellertid för sin del ansett

skäligt, att den i det föregående omförmälda, betydande skillnad, som i pensionshänseende nu råder mellan ifrågavarande tjänstemän och de på aktiv stat uppförda, blir utjämnad såvitt angår sådana tjänstemän, vilka bestrida en på statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst. Då en dylik utjämnning icke kan ske med mindre sistnämnda tjänstemän, vilka i regel kunna påräkna att förr eller senare erhålla anställning på aktiv stat, få pensionsrätt enligt samma grunder som de på aktiv stat uppförda, har pensionsutredningen ansett sig böra föreslå, att de, under förutsättning att uppförandet på övergångsstat skett innan vederbörande uppnått den statliga pensionsåldern, ävenledes bliva underkastade det statliga tjänstepensionsreglementet såsom om de vore innehavare av de tjänster de bestrida. På grund av det jämförelsevis ringa antal tjänstemän frågan gäller kan den därav föranledda kostnaden antagas bliva av underordnad betydelse.

Enligt förslaget skall emellertid anställningshavare med delaktighet i enskild pensionskassa, om han så önskar, äga kvarstå vid kassareglementets bestämmelser. Han skall sedan likväl äga möjlighet att efter eget val underkasta sig de statliga reglementena vid befordran och vid höjning av det statliga tjänstepensionsunderlaget. Möjlighet att påfordra tillämpning av de statliga reglementena skall ytterligare tillkomma såväl anställningshavaren själv vid tjänstepensionsrättens inträde som de efterlevande, om han dessförinnan avlidit, dock endast under förutsättning att delägaravgiften enligt kassareglementet vid avgången eller frånfället överstigit summan av pensionsavdragen enligt de statliga reglementena. Beträffande den valfrihet, som sålunda skall tillkomma anställningshavaren själv, anföres i betänkandet.

Även om de övertagna anställningshavarna vid tillämpning av de statliga pensionsreglementena i praktiskt taget samtliga fall skulle erhålla gynnsammare pensionsvillkor än de dem och deras efterlevande enligt reglementet för vederbörande kassa tillförsäkrade, torde det dock undantagsvis — för ett fåtal högre förvaltningstjänstemän och möjligen även för personal, som blivit delägare i kassa vid jämförelsevis hög ålder och det oaktat är tillförsäkrad hel egenpension från kassan — kunna inträffa, att pensionsvillkoren enligt kassans reglemente komma att synas anställningshavaren fördelaktigare än de statliga pensionsvillkoren. På grund därav har pensionsutredningen ansett att — i överensstämmelse med det vanliga förfaringssättet vid statliga pensionsregleringar — möjlighet bör beredas anställningshavare, som så önskar, att kvarstå vid kassareglementets pensionsbestämmelser. Givetvis bör sådant kvarstående avse samtliga tjänste- och familjepensionsvillkor, evad de gälla avgifter eller förmåner.

Det har synts pensionsutredningen naturligt, att anställningshavare, som ursprungligen valt att kvarstå vid pensionsrätt enligt vederbörande kassas reglemente och därigenom i regel påtagit sig större bidragsplikt än om övergång till de statliga pensionsreglementena skett, erhåller möjlighet att framtiden ingå på sistnämnda reglementen, därest det förhållande mellan kassapension och statspension, som varit avgörande för valet, oförutsett ändras genom att statspensionen ökas till följd av befordran eller höjning av tjänstepensionsunderlaget. Att motsvarande möjlighet beredes anställningshavaren då de statliga pensionsförmånerna förbättras genom ökning av de rörliga tilläggsförmånerna har utredningen däremot ansett icke böra ifrågakomma, detta bland annat med hänsyn till att en sådan möjlighet skulle av anställningshavaren kunna utnyttjas uteslutande i syfte att efter planerad förtids-

avgång bliva försäkrad till erhållande av livränta. Enligt pensionsutredningens mening är det dock skäligt, att anställningshavare, som valt den av levnadskostnadsväxlingen oberoende pensionsrätten enligt kassareglementet, erhåller ett visst skydd mot verkningarna av en felbedömning av de framtida förhållandena genom att tillfälle beredes honom att vid pensionsrättens inträde efter därom gjord framställning bliva underkastad de statliga pensionsreglementena. En sådan förnyad valfrihet synes dock böra medgivas allenast ifall den anställningshavaren vid nämnda tidpunkt åliggande pensionsavgiften överstiger summan av de för hans befattning då gällande tjänste- och familjepensionsavdragen.

Vad angår möjligheten för de efterlevande att påkalla tillämpning av det statliga familjepensionsreglementet — varom bestämmelser influit endast i vissa av förenämnda preliminära överenskommelser — har i betänkandet anförts, att vederbörande kassors representanter vid förhandlingarna om kassornas övertagande fäst synnerlig vikt vid denna möjlighet och att det kunde synas i viss mån befogat, att de efterlevande icke genom anställningshavarens frånfälle utestängdes från den möjlighet att ingå på de statliga pensionsbestämmelserna, som eljest skulle förelegat. Utredningsmännen hade därför enligt betänkandet, om än med viss tvekan, ansett sig icke böra motsätta sig, att ifrågavarande valfrihet medgäves.

Vad härefter angår de olika grupper av anställningshavare, som ej skola vara underkastade den statliga pensionsregleringen, anføres i betänkandet följande.

Då pensionsreglering genomförts för statliga anställningshavare, hava pensionsvillkoren för redan avgången personal i allmänhet fått förbli i stort sett oförändrade. Tillräcklig anledning att i förevarande fall frångå denna regel har icke synts pensionsutredningen föreligga. Utredningen har sålunda förutsatt, att från enskild järnväg övertagna anställningshavare, vilka pensionerats innan de statliga pensionsreglementena vunnit tillämpning å de på aktiv stat vid statens järnvägar uppförda förutvarande anställningshavarna vid den övertagna järnvägen, skola för sig och sina efterlevande hava pensionsrätt enligt hittills gällande grunder.

Nuvarande pensionsvillkor böra enligt pensionsutredningens mening framdeles förbli gällande även för anställningshavare, som uppförts eller uppföras på statens järnvägars stat först efter uppnådd statlig pensionsålder, och för på övergångsstat uppförda anställningshavare, vilka ej bestrida en på statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst. Även arbetare, vilka ej kunna omedelbart bliva underkastade 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare till följd av att den föreskrivna väntetiden ej tilländalupit, att statsanställningen ej tillhör ett arbetsområde, inom vilket föreligger ett fortlöpande behov av arbetskraft, eller att för anställningen ej gäller en arbetstid av normal omfattning, torde böra bibehållas vid sagda pensionsvillkor, intill dess de må bliva underkastade berörda tjänstepensionsreglemente.

Vad angår före vederbörande enskilda järnvägs övertagande avgångna anställningshavare och efterlevande till sådana anställningshavare har pensionsutredningen, vid det förhållande att anställningshavarna icke varit i statens tjänst, ansett någon av staten bekostad pensionsreglering för dem ej rimligen kunna ifrågakomma i förevarande sammanhang.

I fall, då överskott kan antagas uppkomma å från enskild pensionskassa övertagen rörelse, har dock vad av sådant överskott beräknas belöpa på an-

ställningshavare, vilka icke skulle bliva underkastade bestämmelserna i de statliga pensionsreglementena, ansetts böra disponeras för beredande av pensionsförbättring åt dylika befattningshavare och deras efterlevande. De pensionerade efterlevande till av statens järnvägar övertagna anställningshavare, vilka i avvaktan på framtida utredning undantogs från den av statsmakterna år 1939 vissa andra efterlevande tillerkända pensionsförbättringen, hava därjämte synts böra i förekommande fall få komma i åtnjutande av en motsvarande pensionsförbättring.

Enligt förslaget skola emellertid vissa *särskilda bestämmelser* gälla vid tillämpningen av de statliga pensionsreglementena beträffande de anställningshavare med delaktighet i enskilda pensionskassor, som föreslagits skola underkastas nämnda reglementen. Sålunda har föreslagits, att pensionsåldern för dylika anställningshavare, där ej befordran till högre tjänst sker, tidigast skall inträda vid den i vederbörande kassareglemente härför bestämda tidpunkten. I betänkandet anföres följande.

Om de statliga pensionsreglementena skulle utan inskränkning tillämpas å de i pensionskassa delaktiga anställningshavare, som föreslagits skola bliva underkastade sagda reglementen, komme tjänste- och familjepensionsförmånerna, rörliga tilläggsförmåner däri inräknade, att i åtskilliga fall bliva större än de förmåner, som enligt nu gällande pensionsordning äro anställningshavarna och deras efterlevande tillerkända. Vidare skulle anställningshavarnas pensionsbidrag i allmänhet bliva mindre än de i kassornas reglementen föreskrivna. Därjämte komme pensionsåldern, vilken hittills varit i huvudsak reglerad genom bestämmelser i kassornas reglementen, att för flertalet anställningshavare sänkas från 63 år, i vissa fall från 65 år, till 60 år. Pensionskostnaderna skulle därigenom komma att undergå en ökning, för vilken staten skulle hava att svara.

Merkostnaden för ökningen av pensionsförmånerna och minskningen av anställningshavarnas pensionsbidrag skulle bliva jämförelsevis måttlig och kan därjämte förutsättas bliva i väsentlig omfattning täckt genom de tillgångar, som skulle tillfalla staten vid övertagande av kassornas rörelse. Vid sådant förhållande har pensionsutredningen ansett sig kunna utgå från att anställningshavarna bliva helt underkastade de statliga pensionsreglementenas bestämmelser i vad dessa avse pensionsförmåner och pensionsavdrag.

Den sänkning av pensionsåldern, som en tillämpning av de statliga pensionsreglementenas bestämmelser rörande nämnda ålder i allmänhet skulle medföra, komme däremot att förorsaka en merkostnad för pensioneringen av betydande storleksordning. I avseende härå må framhållas, att en sänkning av pensionsåldern från 63 till 60 år vid tillämpning av en räntefot av $3\frac{1}{2}$ procent samt dödlighetstabellen R 32 beräknats medföra en ökning av kapitalvärdet av tjänstepensionsförbindelserna till i tjänst varande anställningshavare med ej mindre än omkring 28 procent. Främst på grund härav men även med hänsyn till de olägenheter, som skulle förorsakas anställningshavarna, särskilt de äldre, därest de skulle bliva nödsakade att avgå ur tjänst väsentligt tidigare än vad de förut räknat med, har pensionsutredningen ansett sig böra föreslå att, där ej befordran till högre tjänst sker, pensionsåldern tidigast skall inträda vid den i vederbörande pensionskassas reglemente härför bestämda tidpunkten.

I fråga om rätten till tjänstårsberäkning m. m. anföres i betänkandet.

Rätten till tjänstårsberäkning för tid för anställning vid enskild järnväg synes lämpligen böra regleras enligt i huvudsak samma grunder som den rätt till tjänstårsberäkning, vilken de vid vägväsendets förstatligande från och med år 1944 av staten övertagna anställningshavarna hos vägdistriktet erhållit för tiden före övergången i statstjänst. I överensstämmelse härmed har pensionsutredningen ansett, att såsom huvudregel bör gälla, att övertagen anställningshavare skall äga att såsom tjänstär tillgodoräkna, dels hela den tid, under vilken han varit pliktig erlagga pensionsavgift till enskild pensionskassa, som blivit övertagen av staten, sådan tid dock givetvis undantagen, för vilken enligt föreskrift i vederbörande kassas reglemente återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, dels även två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken anställningshavaren vid till den övertagna kassan anslutet företag, varifrån övergång i statens järnvägars tjänst skett, efter fyllda 18 år och innan han blivit underkastad något av de statliga pensionsreglementena må hava innehått anställning av stadigvarande natur. Till jämförelse må nämnas, att de i pensionskassa delaktiga anställningshavarna vid bestämmande av dem tillkommande fyllnadspensioner för närvarande tillgodoräknas tjänstär för hela den tid, varunder de innehått stadigvarande anställning vid den enskilda järnväg, från vilken övergång i statens järnvägars tjänst skett, samt att av statens järnvägar övertagna anställningshavare, som ej äro pensionsförsäkrade i pensionskassa och sålunda ej erlagt några pensionsavgifter, i regel få räkna tjänstär för pension enligt vederbörande statliga tjänstepensionsreglemente för två tredjedelar av motsvarande tid.

I enstaka fall är anställningshavare vid enskild järnväg, vilken ej är delaktig i vederbörande kassa för hela sin avlöning, med bidrag av arbetsgivaren pensionsförsäkrad jämväl i annan kassa. Övertages den förra kassan av staten under det att den senare förblir fristående, synes såsom villkor för rätt till tjänstårsberäkning för tid, då avgifter erlagts till den statsövertagna kassan, böra gälla, att anställningshavaren på staten överlåter sin rätt på grund av pensionsförsäkringen i den fristående kassan. I vissa fall har — likaledes med bidrag av arbetsgivaren — för allenast delvis pensionsförsäkrad anställningshavare premieinbetalning till försäkringsanstalt för liv- och kapitalförsäkring skett eller insättning å sparkassekonto verkställts. I dessa fall torde även överlåtelse på staten av rätten enligt försäkringen respektive tillgodohavandet å sparkassekontot böra utgöra förutsättning för nyssnämnda rätt till tjänstårsberäkning. Sker ej överlåtelse, som här avses, torde järnvägsstyrelsen i allmänhet icke vidare böra bidraga till (pensions-)försäkringen respektive till insättningen å sparkassekonto.

Har anställningshavare med normal delaktighet i vederbörande kassa enligt utfästelse av arbetsgivaren pensionsförsäkrats på sätt nyss sagts, synes däremot pensionsförsäkringen icke böra föranleda inskränkning av rätten till tjänstårsberäkning eller av den statliga pensionsrätten i övrigt. Förhållandet torde dock böra beaktas vid träffande av avtal om statsinlösen av den enskilda järnväg, där den pensionsförsäkrade varit anställd.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för de av staten från vägdistriktet övertagna anställningshavarna torde sådan anställningstid före övergång i statstjänst, som i sin helhet skulle få räknas såsom tjänstär, böra likställas med i de statliga pensionsreglementena föreskriven kvalifikations-tid för vinnande av rätt till tjänste- och familjelivränta samt, vad angår arbetare, rätt till sjukpension ävensom med tid för innehav av pensionsberättigande statstjänst i fall, då avgång med pension sker från tjänst, som inne-

hafts under kortare tid än tre år före pensionsålderns inträde och tjänstepensionsunderlaget därför enligt allmänna tjänstepensionsreglementet skall bestämmas genom medeltalsberäkning. Vidare torde anställningstid av nyssnämnda slag, i den mån den sträcker sig utöver i 1 § 1 mom. tredje stycket 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare avsedd tid, böra få räknas som s. k. väntetid.

Vad i 8 § 1 mom. första stycket c) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare stadgas om viss kvalifikationstid för rätt till sjukpension, synes ej böra äga tillämpning å övertagna arbetare med delaktighet i kassa, enligt vars reglemente rätten till sjukpension icke är beroende av anställningstidens längd.

Vad angår beräkning av familjepension yttras i betänkandet.

Enligt de statliga familjepensionsreglementena utgår »hel» familjepension allenast i fall, då antalet tjänstår, ökat med det antal år, som från anställningshavarens död eller avgång må hava återstått till pensionsålderns inträde, uppgår till minst det antal tjänstår, som erfordras för hel tjänstepension. Vid lägre antal tjänstår blir familjepensionen avkortad. Å andra sidan äro familjepensionsavdragen lika för alla anställningshavare i samma lönegrad. Enligt kassornas reglementen utgår däremot hel familjepension, oberoende av antalet tjänstår under det att pensionsavgifterna variera med inträdes- respektive befordringsåldern. Med hänsyn därtill synes det skäligt, att efterlevande till anställningshavare, som blivit underkastad något av de statliga familjepensionsreglementena, erhålla rätt till lägst hel familjepension i den lönegrad, i vilken anställningshavaren vid övergången till det statliga familjepensionssystemet är eller blir placerad i pensionshänseende.

Pensionsutredningen har föreslagit, att den nya pensionsordningen skall träda i kraft den 1 juli 1945.

Frågan om statsövertagande av enskilda pensionskassor.

Såsom i det föregående berörts skall för inordnande under de statliga pensionsreglementena av i statens järnvägars tjäust övertagna delägare i enskild järnvägspensionskassa förutsättas, att kassans rörelse överlåts till staten. Denna förutsättning är redan uppfylld beträffande ett antal förut omnämnda kassor, som tidigare övertagits av statens järnvägar. Frågan om statsövertagande är nu närmast aktuell beträffande Enskilda järnvägarnes pensionskassa och Hälsingborg—Hässelholms, Landskrona och Hälsingborgs samt Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägars pensionskassor ävensom S. W. B. pensionskassa, angående vilka kassors övertagande preliminära överenskommelser föreligga. Beträffande övriga fristående järnvägspensionskassor aktualiseras frågan om övertagande i mån av vederbörande järnvägsföretags förstatligande. Av skäl som framgå av det föregående kan i detta sammanhang bortses från det fåtal fall, i vilka pensionsförsäkring för järnvägspersonal meddelats av pensionskassa, som icke är avsedd uteslutande för sådan personal.

I kap. 6 av betänkandet ha lämnats närmare uppgifter om de förefintliga järnvägspensionskassorna. Jag återkommer längre fram till dessa uppgifter såvitt angår de fem kassor, angående vilkas övertagande preliminära överenskommelser föreligga.

I betänkandet anföres följande.

Enligt pensionsutredningens mening utgör ett statsövertagande av de fristående kassor, vilka äro avsedda för personal vid i statens ägo övergångna enskilda järnvägar, en praktiskt taget nödvändig förutsättning för en tillfredsställande reglering av pensionsförhållandena för den av statens järnvägar övertagna, i dessa kassor delaktiga personalen. I samband med pensionsregleringen torde därför överenskommelser böra träffas mellan staten och vederbörande kassor om statens övertagande av kassornas rörelse. I dessa överenskommelser böra uppenbarligen intagas bestämmelser om de pensionsvillkor, som skola bliva gällande för kassadelägarerna efter övertagandet. Överenskommelser kunna till en början träffas allenast med de fristående kassor, vilka omhänderhava pensionering av personal vid järnvägar, som övergått i statens ägo före eller vid pensionsregleringens ikraftträdande. Med kassor, avsedda för personal vid järnvägar, som framdeles komma att förstatligas, synas motsvarande överenskommelser lämpligen böra träffas i samband med avslutandet av köpeavtal rörande inlösen av vederbörande järnväg.

Ogörligt vore visserligen icke att, utan statsövertagande av kassorna, för de i dessa delaktiga, hos statens järnvägar anställda befattningshavarna åstadkomma en i väsentliga stycken enhetlig och efter de statliga pensionsreglementenas bestämmelser i viss mån avpassad pensionsreglering. Förutsättningarna härför torde vara bland annat, att staten utbetalar fyllnadspensioner till såväl tjänste- som familjepensionerna från kassorna till sådana belopp, att de sammanlagda pensionsförmånerna uppbringas till belopp, som med hänsyn till antal tjänstår och innehavd statstjänst motsvara beloppen av pensioner enligt de statliga pensionsreglementena jämte å dylika pensioner belöpande tilläggsförmåner, ävensom att anställningshavarna i stället för pensionsavgifter enligt kassornas reglementen få vidkännas statliga pensionsavdrag. Statens järnvägar skulle då hava att till vederbörande kassa erlagga ej endast i kassornas reglementen föreskrivna järnvägsförvaltningsavgifter utan även delägaravgifterna. På grund av de skiljaktigheter, som råda mellan de olika kassornas reglementen och mellan dessa och de statliga pensionsbestämmelserna — bland annat i fråga om villkoren för erhållande av förtidspension och sjukpension — kan emellertid en nöjaktig enhetlighet svårligen vinnas på denna väg. Vidare skulle särskilt beräkningen av fyllnadspensionerna till familjepensionerna bliva synnerligen komplicerad på grund av olikheter i fråga om bland annat barnpensionsbelopp, barnpensionsålder och gränsålder för äktenskap. Härtill kommer, att önskemålet om ökat statligt inflytande på förvaltningsverksamheten icke skulle bliva tillgodosett. Pensionsutredningen har därför ansett, att en pensionsreglering av nu antydd art icke rimligen bör ifrågakomma.

Beträffande Enskilda järnvägarnes pensionskassa och S. W. B.-kassan kan det med hänsyn till resultatet av lidigare verkställda utredningar antagas, att staten icke skulle lida någon förlust genom att övertaga deras rörelse. Vid sådant förhållande synes från statens sida intel vara att erinra mot att ett statsövertagande kommer till stånd.

Övriga tre kassors ställning är däremot mindre tillfredsställande. Såsom framgår av de rörande dessa kassor i det föregående lämnade uppgifterna

uppvisade de vid senast verkställda försäkringstekniska utredningar i förhållande till sin omslutning tämligen betydande underskott, och anledning föreligger ej antaga, att ställningen därefter mera avsevärt förbättrats. Ehuru underskotten äro av underordnad betydelse i jämförelse med de tillgångar staten i samband med pensionsregleringen sammanlagt skulle få övertaga, äro de dock ägnade att ingiva vissa betänkligheter mot ett statsövertagande av kassornas rörelse.

Såsom tidigare framhållits skulle emellertid nyssnämnda kassor säkerligen nödgas likvidera den 1 juli 1945, därest ej staten dessförinnan träder emellan. De konsekvenser en likvidation skulle medföra synas icke rimligen kunna godtagas i fråga om pensionskassor, vilkas delägare innehava fasta anställningar vid statens järnvägar. Härtill kommer att förutvarande enskilda järnvägsägare, även om de icke på juridiskt bindande sätt iklätt sig skyldighet att svara för kassornas solvens, dock torde få anses hava varit moraliskt förpliktade att svara för uppkomna underskott. Dessa moraliska förpliktelser torde få anses hava övergått på staten i och med att denna övertagit vederbörande järnvägar. Vidare är att märka, att staten vid tillämpning av gällande bestämmelser om fyllnadspensioner skulle hava att i väsentlig omfattning utfylla den minskning av egenpensionsförmånerna, som vid likvidation skulle drabba delägarna, samt att kapitalkostnaden härför sannolikt skulle överstiga beloppen av förhandenvarande underskott. Även om staten, för att likvidation skall kunna undgås, övertog kassornas rörelse under villkor, att pensionsbeloppen nedsättas, skulle genom nedsättningen vunnna besparing i avsevärd omfattning motvägas av ökningen av fyllnadspensionerna.

I betraktande av nu berörda omständigheter har pensionsutredningen ansett sig böra förorda, att staten jämväl övertager Hälsingborg—Hässelholms-, Landskrona—Hälsingborgs- och Uddevalla—Vänersborg—Herrljungakassornas rörelse samt att övertagandet, vare sig den föreslagna pensionsregleringen genomföres eller ej, kommer till stånd senast vid den för ifrågavarande kassor kritiska, den 1 juli 1945 infallande tidpunkten.

Vad angår de fristående kassorna för pensionering av personal vid järnvägar, som framdeles kunna komma att inlösas av staten, har järnvägs pensionsutredningen utgått ifrån att dessa skola vara nödsakade att före den 1 juli 1945 anpassa sin verksamhet efter bestämmelserna i 1938 års lag om understödsföreningar för att de därefter skola få fortsätta sin verksamhet. De vid ett framtida järnvägsövertagande fortfarande verksamma kassornas ställning har därför antagits komma att vara sådan, att en överlåtelse då av rörelsen på staten icke kommer att medföra någon förlust för denna.

De preliminära överenskommelserna angående statens övertagande av vissa enskilda pensionskassor.

Efter förhandlingar med representanter för de fem pensionskassor, vilka förutsatts skola övertagas av staten vid pensionsregleringens ikraftträdande, har pensionsutredningen träffat förenämnda preliminära överenskommelser om överlåtelse av kassornas rörelse till staten (bil. A—E). Till vissa av överenskommelserna äro fogade av kassornas representanter avgivna yttranden angående önskemål, vilka pensionsutredningen ansett sig icke kunna biträda men vilka man från kassornas sida velat hänskjuta till statsmakterna. Ifrå-

gavarande överenskommelser äro avsedda att prövas av statsmakterna och därefter underställas kassorna för slutgiltigt godkännande från deras sida.

Enligt vad av betänkandet framgår har vid de i ärendet verkställda försäkringstekniska utredningarna bortsetts från förvaltningskostnaderna, varjämte, utom i fråga om räntefoten, i stort sett tillämpats de s. k. säkra grunder, som kassorna enligt av tillsynsmyndigheten meddelade bestämmelser haft att tillämpa vid dem åliggande försäkringstekniska utredningar. Vad beträffar räntefoten, vilken enligt nyssnämnda grunder är fastställd till 3 procent, har pensionsutredningen ansett försvarligt att — där ej högre ränta är garanterad av staten — för den av staten övertagna rörelsen räkna med $3\frac{1}{2}$ procent. Till jämförelse framhålles i betänkandet, att de överenskommelser, som under senare hälften av 1930-talet träffades angående statens övertagande av de halvstatliga familjepensionskassorna, grundades på försäkringstekniska balansräkningar, vilka upprättats under antagande av 4 procents räntefot.

Beträffande de olika överenskommelserna må ur betänkandet jämte bilagor anföras följande.

Enskilda järnvägarnes pensionskassa.

(Bil. A.)

Kassans ställning. Enligt den senaste för kassan verkställda försäkringstekniska utredningen, vilken avsåg ställningen vid utgången av år 1940 och var grundad på en räntefot av 3 procent, utgjorde värdet av dåvarande pensionsförpliktelser omkring 185 750 000 kronor och värdet av på dessa förpliktelser belöpande framtida förvaltningskostnader omkring 2 630 000 kronor. Enligt utredningen förelåg en brist, uppgående till omkring 11 970 000 kronor, men om i pensionsfonden inräknats värdet av framtida överräntor m. m., skulle beräkningarna utvisat ett överskott av omkring 2 300 000 kronor. Den nu företagna försäkringstekniska utredningen rörande kassans ställning vid utgången av år 1943, vid vilken tillämpats en räntefot av $3\frac{1}{2}$ procent och ej upptagits någon skuldpost för förvaltningskostnader, utvisar ett överskott av 17 118 000 kronor, motsvarande omkring 9,6 procent av de till sammanlagt 178 680 000 kronor uppskattade värdena av samtliga pensionsförpliktelser.

Övertagande av rörelsen i dess helhet. I bankoutskottets förenämnda utlåtande 1942: 47 anfördes, att mot ett statsövertagande av kassan i dåvarande läge talade bland annat den omständigheten, att staten därmed skulle få svara för pensioneringen av ett stort antal personer i enskild tjänst, vilket skulle innebära ett nytt verksamhetsområde för staten. Med hänsyn därtill förefölle det utskottet vara lämpligare, att sådan överenskommelse med kassan kunde träffas, att staten övertog enbart de försäkringar, som avsåge personal och f. d. personal vid de i statens ägo övergångna enskilda järnvägarna. Utskottet ansåge emellertid motiverat, att utredning verkställdes rörande förutsättningarna för statens övertagande helt eller delvis av kassans verksamhet.

Pensionsutredningen, som funnit de av bankoutskottet uttalade betänkligheterna mot ett omedelbart statsövertagande av kassans rörelse i dess helhet beaktansvärda, har ansett, att det från statens sida bör eftersträvas, att över-

låtelsen av rörelsen till en början begränsas till den del av densamma, som avser personal och förutvarande personal vid redan av staten övertagna järnvägar, för att framdeles, i den mån förstattligandet av de till kassan anslutna enskilda järnvägarna fortskrider, successivt utvidgas till att omfatta personal vid järnvägar, vilka senare komma att förstalligas.

Ett i anslutning därtill uppgjort förslag till överenskommelse av i betänkandet angivet innehåll mellan staten och kassan har därför i första hand underställts kassan. Från kassans sida har emellertid bestämt förklarats, att förslaget icke kunde av densamma godtagas och att kassan icke kunde antagas vara villig överlåta sin rörelse till staten med mindre överlåtelsen avsåge rörelsen i dess helhet. Anledningen härtill antar pensionsutredningen närmast vara, att anställningshavare och förutvarande anställningshavare vid de i enskild ägo varande järnvägarna enligt förslaget icke omedelbart skulle erhålla någon förbättring av sina pensionsvillkor. Då sagda järnvägars representanter på grund av de säregna rösträttsbestämmelserna förfoga över en överväldigande majoritet inom kassan och pensionsutredningen ansett, att staten vid ett successivt övertagande av rörelsen icke rimligen kan erbjuda bättre pensionsvillkor än vad i den föreslagna överenskommelsen förutsatts, har utredningen ansett det utsiktslöst att få till stånd en till de statsövertagna järnvägarna begränsad överlåtelse av kassans rörelse. Pensionsutredningen har därför funnit sig nödsakad att söka åstadkomma en överenskommelse med kassan om övertagande på en gång av hela dess rörelse.

Allmänna riktlinjer. Överenskommelsen är upprättad i överensstämmelse med de av pensionsutredningen förordade allmänna riktlinjerna för den nya pensionsordningen.

Tillämpning av de statliga pensionsreglementena å viss annan personal än järnvägspersonal. De i 2 § av överenskommelsen intagna bestämmelserna rörande de delägare, som skulle bli underkastade de statliga pensionsreglementena, ha förutsatts skola gälla även för delägare med anställning hos kassan samt delägare med anställning hos något av de till kassan anslutna företagen — aktiebolaget Gävle vagnverkstad, Enskilda järnvägarnas ömsesidiga försäkringsförening, Svenska järnvägarnas arbetsgivarförening, Svenska järnvägarnas kontorspersonalförbund och Svenska järnvägsföreningen — vilka icke äro att hänföra till järnvägsföretag i egentlig mening.

Pensionsålder vid tillämpning av de statliga pensionsreglementena. Då pensionsåldern enligt kassans reglemente är 63 år, har bestämmelse intagits om att pensionsåldern vid tillämpning av de statliga pensionsreglementena skall inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år.

Kassareglementets fortsatta tillämplighet. Genom bestämmelserna i 4 § regleras pensionsförhållandena för den personal, som icke skulle bli underkastad de statliga pensionsreglementena. Denna personal utgöres till en början, vad redan statsövertagna järnvägar beträffar, av dels personal, som avgått före överenskommelsens ikraftträdande, dels vid ikraftträdandet i tjänst varande personal, som icke blivit uppförd på stat vid statens järnvägar förrän efter uppnådd statlig pensionsålder, dels på övergångsstat uppförd personal, som ej bestrider på statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, samt, vad angår övriga järnvägar, av all personal. Då staten framdeles inlöser någon av sistnämnda järnvägar, skulle bestämmelserna i 2 § bli tillämpliga å de anställningshavare vid järnvägen, som därvid övergå i statens järnvägars tjänst.

Såsom allmän regel skulle enligt ifrågavarande paragraf gälla, att bestämmelserna i kassans reglemente skola äga fortsatt tillämpning.

Höjning av kassareglementets pensioner och avgifter. Det enligt förenäm-

da försäkringstekniska utredning beräknade överskottet, i den mån det kan anses belöpa på i 4 § avsedd personal, medger en pensionsförbättring åt nyssnämnda personal. Storleken av ifrågakommande sådan förbättring kan svårligen bestämmas annorledes än enligt summariska grunder. Enligt den försäkringstekniska utredningen utgör premiereserven för den personal, varom fråga är, sammanlagt 105 354 000 kronor och för personal, för vilken bestämmelserna i 2 § i regel skulle bli omedelbart tillämpliga, 35 978 000 kronor. Fördelas överskottet mellan de båda personalgrupperna i förhållande till premiereservernas storlek, skulle på den förra gruppen belöpa ett överskott av 12 760 000 kronor eller praktiskt taget 10 procent av det till sammanlagt 128 705 000 kronor beräknade värdet av pensionsförpliktelserna för sagda grupp. Med hänsyn härtill har i överenskommelsen — 4 § c) — förutsatts, att samtliga enligt kassans reglemente utgående pensioner skola höjas med 10 procent. Denna höjning skulle, vad beträffar egenpensionärer med rätt till fyllnadspension, föranleda en till omkring 4 procent av nuvarande kassapension uppgående minskning av fyllnadspensionsförmånerna.

Då motsvarande förhöjning anses uppenbarligen höra tillämpas även i fråga om pensioner, som grunda sig på genom nyinträde eller ökning av delaktighetsbeloppet framdeles förvärvat pensionsrätt och då härför någon del av nu förefintligt överskott icke rättvisligen kan tagas i anspråk, ha avgifterna för nyttillkommande pensionsrättigheter ansetts böra ökas. Föreskrift härom har intagits i 4 § a). På grund av bland annat de säkerhetstillägg, som ingå i de nu i kassans reglemente fastställda avgifterna, anses dessa dock ej behöva höjas i samma proportion som pensionerna utan i genomsnitt allenast med 4 procent. En tabell, angivande de förhöjda avgifter, som för framtiden skulle tillämpas i fråga om delägare, vilka skulle vara underkastade kassans reglemente, har fogats till överenskommelsen.

Förbättring av kassareglementets sjukpensioner. Storleken av sjukpension i förhållande till hel pension är enligt kassans reglemente beroende av avgångsåldern. Vid avgång före 54 års ålder utgår sjukpensionen med allenast $\frac{4}{7}$ (omkring 57 procent) av hel pension. Motsvarande pension enligt de statliga tjänstepensionsreglementena utgör i regel 75 à 100 procent av hel pension. Inom kassan har på senare tid eftersträfvats att få sjukpensionsbeloppen höjda. Förslag till ny pensionsskala har av kassan uppgjorts, enligt vilket pensionsbeloppet vid avgång före 53 års ålder skulle utgöra $\frac{5}{7}$ (omkring 71 procent) av hel pension och stiga i den mån pensionsfallet inträffar senare. En höjning av sjukpensionsbeloppen enligt detta förslag har beräknats medföra en ökning av pensionsförpliktelserna med 1 106 000 kronor. Då kassan tekniskt sett icke disponerar några däremot svarande överskottsmedel, har förslaget icke kunnat realiserats. Kassans delegerade ha emellertid hemställt, att detsamma måtte genomföras i samband med statens övertagande av rörelsen.

Pensionsutredningen har funnit det sålunda framställda önskemålet behjärtansvärt och ansett sig böra biträda detsamma. I överenskommelsen har därför i 4 § b) intagits en bestämmelse, innefattande ändring av sjukpensionsskalan i enlighet med förberörda förslag. Den härav föranledda kostnaden beräknas bli jämförelsevis obetydlig. Sålunda antages, att angivna kostnadsbelopp, 1 106 000 kronor, vid tillämpning av en räntefot av $3\frac{1}{2}$ procent skulle blivit omkring 10 procent lägre eller omkring 1 000 000 kronor. Vidare bortses från den till omkring 400 000 kronor uppskattade del därav, som belöper på de delägare, vilka omedelbart skulle bli underkastade de statliga pensionsreglementena. Av återstående belopp, omkring 600 000 kronor, beräknas med tanke på det fortsatta förstatligandet av de till kassan anslutna enskilda järnvägarna endast en mindre del behöva tagas i anspråk.

Avveckling av viss rörelse. Sedan förstatligandet av de enskilda järnvägarna planenligt slutförts och klarhet vunnits om vilka järnvägar, som ej komma att förstatligas, bör den av staten därförut omhänderhavda pensioneringen av sistnämnda järnvägars personal enligt pensionsutredningens mening såvitt möjligt avvecklas. Detta har synts lämpligen kunna ordnas så — 4 § d) — att det överlämnas åt järnvägsstyrelsen att föreskriva, att delaktighet i pensioneringen ej längre må vinnas av nyanställd personal vid icke statsövertagna järnvägar efter av sagda styrelse minst två år i förväg tillkännagiven, tidigast vid utgången av år 1951 infallande tidpunkt. Genom tillämpning av två-årig uppsägningstid skulle vederbörande huvudmän bliva i tillfälle att ordna pensioneringen av den personal, som anställes efter nämnda tids utgång. Det förutsattes, att befattningshavare, som dessförinnan redan vunnit anslutning till pensioneringen, även fortsättningsvis på grund av sina löneförhöjningar må anmälas till höjning av delaktighetsbeloppen i vanlig ordning. Vidare förutsattes, att, innan tidsfristen utlöpt, ännu oförstatligade järnvägars förvaltningar skola äga rätt att till delaktighet i pensioneringen anmäla nya delägare enligt samma tolkning av kassareglementets bestämmelser härom, som tillämpats av kassans styrelse, och att sålunda exempelvis befattningshavare vid trafikföretag, som ej är anslutet till kassan men äges av till kassan vid tidpunkten för dess förstatligande anslutet järnvägsbolag, må av bolaget anmälas till delaktighet i pensioneringen såsom vore befattningshavaren anställd direkt i bolagets tjänst.

Fullföljande av viss praxis beträffande barnpensioner m. m. Enligt 1 § skall järnvägsstyrelsen i tillämpliga delar fullgöra vad som enligt kassareglementet ålegat kassans styrelse. Kassans delegerade ha angivit såsom en grundförutsättning för avtalets godkännande, att järnvägsstyrelsen i sin tillämpning av kassareglementets bestämmelser såvitt möjligt ansluter sig till den praxis eller de prejudikat, som härvid finnas att tillgå i kassastyrelsens protokoll eller eljest otvetydigt framgå av kassans handlingar. Som exempel erinras om kassastyrelsens rätt enligt § 6 mom. 4 a) i reglementet att bevilja vissa barnpensioner. Ansökningar om sådan pension, vilka uppfylla reglementets fordringar, ha regelmässigt bifallits genom beviljande av pension med 20 % å delaktighetsbeloppet. Denna viktiga förmån, om vars tillämpning ett flertal delägare med sjuka barn från kassan erhållit besked, angives vara för sitt fortbestånd helt beroende av att kassastyrelsens praxis av järnvägsstyrelsen anses som bindande. Endast i fall där ändrade omständigheter skulle leda till uppenbart orimliga konsekvenser kan avsteg från sagda praxis respektive från enstaka prejudikat enligt delegerades uppfattning anses motsvara den rätta innebörden av 4 § i avtalet. Vad sålunda anförts har icke givit pensionsutredningen anledning till erinran.

Avgångsskyldighet för anställningshavare underkastad kassareglementet. I reglementet för kassan äro bestämmelser om avgångsskyldighet ej meddelade. Då emellertid sådan skyldighet ansetts böra vara reglerad för tjänsteman, vilken efter därom gjord anmälan förblir underkastad nämnda reglemente, har i 5 § 1 mom. andra stycket föreskrivits, att i fråga om dylik tjänstemans avgångsskyldighet de bestämmelser skola lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla för ordinarie tjänsteman i befattning, motsvarande den befattning tjänstemannen innehar eller på övergångsstat bestrider. Då avgångsskyldighet på grund av uppnådd pensionsålder icke rimligen anses kunna åläggas tjänstemannen förrän rätt till pension föreligger och sådan rätt enligt kassans reglemente inträder först vid 63 års ålder, har därjämte föreskrivits, att pensionsåldern skall anses inträda tidigast vid sagda ålder. Den fastställda avgångsskyldig-

heten skulle givetvis ej föranleda ändring av den tidpunkt, då enligt kassans reglemente rätt till pension vid avgång ur tjänst inträder.

Fortsatt åtnjutande av vissa pensionsförhöjningar. Beträffande 5 § i överenskommelsen erinras, att i sammanhang med förstalligande av enskild järnväg förpliktelse kan ha uppkommit för staten att i fortsättningen utbetala pensionsförhöjningar till den enskilda järnvägens redan varande eller blivande pensionärer såsom kompensation för pensionstillägg, som på grund av dyrtid eller eljest tidigare utgått eller varit utfästa från det enskilda järnvägsföretaget. Det förutsättes, att den, som enligt 5 § väljer att bibehålla kassaförmånerna, därmed får anses ha tillförsäkrat sig även den pensionsförhöjning av nu ifrågakarande slag, som skulle tillkommit honom, därest han icke haft möjlighet att övergå på de statliga reglementena.

Anställningshavare hos kassan. I 6 § ha intagits bestämmelser, avsedda att reglera förhållandena efter kassans övertagande beträffande de sex hos kassan anställda, heltidstjänstgörande befattningshavarna, vilka samtliga äro delägare i kassan. De äga att å intill 400 kronor för månad av kassapensionen uppbära dyrtidstillägg. Procenttalet för sagda tillägg utgör för närvarande 16. Dyrtidstillägg utgår även å intill 900 kronor för månad av grundlönen, för närvarande med 27 procent. Avlöningen utbetalas månadsvis i förskott.

Vad angår kassans direktör Israel Kolmodin, vilken är född den 10 oktober 1885 och åtnjuter en grundlön av 16 000 kronor, har denne syntts icke lämpligen kunna beredas anställning i befattning vid statens järnvägar. Han har därför förutsatts skola bibehållas vid sina löneförmåner till och med oktober 1948, då pensionsrätt enligt kassans reglemente för honom inträder. Såsom villkor härför har dock föreskrivits, att han intill dess skall utan särskild ersättning biträda vid kassans likvidation och med handläggning av ärenden rörande pensionering av kassans förutvarande delägare. Rätten till dyrtidstillägg å pension har förutsatts skola bestå.

Kassören Irma Nilsson, född den 28 juni 1890, bokhållaren Sigrid Carlson, född den 11 september 1895, och bokhållaren Maria Sylvan, född den 29 februari 1888, ha på grund av relativt hög ålder i förening med sjuklighet ej heller ansetts lämpligen kunna övertagas av statens järnvägar. De ha därför avsetts skola förtidspensioneras. Förtidspensionen har förutsatts skola utgå med samma belopp, som skulle tillkommit dem, därest de kvarstått i tjänst hos kassan till pensionsåldern. Å pensionen har dyrtidstillägg antagits skola utgå enligt hittills inom kassan tillämpade grunder.

Kamreraren Rutger Moll, född den 28 maj 1902, och bokhållaren Ylva Günther, född den 10 augusti 1918, ha förutsatts skola övertagas av statens järnvägar. Därvid skulle Moll, som åtnjuter en grundlön av 12 000 kronor jämte dyrtidstillägg, erhålla befattning i lönegrad A 24 med placering i 27 löneklassen samt tillförsäkras personligt lönetillägg i den mån så erfordras för att avlöningen skall motsvara lönen i 29 löneklassen. Günther, som nu åtnjuter grundlön av 3 100 kronor jämte dyrtidstillägg och är berättigad till en sluttlön av 4 300 kronor, skulle erhålla befattning i lönegrad A 4 med placering i 4 löneklassen samt tillförsäkras personligt lönetillägg i den mån så erfordras för att hon icke skall lida minskning i de löneförmåner, som skulle tillkommit henne, därest hon fått kvarstå i sin befattning hos kassan. Då Molls och Günthers avlöningar tidigare utbetalats månadsvis i förskott, under det att avlöningen efter övergången i statstjänst komme att utbetalas i efterskott, ha de ansetts böra vid övergången erhålla ett extra belopp, motsvarande en månadsavlöning hos kassan.

Kostnadsberäkningar. Vad härefter angår statens pensionsförpliktelser för i kassan nu delaktiga anställningshavare vid statens järnvägar, kommer till-

lämpningen av de statliga pensionsreglementena att medföra en viss ökning av desamma, huvudsakligen på grund av förbättring i flertalet fall av egenpensionsförmånerna och i åtskilliga fall även av änkepensionsförmånerna, ändring av grunderna för bestämmande av familjepensions ökning för pensionsberättigade barn, höjning av barnpensionsåldern från 18 till 19 år samt sänkning av befattningshvarbidragen till pensioneringen. Beträffande de vid utgången av år 1943 i aktiv tjänst hos statens järnvägar anställda kassadelägarna har pensionsutredningen verkställt en approximativ uppskattning av förenämnda faktorerers inverkan å kapitalvärdet av ifrågavarande pensionsförpliktelser, kapitalvärdet av rörliga tilläggsförmåner vid nuvarande indexläge däri inräknat, och därvid kommit till det resultat, att detta kapitalvärde, därest indexläget förblir oförändrat, skulle ökas med 5 160 000 kronor.

Då för 10-procentsförhöjningen av de enligt kassans reglemente utgående pensionerna erfordras omkring 12 870 000 kronor, skulle den av den nya pensionsordningen föranledda ökningen av kapitalvärdet av statens pensionsförpliktelser komma att totalt uppgå till omkring 18 030 000 kronor eller omkring 910 000 kronor mera än det till 17 118 000 kronor beräknade överskottet.

I den mån förstatligandet av de till kassan anslutna enskilda järnvägarna fortskrider kommer 10-procentsförhöjningen att för den aktiva personalen vid nyförstatligade järnvägar utbytas mot den förbättring av pensionsvillkoren, som tillämpning av de statliga pensionsreglementena skulle medföra. Någon mera betydande ökning av de statliga pensionsförpliktelserna antages emellertid icke föranledas av sådant utbyte.

Av kassans delegerade uttalade särskilda önskemål. Kassans delegerade ha i ett till överenskommelsen fogat särskilt yttrande framfört önskemål om utnyttjande av det beräknade överskottet till pensionsförbättring ått kassans nuvarande delägare och pensionstagare i större omfattning än vad i överenskommelsen förutsatts. Därjämte ha de framhållit, att vissa kassadelägare kunna antagas önska, att den statliga pensionsåldern skall tillämpas i fråga om delägare, som skulle bli underkastade de statliga pensionsreglementena.

I avseende å utnyttjande av överskottet ha delegerade utgått ifrån, att staten bör bestrida kostnaden för den förbättring av nu gällande pensionsvillkor, som de delägare, vilka vid övertagandet eller senare vid fortsatt järnvägsförstatligande skulle bli underkastade de statliga pensionsreglementena, genom tillämpning av sagda reglementen skulle erhålla, utan att härför taga i anspråk någon mera väsentlig del av det på dessa delägare belöpande överskottet. Vad av det totala överskottet icke åtgår för beredande ått övriga delägare och deras efterlevande av i överenskommelsen föreskriven 10-procentsförhöjning m. m. bör enligt delegerades mening i huvudsak disponeras för beredande av ytterligare förmåner ått de vid tidpunkten för övertagandet förefintliga delägarna och pensionstagarna. Enligt en av delegerade gjord uppskattning, mot vilken pensionsutredningen icke gör någon erinran, åttgå omkring 8 miljoner kronor för bestridande av kostnaden för 10-procentsförhöjningen m. m. ått de delägare och pensionstagare, vilka skulle kvarstå vid pensionsrätt enligt kassans reglemente och vilka icke framdeles på grund av fortsatt järnvägsförstatligande skulle få utbyta nämnda förmån mot den pensionsförbättring, som då ifrågakommande tillämpning av de statliga pensionsreglementena skulle medföra.

Då överskottet beräknats till omkring 17 miljoner kronor och kapitalkostnaden för den statliga förvaltningen av delegerade uppskattats till högst 1 miljon kronor, ha de gjort gällande, att ett belopp av omkring 8 miljoner

kronor står till förfogande för den av dem begärda ytterligare pensionsförbättringen. Härav bör enligt deras mening få disponeras 6 miljoner kronor, i första hand till beredande av förmåner, likformigt fördelade på alla nuvarande delägare och pensionstagare. För det fall att detta önskemål icke skulle bifallas, ha delegerade uttalat sig för att sistnämnda belopp skall tillgodokomma sådana pensionstagare, vilka särskilt äro i behov av lättnad i sina ekonomiska bekymmer.

Pensionsutredningen bestrider icke önskvärdheten av att de sämst ställda av de delägare och pensionstagare, vilka skulle bibehållas vid pensionsrätt enligt kassans reglemente, erhöles någon tillökning av kassapensionen utöver vad i överenskommelsen förutsatts och vad som må tillkomma dem i form av statlig dyrtidshjälp m. m. eller — vad angår personal vid ej statsövertagna järnvägar — dyrtidstillägg från vederbörande järnvägsförvaltning. Pensionsutredningen har dock funnit sig icke böra frågå den till grund för överenskommelsen lagda planen för utnyttjande av det beräknade överskottet, vars realitet för övrigt framhålles vara beroende av bland annat hållbarheten av det gjorda antagandet om en genomsnittlig framtida ränteavkastning av 3 $\frac{1}{2}$ procent.

Enligt pensionsutredningens mening bör nämligen den del av överskottet, som belöper på delägare, å vilka de statliga pensionsreglementena skulle få tillämpning, självfallet i mån av tillgång disponeras till bestridande av kostnaden för den pensionsförbättring dessa delägare genom sådan tillämpning skulle erhålla. Då denna del av överskottet ej fullt förslår härtill, anser pensionsutredningen, att för berörda delägare icke bör ifrågakomma någon ytterligare förbättring, varigenom de skulle erhålla en gynnsammare ställning i pensionshänsende än som betingas av den befattning vid statens järnvägar, vilken vederbörande innehar. Vad angår övriga delägare och pensionstagare har det synts utredningen ej heller böra ifrågakomma att för pensionsförbättring åt dem använda mera av de tillgångar staten skulle övertaga från kassan, än vad i stort sett motsvarar den på dem belöpande andelen av överskottet. För övrigt erinrar pensionsutredningen, att om kassan skulle fortsätta sin verksamhet, den säkerligen icke själv inom överskådlig tid kunde åstadkomma någon liknande förbättring.

Ytterligare erinras, att enligt delegerades förslag kapitalvärdet av statens merkostnad för den föreslagna pensionsregleringen i vad denna avser delägarna i Enskilda järnvägarnes pensionskassa skulle ökas från förut angivna belopp, omkring 910 000 kronor, till inemot 7 miljoner kronor. Därvid skulle den av pensionsutredningen angivna förutsättningen för pensionsregleringens genomförande, att merkostnaden kan hållas inom snäva gränser, icke bli uppfylld.

Vad beträffar tillämpning av de i de statliga tjänstepensionsreglementena bestämda pensionsåldrarna hänvisar pensionsutredningen till sina tidigare återgivna uttalanden i ämnet.

Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa.

(Bil. B.)

Kassans ställning. Förutvarande järnvägsägare hade garanterat kassan en årlig medelränta av minst 5 procent å dess tillgångar, vilken garanti övertogs av staten i samband med järnvägarnas överlagande. Pensionsutredningen har låtit verkställa försäkringsteknisk utredning rörande kassans ställning vid utgången av år 1943. Denna utredning, vid vilken tillämpats 5 procents ränta, utvisade ett kapitalvärde av pensionsförpliktelse på omkring

4 740 000 kronor och ett underskott av omkring 390 000 kronor, motsvarande omkring 8,2 procent av värdet av pensionsförpliktelserna.

Överenskommelsens detaljer. Bestämmelserna i den efter förhandlingar med representanter för kassan mellan pensionsutredningen och kassans styrelse träffade preliminära överenskommelsen överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i överenskommelsen med Enskilda järnvägar-nes pensionskassa. Med hänsyn till kassans ställning har dock någon förhöjning av de pensioner, som alltjämt skulle utgå enligt kassans stadgar, icke ansetts böra ifrågakomma. Kapitalkostnaden för 10 procents förhöjning skulle ha uppgått till omkring 230 000 kronor. I övrigt förekommande avvikelser äro betingade av de beträffande kassan och dess medlemmar rådande särskilda förhållandena. Pensionsåldern är enligt kassans stadgar 65 år.

Enligt § 11 mom. 6 av kassans stadgar är pensionerad medlem, som har pensionsberättigade anhöriga, skyldig att erlägga pensionsavgift med 4 procent å utgående pensionsbelopp. Kassans representanter ha hemställt, att denna för kassan säregna och för pensionärerna betungande avgiftsplikt måtte upphöra. Pensionsutredningen har ansett sig böra biträda denna hemställan. I anslutning härtill har i 4 § av överenskommelsen bestämmelse intagits om att berörda föreskrift icke skall äga tillämpning efter statens övertagande av kassan. Ifrågavarande avgifter representera ett kapitalvärde av inemot 100 000 kronor.

Kostnadsberäkningar. Den ökning av kapitalvärdet av statens pensionsförpliktelser, som — bortsett från det förefintliga underskottet — vid nuvarande indexläge skulle förorsakas av den föreslagna pensionsregleringen, har pensionsutredningen för ifrågavarande kassas vidkommande approximativt uppskattat till 590 000 kronor.

Av *kassans fullmäktige uttalat särskilt önskemål.* Kassans fullmäktige ha uttalat önskemål om tillämpning å de i kassan delaktiga anställningshavarna av de pensionsåldrar, som gälla för statens järnvägars övriga befattningshavare.

Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa.

(Bil. C.)

Kassans ställning. Kassan är liksom Hälsingborg—Hässleholmskassan av staten garanterad 5 procents ränteavkastning. Även för denna kassa har pensionsutredningen låtit verkställa en på 5 procents räntefot grundad försäkringsteknisk utredning av ställningen vid utgången av år 1943. Enligt denna utredning utgjorde kapitalvärdet av pensionsförpliktelserna omkring 4 810 000 kronor och förelåg ett underskott av omkring 280 000 kronor, motsvarande omkring 5,8 procent av värdet av pensionsförpliktelserna.

Överenskommelsens detaljer. Den preliminära överenskommelse, som efter förhandlingar med kassans representanter träffats med kassans styrelse, överensstämmer i sak med den med Hälsingborg—Hässleholmskassan träffade överenskommelsen. Någon förhöjning av de enligt kassans stadgar utgående pensionerna har sålunda icke ifrågasatts. Kapitalkostnaden för 10 procents förhöjning skulle ha uppgått till omkring 230 000 kronor. Förekommande skiljakligheter äro huvudsakligen föranledda av att vissa kassadelägare för närvarande icke äro berättigade till pension för sina efterlevande och därför ansetts icke böra få räkna tjänstår för familjepension för tid före kassans övertagande och ej heller vara tillförsäkrade hel familjepension enligt vederbörande statliga familjepensionsreglemente, samt att pensionsåldern enligt kassans stadgar är 63 år.

Kostnadsberäkningar. Bortsett från förenämnda underskott har den av den föreslagna pensionsregleringen förorsakade ökningen av statens pensionsförpliktelser för de aktiva delägarna i kassan av pensionsutredningen — under antagande att nuvarande indexläge ej ändras — approximativt uppskattats till 190 000 kronor.

Av kassans fullmäktige uttalat särskilt önskemål. Kassans fullmäktige ha uttalat sig för att de i statliga tjänstepensionsreglementena bestämda pensionsåldrarna skola tillämpas å de i kassan delaktiga anställningshavarna.

Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa.

(Bil. D.)

Kassans ställning. Enligt en på 3 $\frac{1}{2}$ procents räntefot grundad försäkrings-teknisk utredning av kassans ställning vid utgången av år 1943 utgjorde kapitalvärdet av pensionsförpliktelserna omkring 3 210 000 kronor. Utredningen utvisade ett underskott av omkring 110 000 kronor, motsvarande omkring 3,1 procent av värdet av pensionsförpliktelserna.

Överenskommelsens detaljer. Den med kassans styrelse träffade preliminära överenskommelsen skiljer sig icke i sak från de med Hälsingborg—Hässelholms- och Landskrona—Hälsingborgskassorna träffade överenskommelserna. Då den försäkringstekniska utredningen utvisat underskott, har någon förhöjning av pensioner, utgående enligt kassans reglemente, icke föreslagits. Kapitalkostnaden för 10 procents förhöjning skulle ha utgjort omkring 130 000 kronor. Pensionsåldern är enligt kassans reglemente 63 år.

Kostnadsberäkningar. Den ökning av kapitalvärdet av de statliga pensionsförpliktelserna till de på aktiv stat vid statens järnvägar uppförda delägarna, vilken skulle förorsakas av den föreslagna pensionsregleringen, har pensionsutredningen — under antagande av oförändrat indexläge — approximativt uppskattat till 170 000 kronor.

S. W. B. pensionskassa.

(Bil. E.)

Kassans ställning. Tillsynsmyndigheten har den 13 juli 1943 förklarat kassans stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i 1938 års lag om understödsföreningar och vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade samt medgivit kassan att upptaga premiereserven till lägre belopp än som i lagen föreskrives, dock under villkor att skillnaden minskas enligt särskild plan. Tillsynsmyndighetens beslut är grundat på en utredning av kassans ställning vid utgången av år 1942. Enligt denna utredning, vid vilken tillämpats en räntefot av 3 procent, utgjorde värdet av dåvarande pensionsförpliktelser omkring 25 930 000 kronor. Utredningen utvisade en brist av omkring 3 940 000 kronor. Enligt förenämnda plan beräknades bristen bliva amorterad under 15 år genom överräntor och diverse inkomster m. m. Pensionsutredningen har låtit undersöka, hur beräkningsresultaten skulle utfallit, därest en räntefot av 3 $\frac{1}{2}$ procent tillämpats. Enligt denna undersökning utgjorde värdet av pensionsförpliktelserna omkring 23 950 000 kronor, och ett överskott av omkring 1 170 000 kronor beräknades föreligga. Härtill anses böra läggas det till omkring 300 000 kronor beräknade belopp, som under tiden fram till det förutsatta övertagandet av kassan kan beräknas ha besparats genom kvarstående i tjänst efter den till 63 år bestämda pensionsåldern. Vid övertagandet skulle sålunda kassans överskott kunna

antagas komma att uppgå till omkring 1 470 000 kronor, motsvarande omkring 6,1 procent av samtliga pensionsförpliktelser.

Överenskommelsens detaljer. Den preliminära överenskommelsen är upprättad i huvudsaklig överensstämmelse med den med delegerade för Enskilda järnvägarnes pensionskassa träffade överenskommelsen.

Det överskott av omkring 1 470 000 kronor, som beräknats föreligga, medger en pensionsförbättring åt den personal, som icke skall bliva underkastad de statliga pensionsreglementena. Premiereserven för denna personal har beräknats utgöra omkring 8 700 000 kronor eller omkring 44,5 procent av den totalt erforderliga (omkring 19 570 000 kronor). I anslutning härtill antages den på ifrågavarande personal belöpande andelen av överskottet utgöra $0,45 \times 1\,470\,000$ eller omkring 660 000 kronor. Detta belopp beräknas förslå till bestridande av kostnaden för höjning med omkring 7,6 procent av berörda personal tillkommande kassapensioner. I betraktande härav och med hänsyn till att, bortsett från räntefoten, s. k. säkra grunder tillämpats vid beräkningarna, har pensionsutredningen — om än med viss tvekan — ansett försvarligt att godtaga en pensionsförhöjning av 10 procent. Kapitalkostnaden härför utgör omkring 870 000 kronor.

Enligt beslut av järnvägsbolagets styrelse den 7 februari 1933 äro vissa dyrtidstillägg tillförsäkrade de äldre pensionstagarna, vilka tillägg numera räknas såsom fyllnadspensioner. I ett par fall ha även årliga understöd av bolagsstyrelsen beviljats pensionstagare. Det har ansetts naturligt, att dessa fyllnadspensioner och understöd få utgå även sedan staten övertagit kassan. Bestämmelse härom har därför intagits i överenskommelsen.

Sedan den 1 juli 1942 ha å kassapensioner jämte fyllnadspensioner och understöd utgått mot kristillägg å statliga pensioner svarande dyrtidstillägg med 16 procent. Enligt bolagsstyrelsens beslut utgå dessa tillägg tillsvidare. Pensionsutredningen har ansett, att bestämmelse om fortsatt utbetalning av denna förmån bör intagas i överenskommelsen. Då emellertid dyrtidstillägget motsvarar den enligt statsmakternas beslut för närvarande utgående dyrtidshjälpen, förutsättes såsom uppenbart att det skall avräknas å dyrtidshjälpen.

Kostnadsberäkningar. Vad angår de belopp, varmed kapitalvärdet av statens pensionsförpliktelser till de aktiva delägarna i kassan skulle ökas utöver värdet av de pensionsförpliktelser, som staten genom att övertaga Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnvägar skulle vid tillämpning av nu gällande pensionsordning ikläda sig, har pensionsutredningen — under förutsättning av oförändrat indexläge — approximativt uppskattat desamma till 950 000 kronor.

Då för 10-procentsförhöjningen av de enligt kassans stadgar utgående pensionerna erfordras omkring 870 000 kronor, skulle den av den nya pensionsordningen föranledda ökningen av kapitalvärdet av statens pensionsförpliktelser komma att totalt uppgå till omkring 1 820 000 kronor eller omkring 350 000 kronor mera än det till omkring 1 470 000 kronor beräknade överskottet.

Av kassans delegerade uttalade särskilda önskemål. Kassans delegerade ha uttalat önskemål, att av staten övertagen personal, även om den vid förstatligandet uppnått i allmänna tjänstepensionsreglementet stadgad pensionsålder, måtte erhålla pension enligt nämnda reglemente. Delegerade framhålla bland annat, att pension under tre år inbesparats för ifrågavarande överåriga befattningshavare, som dessutom under denna tid erlagt pensionsavgifter.

Delegerade hemställa vidare, att en större del av överskottet än pensions-

utredningen förordat tillföres kassans delägare och pensionärer, huvudsakligen i form av engångsutbetalningar till förefintliga pensionstagare och vissa delägaregrupper. Delegerade åberopa härvid, att statens avsikt med övertagande av de enskilda järnvägarnas pensionskassor torde ha varit önskan att så snart som möjligt avveckla ett i längden ohållbart förhållande mellan de med fyllnadspension och dyrtidshjälp kompletterade pensionerna för personal från förstalligade järnvägar och pensionerna för den personal, som från början vunnit anställning vid statens järnvägar. Delegerade hänvisa även till att andra kassor, som vid beräkning under enahanda förutsättningar uppvisat proportionsvis betydande brister, föreslås övertagna utan att någon reduktion av nuvarande eller blivande förmåner satts i fråga.

Pensionsutredningen har i fråga om det sistnämnda önskemålet hänvisat till vad utredningen anført rörande det av delegerade för Enskilda järnvägarnes pensionskassa avgivna yttrandet. Därutöver framhålles, att ett tillgodoseende av berörda önskemål skulle föranleda en betydande ökning av statens kapitalkostnad för pensionsregleringen samt att realiteten av det beräknade överskottet i detta fall är särskilt diskutabel i betraktande av den osäkerhet, som måste anses vidlåda beräkningen av den del av värdet av överräntor, som belöper på avkastningen av kassans fastigheter.

Den föreslagna pensionsordningens ekonomiska innebörd.

I betänkandet anföres följande.

Då den föreslagna pensionsordningen bland annat innebär, att staten skulle övertaga vissa nu fristående enskilda pensionskassor, inom vilka underskott föreligger, samt att för flertalet anställningshavare pensionsförmånerna skulle bli något större och pensionsbidragen något mindre än vid tillämpning av nu gällande pensionsordning, måste förslaget genomförande uppenbarligen föranleda en viss ökning av de statliga pensionskostnaderna.

Genom att övertaga de kassor, med vilka preliminär överenskommelse träffats, skulle staten beträffande nedanstående kassor få svara för underskott, enligt förhållandena vid 1943 års utgång uppgående till följande belopp:

Hälsingborg—Hässleholmskassan	omkring	390 000	kronor
Landskrona—Hälsingborgskassan	»	280 000	»
Uddevalla—Vänersborg—Herrljungakassan	»	110 000	»

eller tillhopa omkring 780 000 kronor.

I det föregående hava, beträffande de fem kassor, vilka förutsatts skola överlåtas till staten den 1 juli 1945, uppgifter lämnats om det av pensionsutredningen uppskattade kapitalvärdet vid utgången av år 1943 av den ökning av de statliga pensionsförpliktelseerna, vilken — under antagande att nuvarande indexläge förblir oförändrat — skulle förorsakas av ökning av pensionsförmånerna och minskning av pensionsbidragen för de då på aktiv stat vid statens järnvägar uppförda anställningshavarna. Motsvarande kapitalvärde beträffande tidigare övertagna kassor och vissa fristående kassor, i vilka enstaka anställningshavare äro pensionsförsäkrade, har pensionsutredningen approximativt uppskattat till omkring 670 000 kronor. Sammanställda uppgå berörda kapitalvärden till följande belopp:

Enskilda järnvägarnes pensionskassa	omkring	5 160 000	kronor
Hälsingborg-Hässleholmskassan	»	590 000 ¹	»
Landskrona-Hälsingborgskassan	»	190 000	»
Uddevalla-Vänersborg-Herrljungakassan	»	170 000	»
S. W. B. pensionskassa	»	950 000	»
redan övertagna kassor m. fl.	»	670 000	»

eller tillhopa omkring 7 730 000 kronor.

Emellertid skulle täckning för de på Enskilda järnvägarnes pensionskassa och S. W. B. pensionskassa fallande beloppen delvis erhållas genom de överskott, som beräknats föreligga inom sagda kassor, i den mån dessa överskott ej tagas i anspråk för förbättring av de pensioner, som alltjämt skulle utgå enligt kassornas stadgar. Då överskotten beräknats utgöra, beträffande Enskilda järnvägarnes pensionskassa, omkring 17 120 000 kronor och, beträffande S. W. B. pensionskassa, omkring 1 470 000 kronor under det att för nyssnämnda pensionsförbättring beräknats åtgå omkring 12 870 000 respektive 870 000 kronor, skulle alltså omkring 4 250 000 respektive 600 000 kronor eller sammanlagt 4 850 000 komma att stå till förfogande för ifrågavarande ändamål. Den på staten fallande andelen av kapitalvärdet av kostnadsökningen skulle alltså bliva omkring (7 730 000 — 4 850 000 =) 2 880 000 kronor.

Den nya pensionsordningen skulle sålunda medföra en ökning av statens pensionsförpliktelser i fråga om det den 1 juli 1945 förefintliga aktiva befattningshavarbeståndet, vars kapitalvärde utgör omkring (780 000 + 2 880 000 =) 3 660 000 kronor.

I detta sammanhang må framhållas, att en övergång från nu gällande pensionsåldrar till de i de statliga pensionsreglementena bestämda skulle medföra en ökning av de statliga pensionsförpliktelserna, vars kapitalvärde för de vid ingången av budgetåret 1945/46 hos statens järnvägar anställda befattningshavarna uppgår till mer än 15 000 000 kronor. Medräknas de nu vid enskild järnväg anställda, i Enskilda järnvägarnes pensionskassa delaktiga befattningshavare, vilka kunna förutsättas komma att vid fortsatt järnvägsförstatligande övergå i statens järnvägars tjänst, skulle motsvarande kapitalvärde överstiga 27 000 000 kronor.

Enligt de med förenämnda fem kassor träffade preliminära överenskommelserna skulle staten övertaga kassornas samtliga tillgångar. De bokförda värdena av dessa tillgångar utgjorde vid utgången av år 1943:

Enskilda järnvägarnes pensionskassa	omkring	151 330 000	kronor
Hälsingborg—Hässleholmskassan	»	3 220 000	»
Landskrona—Hälsingborgskassan	»	3 820 000	»
Uddevalla—Vänersborg—Herrljungakassan ..	»	2 770 000	»
S. W. B. pensionskassa	»	18 260 000	»

eller tillhopa omkring 179 400 000 kronor.

Efter kassornas övertagande skulle statens järnvägars årliga pensionsutgifter till en början minskas med följande, med utgångspunkt från förhållandena under år 1943 beräknade belopp:

för bortfallande av avgifter till kassorna	omkring	1 280 000	kronor
för bortfallande av garanterad räntefyllnad ..	»	70 000	»
genom inflytande befattningshavaravgifter	»	1 180 000	»
genom enskilda järnvägsbolags avgifter	»	1 270 000	»
genom räntor å övertagna tillgångar	»	6 780 000	»

eller tillhopa omkring 10 580 000 kronor.

¹ Häri ingår 100 000 kronor för avgiftsbefrielse för pensionärer.

Ä andra sidan skulle statens järnvägar hava att bestrida de årliga pensionsutgifter, som tidigare åvilat de hittills fristående kassorna, jämte förhöjning med 10 procent av de från Enskilda järnvägarnes pensionskassa och S. W. B. pensionskassa utgående pensionerna. Dessa utgifter utgöra, om förhållandena under år 1943 tagas till utgångspunkt, sammanlagt omkring 7 670 000 kronor.

Genom den nya pensionsordningen skulle alltså till en början uppkomma ett *årligt* överskott av omkring (10 580 000 — 7 670 000 =) 2 910 000 kronor. Den ojämförligt största delen av detta överskott är emellertid att tillskriva de avgifter — tillhopa omkring 2 450 000 kronor — som skulle komma att erläggas av och för i Enskilda järnvägarnes pensionskassa delaktiga anställningshavare vid ännu icke övertagna järnvägar.

Beträffande de kassor, vilka kunna komma att övertagas efter den 1 juli 1945, lärer man, såsom i det föregående angivits, icke behöva räkna med några underskott. Givetvis måste dock den pensionsförbättring och avgiftsminskning, som skulle ifrågakomma för delägarna i dessa kassor vid framdeles inträffande övergång i statens järnvägars tjänst i samband med statsövertagande av vederbörande enskilda järnväg, föranleda en viss ökning av de statliga pensionsförpliktelserna. Denna ökning torde emellertid kunna förutsättas icke bli förhållandevis större — snarare mindre — än motsvarande ökning beträffande delägare i de kassor, vilka föreslagits skola övertagas av staten från och med den 1 juli 1945.

Erforderliga författningsbestämmelser.

Bestämmelser angående den föreslagna tillämpningen av de statliga pensionsreglementena å tjänstemän och arbetare vid statens järnvägar, vilka vid statens övertagande av enskilt företag m. m. från anställning med delaktighet i enskild pensionsinrättning övergått i statens järnvägars tjänst, skola enligt pensionsutredningens förslag meddelas i särskilda författningar. Vid betänkandet ha fogats utkast till dylika författningar ävensom till författningar om pensionsförhållandena för den personal, som skall bibehållas vid pensionsrätt enligt kassareglementena m. m.

Frågan om författningsbestämmelsernas utformning torde få underställas Kungl. Maj:t, sedan riksdagen fattat beslut i huvudfrågorna. I fråga om författningsutkastens sakinnehåll må emellertid ur detaljmotiveringen återgivas följande.

De statliga pensionsreglementena äro avsedda att bli tillämpliga ej endast å anställningshavare, vilka övertagits av statens järnvägar före eller vid författningarnas ikraftträdande, utan även å anställningshavare, vilka vid fortsatt förstatligande av det enskilda järnvägsnätet framdeles komma att övergå i statens järnvägars tjänst. Den omständigheten, att övertagen anställningshavare till en början eventuellt tjänstgör i anställning, som ej avses i vederbörande tjänstepensionsreglemente — till exempel, vad beträffar tjänsteman, i tillfällig anställning och, vad beträffar arbetare, i anställning tillhörande ett arbetsområde, där fortlöpande behov av arbetskraft icke föreligger, eller i anställning, beträffande vilken föreskriven s. k. väntetid ej tilländalupit — har förutsatts icke skola utgöra hinder för tillämpning av de statliga tjänstepensionsreglementena, då sedermera i dessa reglementen avsedd anställning erhålles.

De i pensionskassa ej delaktiga förutvarande tjänstemän vid järnvägen mellan Hudiksvall och Bergsjö, vilka via anställning vid Ostkustbanan övergått i statens järnvägars tjänst och vilka Ostkustbanans aktiebolag förbundit sig att tilldela pensioner enligt särskilda grunder, ha vid tillämpning av fyllnadspensionsbestämmelserna jämförts med tjänstemän med delaktighet i enskild pensionskassa. Pensionsutredningen har förutsatt, att så skall ske även vid tillämpning av de statliga pensionsreglementena. Antalet dylika tjänstemän är för närvarande 11.

Då det icke kan förutses, vilka åtgärder som kunna komma att vidtagas för pensionering av personal vid de ännu ej förstatligade järnvägarna och det icke synes uteslutet, att dylika åtgärder kunna vara av den art, att den nu föreslagna tillämpningen av de statliga pensionsreglementena i särskilda fall befinnes icke skäligen böra medgivas, har bestämmelse intagits om att Kungl. Maj:t på framställning av järnvägsstyrelsen skall kunna förordna, att sådan tillämpning icke skall ske.

I de med vissa kassor träffade preliminära överenskommelserna om statens övertagande av deras rörelse från och med den 1 juli 1945 hava bestämmelser intagits om att kassadelägare, beträffande vilken förutsättningarna för tillämpning av de statliga pensionsreglementena äro uppfyllda, skall äga att efter eget val kvarstå vid pensionsrätt enligt vederbörande kassas reglemente. Motsvarande valfrihet torde även böra beredas tjänstemän med delaktighet i kassa, som överlåtits till staten före nämnda dag. (Arbetare med delaktighet i sådan kassa finnas icke.)

Såsom i det föregående omnämnts äro enstaka tjänstemän delaktiga i annan kassa än den, som normalt ombesörjt pensioneringen av personal vid den statsövertagna enskilda järnväg vederbörande tillhört. Vidare äro några tjänstemän, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med att staten övertagit en mindre del av ett järnvägsföretag, vilket i övrigt förblivit i enskild ägo, alltjämt delaktiga i den enskilda kassa, vilken omhänderhar pensioneringen av den icke statsövertagna personalen vid företaget. Där den kassa, i vilken sådan tjänsteman är delaktig, icke överlåtits till staten, har tjänstemannen synts böra vara undantagen från tillämpningen av allmänna tjänstepensionsreglementet, såvida han ej gör framställning om sådan tillämpning samt i samband därmed på staten överlåter sin rätt på grund av delaktigheten i kassan.

Enligt den föreslagna pensionsregleringen skulle sådana i statsövertagen kassa delaktiga anställningshavare, å vilka fyllnadspensionskungörelsen nr 697/1942 nu är tillämplig, antingen bliva underkastade de statliga tjänstepensionsreglementena eller ock på grund av eget val komma att kvarstå vid pensionsrätt enligt vederbörande kassas reglemente. I förra fallet kan uppenbarligen tillämpning av sagda kungörelse icke ifrågakomma. Sådan tillämpning synes i regel ej heller kunna ifrågakomma — och synes i varje fall ej böra medgivas — i senare fallet, enär anställningshavarens val torde få förutsättas hava föranletts av att egenpensionen enligt kassans reglemente beräknats bliva större än motsvarande statliga tjänstepension. I detta sammanhang må emellertid framhållas att, därest för de anställningshavare, å vilka de statliga pensionsreglementena förutsatts bliva tillämpliga, i sagda reglementen föreskrivna pensionsåldrar skulle bliva gällande, vederbörande anställningshavare kan tänkas välja att kvarstå vid kassapensionsrätt huvudsakligen för att bibehållas vid den för honom förut gällande pensionsåldern. Därvid synes rätten till fyllnadspension böra bestå, även om anställningshavaren är delägare i kassa, som övertagits av staten. I sådant fall torde därför fyllnadspensionskungörelsen böra lämnas utan ändring.

Om den föreslagna pensionsregleringen genomföres, synes stadgandet i 1 punkten av övergångsbestämmelserna till allmänna tjänstepensionsreglementet om viss järnvägspersonals undantagande från reglementets tillämpning böra utgå.

Pensionsutredningen har ansett självfallet, att den föreslagna pensionsförhöjningen med 10 procent av familjepensioner, utgående enligt reglementet för Enskilda järnvägarnes pensionskassa eller enligt stadgarna för S.W.B. pensionskassa, i intet fall bör få medföra sådan ökning av dyrtidstilläggen och kristilläggen å pensionerna, att de sammanlagda förmånerna därigenom komme att överstiga det maximibelopp, som i kungörelsen nr 503/1944 fastställts i fråga om där avsedda familjepensioner, å vilka tilläggsförmåner ej utgått före den 1 juli 1944.

Förbättring av vissa äldre familjepensioner.

Pensionerade, av staten övertagna förutvarande befattningshavare vid enskilda järnvägar och efterlevande till dylika befattningshavare blevo icke delaktiga i den av 1939 års riksdag beslutade förbättringen av vissa äldre tjänste- och familjepensioner. Frågan om förbättring av dessa pensionstagares förmåner ansågs icke böra upptagas till prövning förrän överblick vunnits över de konsekvenser en sådan förbättring kunde föra med sig för den händelse staten i en framtid komme att övertaga större delen av det enskilda järnvägsnätet.

De pensionerade befattningshavarna ha emellertid sedermera, i likhet med övriga enligt äldre grunder pensionerade stalliga befattningshavare, blivit delaktiga i de av 1943 och 1944 års riksdagar beslutade förbättringarna av vissa äldre tjänstepensioner. Någon ytterligare pensionsförbättring — fränsett den som följer av överenskommelserna med vissa kassor — anser pensionsutredningen icke böra beredas dem i förevarande sammanhang.

Vad beträffar efterlevande till av staten från enskild järnväg övertagna befattningshavare blevo de uttryckligen undantagna från 1939 års pensionsförbättring allenast tillsvidare. Fränsett av 1942 års riksdag för vissa efterlevande till förutvarande befattningshavare vid Mora—Vänerns järnväg medgivna pensionstillägg med 180 kronor ha de sedermera icke erhållit någon pensionsförbättring. Pensionsutredningen har förordat, att de nu, i samband med den föreslagna pensionsregleringen, i förekommande fall erhålla pensionsförbättring motsvarande den av 1939 års riksdag för övriga enligt äldre grunder pensionerade efterlevande till befattningshavare i statens tjänst m. fl. beslutade och genom kungörelsen nr 508/1939 angående ny familjepension reglerade pensionsförbättringen. Utredningen har framlagt förslag till bestämmelser, enligt vilka kungörelsen nr 508/1939 skall tillämpas å de till efterlevande efter övertagna tjänstemän utgående familjepensioner, vilka sålunda äro avsedda att förbättras. Till övertagna tjänstemän ha förutsatts skola hänföras alla anställningshavare i tjänstemannaställning, som från anställning vid enskilt företag övergått i statens järnvägars tjänst, vare sig anställningshavarna blivit uppförda på statens järnvägars stat eller ej.

Antalet familjepensionstagare, för vilka pensionsförbättringen skulle ifrågakomma, utgör enligt betänkandet för närvarande omkring 40. Den årliga kostnaden för pensionsförbättringen skulle vid nuvarande indexläge utgöra omkring 9 000 kronor. Någon framtida kostnadsökning till följd av fortsatt järnvägsförstatligande beräknas icke vara att motse, enär flertalet av de befattningshavare, som därvid komma att övertagas av statens järnvägar, förutsatts skola bliva underkastade 1941 års allmänna familjepensionsreglemente.

Yttrandena.

Av de i ärendet hörda myndigheterna har *pensionsstyrelsen* inskränkt sitt yttrande till att avse de rättsliga formerna för statens övertagande av de i utredningsförslaget avsedda fem pensionskassornas rörelse.

Järnvägsstyrelsen har liksom pensionsutredningen funnit övervägande skäl tala för ett statsövertagande av ifrågavarande fem pensionskassors rörelse. Emellertid har styrelsen föreslagit vissa ändringar i överenskommelserna, särskilt vad angår överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa. Styrelsen har funnit beklagligt, att den av 1942 års bankoutskott angivna linjen med ett partiellt övertagande av denna kassas rörelse icke kunnat följas, men har i princip icke velat motsätta sig en överenskommelse om övertagande av kassan i dess helhet, vilken överenskommelse bland annat gäve möjlighet att bereda jämväl pensionstagarna från fortfarande enskilda järnvägar en omedelbar förbättring i deras oftast mycket knappa pensionsförmåner.

Styrelsens betänkligheter i fråga om den preliminära överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa gälla enligt yttrandet icke så mycket de vid övertagandet bestående utfästelserna, vilka vore kända och till sina verkningar i förväg kalkylerbara, som efter övertagandet tillkommande nya försäkringar och höjningar i äldre försäkringars delaktighetsbelopp. Styrelsen betecknar det som vanskligt med hänsyn till nya respektive höjda försäkringar att nu för en obestämd framtid fixera gällande stadgebestämmelser. I och med övertagandet försvunne nämligen den möjlighet, som hittills förefunnits, att i stadgeändringsväg åstadkomma erforderlig anpassning till skiftande tidsförhållanden.

I yttrandet föreslår järnvägsstyrelsen till en början en begränsning för kassareglementets bestämmelser underkastade delägare i Enskilda järnvägarnes pensionskassa av delaktighetsbelopp som anmälas efter den 30 juni 1945. Styrelsen anför härom bland annat följande.

Lägges nuvarande dyrtidstillägg vid de enskilda järnvägarna in i lönen, blir pensionen enligt Enskilda järnvägarnes pensionskassas reglemente väsentligt högre än enligt de statliga reglementena. Då en sådan utveckling ej synes rationell och ej heller torde vara önskelig vare sig för statens järnvägar eller för statsförvaltningen i övrigt, för de enskilda förvaltningarna eller för

delägarna (med hänsyn till därmed följande höga avgifter), synes densamma böra förebyggas, vilket kan ske genom att § 4 mom. 4 kompletteras med en bestämmelse av innebörd, att delaktighetsbelopp ej må genom anmälan efter den 30 juni 1945 höjas så mycket, att däremot svarande pension enligt § 6 mom. 1 a) blir högre än den ålderspension, som enligt de statliga reglementena är tillförsäkrad befattningshavare med motsvarande tjänsteställning och tjänstetid.

Järnvägsstyrelsen föreslår vidare en ytterligare höjning av de pensionsavgifter för nya försäkringar och ökningar i delaktighetsbelopp, som avses i överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa. I fråga om försäkringar respektive ökningar i delaktighetsbelopp, som tillkomma efter en viss övergångstid, böra avgifterna enligt vad järnvägsstyrelsen framhåller överhuvud icke vara fixerade. Denna fråga ställes av styrelsen i samband med önskemål om möjlighet för järnvägsstyrelsen att efter järnvägsförstatligandets slutförande till annan försäkringsgivare överlåta den från kassan övertagna rörelsen i vad angår personal vid järnvägar, som fortfarande äro i enskild ägo. Styrelsen yttrar härom följande.

Av den vid betänkandet fogade utredningen rörande Enskilda järnvägarnes pensionskassa framgår, att de av utredningsmännen föreslagna avgifterna beräknats efter 3,5 procents räntefot samt utan förvaltnings- och risktillägg. Vad beträffar de vid övertagandet befintliga, noga fixerade utfästelserna vill järnvägsstyrelsen icke motsätta sig en sådan beräkning. Med hänsyn till att pensionsförsäkring hittills visat sig bliva från årtionde till årtionde allt dyrare, synes däremot ett motsvarande åtagande beträffande framtida försäkringar, vilka kunna börja löpa så sent som omkring år 1980, vara mycket betänkligt, då det näppeligen lär kunna uppfyllas utan betydande förlust. Det måste väl också anses oegentligt, om ett statens verk skulle meddela personer i enskild tjänst, mot vilka staten ej har större förpliktelser än mot vilken medborgare som helst, försäkring på villkor som äro långt förmånligare än de, som vederbörande statliga myndigheter ha möjlighet att ens godkänna vare sig för försäkringsanstalt eller för understödsförening.

Av båda dessa anledningar måste järnvägsstyrelsen hemställa, att — eventuellt med undantag för de närmaste åren — de av pensionsutredningen föreslagna avgiftstalen utbytas mot tal av samma storlek som med *samma* förmåner skulle ha krävts för vinnande av s. k. förklaring enligt 1938 års lag om understödsföreningar, ävensom av skäl som i det följande närmare utvecklas, att deras giltighet tidsbegränsas.

Den ungefärliga storleken av de senare talen framgår av ett föreliggande förslag till stadgeändring, avsedd att vidtagas, därest överlåtelse till staten icke kommer till stånd, varvid måste bemärkas, att sistnämnda förslag ej förutsätter vare sig allmän ökning av förmånerna med 10 procent eller av utredningen föreslagen förbättring av pensionerna enligt § 6 mom. 1 c) i kassans reglemente.

Det torde vara nog här angiva de med ledning av sagda förslag uppskattade »affärsmässiga» procenttalen för vissa jämna åldrar jämförda med de av pensionsutredningen föreslagna.

Ålder	»Affärsmässig» avgift (approximativ) %	Enligt pen- sionsutred- ningen %
20	7·4	7·3
25	9·1	7·3
30	11·3	9·2
35	14·2	11·8
40	18·3	15·4
45	24·6	21·1
50	36·3	31·4

I betänkandet har framhållits, att sedan förstatligandet av de enskilda järnvägarna planenligt slutförts och klarhet vunnits om vilka järnvägar, som ej komma att förstatligas, den av staten därförut omhänderhavda pensionseringen av sistnämnda järnvägars personal borde såvitt möjligt avvecklas.

Järnvägsstyrelsen är helt ense med pensionsutredningen om lämpligheten av en sådan avveckling, vilken blir så mycket mer angelägen för den händelse, såsom i betänkandet förutsättes, försäkring skall kunna meddelas befattningshavare vid dotterföretag till järnvägsbolag. Styrelsen vill dock redan här anmäla sin uppfattning, att denna fråga kommer i ett annat läge, så snart § 2 andra stycket i kassans reglemente upphör att gälla¹, ävensom att järnvägsstyrelsen enligt överenskommelsen i § tredje stycket måste anses ha övertagit bl. a. den rätt att, då ändrade tidsomständigheter så påkalla, avvika från praxis och prejudikat, som vid fortsatt verksamhet under understödsföreningslagen skulle tillkommit kassastyrelsen (i vissa fall med fullmäktiges medgivande). — Avvecklingen är emellertid blott påbörjad därigenom att från viss tidpunkt, tidigast ingången av år 1952, rätten att anmäla nya delägare upphör. Vidtages ingen ytterligare åtgärd, måste man nämligen räkna med att pensioneringsverksamheten ifråga icke kommer att helt upphöra förrän omkring år 2050. För att ernå avveckling inom rimlig tid är det nödvändigt att, sedan förstatligandet blivit i avsedd utsträckning slutfört, järnvägsstyrelsen har möjlighet att i sin tur å annan försäkringsgivare överlåta den nu från Enskilda järnvägarnes pensionskassa övertagna pensionsförsäkringsverksamheten, i vad angår personal vid järnvägar, som ej blivit av staten förvärvade.

Järnvägsstyrelsen får alltså påyrka, att den föreslagna överenskommelsen kompletteras med bestämmelse om rätt till sådan överlåtelse på enskild försäkringsanstalt eller understödsförening, som nyss sagts. Styrelsen är fullt medveten om, att en sådan överlåtelse icke kommer att kunna äga rum utan ett betydande tillskott av statsmedel, främst beroende på de i förhållande till ställningen stora förmåner, som äro avsedda att medgivas nuvarande delägare.

Storleken av detta tillskott kommer givetvis att bero av, huru fullständigt järnvägsförstatligandet kan komma att bliva, en fråga som fortfarande undandraget sig säkra förutsägelser. Det må dock framhållas, att bland de s. k. huvudmännen i Enskilda järnvägarnes pensionskassa ingå dels järnvägsförvaltningar, vilkas järnvägar enligt 1939 års beslut skola undantagas vid förstatligandet, dels sådana, ifråga om vilka prövning väl skall ske men särskilda skäl dock anförts för ett undantagande. För att överlåtelse överhuvud skall vara möjlig, få emellertid avgifterna ej vara fixerade ifråga om utfästelser, som tillkomma *efter* överlåtelsen. Det ligger också i sakens natur, att tillskottet ifråga skulle bli orimligt stort vid godtagande för all framtid av den av

¹ Enligt § 2 andra stycket må kassans styrelse, då särskilda skäl därtill föranleda, kunna medgiva andra trafikföretag än järnvägsföretag rätt att vinna anslutning till kassan.

utredningen föreslagna avgiftstabellen, i vad angår delaktighetsbelopp tillkomna fr. o. m. den 1 juli 1945 och intill tidpunkten för den senare överlåtelsen. Däremot kan styrelsen tillstyrka en sådan temporär rabattering av förenämnda »affärsmässiga» avgifter för sagda delaktighetsbelopp, att under tiden den 1 juli 1945—31 dec. 1951 avgifter erläggas enligt utredningsförslaget, med andra ord att fulla avgifter för samma delaktighetsbelopp utgå först fr. o. m. ingången av år 1952.

Järnvägsstyrelsen har vidare uttalat, att det syntes uppenbart, att även med dessa modifikationer uppgörelserna kunde anses gå till den yttersta gränsen av vad som kunde betraktas såsom från statens sida försvarligt. Järnvägsstyrelsen har därför bestämt avstyrkt, att under ärendets fortsatta behandling ytterligare eftergifter göras för önskemål, som framförts eller kunna framföras av representanter för kassorna. Styrelsen yttrar vidare med anledning av vad som anförts i särskilt yttrande av delegerade för Enskilda järnvägarnes pensionskassa.

Det vill beträffande detta yttrande förefalla styrelsen, som om sagda delegerade helt bortsett från det grundläggande sakförhållandet, att omskrivna överskott på 17 milj. kr. helt beror på statliga medgivanden, nämligen dels beträffande den kalkylatoriska räntefoten dels rörande bortseendet från förvaltningskostnaderna. Enligt vad som meddelats i betänkandet, är nämligen kassans ställning som självständigt företag icke starkare än vad som nätt och jämnt kan anses erforderligt för vinnande av s. k. förklaring enligt 1938 års understödsföreningslag. I betänkandet framhålles uttryckligen, att kassan icke disponerar ens det belopp överskottsmedel, som skulle erfordras för önskad förbättring av sjukpensionsskalan.

Det torde också vara ett faktum, att pensionskassan vid fortsatt verksamhet ej torde få någon möjlighet att tillmäta rikligare pensioner åt de pensionstagare, som tjänstgjort vid allfortfarande enskilda järnvägar, än vad som utgår åt pensionstagare från förstatligade banor, och att det följaktligen icke kan finnas något bärande motiv för att tillerkänna den förra gruppen större andel än den senare i det kalkylatoriska överskott, som tillkommer delägarna gemensamt.

Beträffande den föreslagna rätten för delägare, som vid övergången i stats-tjänst kvarstannat vid gällande pensionsbestämmelser, att senare övergå till den statliga ordningen har styrelsen påyrkat sådan ändring, att övergång efter det rätt till pension inträtt icke må föranleda ändring av pensionsåldern.

Styrelsen har vidare förklarat sig icke kunna finna något bärande skäl att medgiva sådan valfrihet mellan olika pensionsåldrar, som i vissa fall kunde uppkomma på grund av bestämmelsen i 5 § 1 mom. andra stycket i överenskommelserna. Enligt denna bestämmelse skulle innehavare av anställning, för vilken pensionsåldern normalt är 65 år, kunna om han så önskade med denna ålder förena tillämpning i övrigt av 4 § men samtidigt bibehålla möjligheten att erhålla full pension vid 63 år (eller när som helst mellan 63 och 65 år). Då en sådan förmånsställning för vissa befattningshavare jämfört med alla andra icke syntes vara på något sätt motiverad, finge styrelsen föreslå sådan ändring, att avgångsskyldighet alltid skulle inträda vid den tidpunkt, då tjänstemannen jämlikt kassans reglemente blivit berättigad till pension.

Vad beträffar pensionsåldern för de kassadelägare, på vilka de statliga reglementena skola bliva i huvudsak tillämpliga, yttrar järnvägsstyrelsen huvudsakligen följande.

I detta stycke har från visst personalhåll framhållits önskvärdheten att intet undantag från de allmänna bestämmelserna gjordes. Järnvägsstyrelsen kan i princip biträda detta önskemål men finner liksom pensionsutredningen ej möjligt förorda ett omedelbart generellt införande av de statliga reglementenas pensionsåldersbestämmelser, detta med hänsyn dels till därmed inträdande förhöjning i pensionsförpliktelseernas kapitalvärde dels till omständigheten, att de befattningshavare, som stå nära och inställt sig på en viss pensionsålder, icke böra plötsligt tvingas över på en annan.

Å andra sidan synes det knappast rimligt, att staten skulle för obestämd framtid, vilken kan sträcka sig över mer än 40 år, förbinda sig att tillämpa särskild pensionsåldersbestämmelse för vissa från enskilda järnvägar övertagna befattningshavare. 3 § 2 mom. torde därför böra kompletteras med föreskrift om rätt för staten att efter viss övergångstid, t. ex. 5 år räknat från den 1 juli 1945, med skäligt varsel sätta bestämmelsen i 3 § 2 mom. ur kraft.

I alla händelser synes det icke böra komma i fråga, att, såsom föreslagits i sagda hänseende, placera medlemmarna i understödsföreningen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa i sådan särställning, att alla dessa medlemmar skola ha rätt och skyldighet att kvarstå i tjänst intill 65 år. I detta sammanhang må beaktas, att under tiden för de s. k. statliga järnvägsbolagens verksamhet, åren 1938—1940, anmälan om inträde för hos dessa bolag anställd personal skedde till dels nämnda kassa, dels Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa, dels Enskilda järnvägarnes pensionskassa, beroende på vid vilken station vederbörande vid tidpunkten för anmälan tjänstgjorde. Det kan därvid sägas ha varit en tyst förutsättning, att såsom en följd av det stundande förstatligandet valet av pensionskassa skulle bli av endast temporär verkan.

Sänkningen av pensionsåldern från 65 till 63 år för understödsföreningen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa har överslagsvis beräknats medföra en ökning av utfästelsernas kapitalvärde med 400 000 kronor. Med hänsyn till den besparing i avlöning, som följer med tidigare pensionering, måste dock den faktiska merkostnaden bli väsentligt mindre.

Under hänvisning till anförda omständigheter får järnvägsstyrelsen föreslå att i överenskommelsen med Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa 3 § 2 mom. första stycket åldern 65 år ändras till 63 år.

Vad beträffar bestämmelserna i 6 § av överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa angående övertagande av vissa befattningshavare hos kassan har styrelsen såsom ett allmänt omdöme uttalat, att de preliminärt avtalade villkoren måste anses såsom för vederbörande befattningshavare särdeles förmånliga. Detta gällde särskilt direktören C. I. Kolmodin. Denne tillerkända förmåner kunde få konsekvenser beträffande vid framtida järnvägsförvärv övertagen personal. Styrelsen har därför föreslagit en omprövning av de ifrågavarande villkoren i § 6 i överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa.

I och för fullföljandet av dessa bestämmelser erfordras enligt styrelsens yttrande från och med den 1 juli 1945 en ny förste byråsekreterarbefattning

i lönegrad A 24 hos styrelsen. I den mån ytterligare nya befattningar skulle erfordras för skötseln av den ökade pensionsverksamheten inom styrelsen, har styrelsen förbehållit sig att sedermera få inkomma med förslag härtill.

Järnvägsstyrelsen har slutligen framhållit, att med övertagandet av Enskilda järnvägarnes pensionskassas verksamhet följde skyldighet att meddela pensionsförsäkring åt ett stort antal i enskild tjänst anställda personer (enligt föreliggande uppgifter till en början ca 5 700 nuvarande och f. d. delägare). Det syntes järnvägsstyrelsen självfallet, att inkomster och utgifter tillhörande denna för statens järnvägar främmande verksamhet borde i räkenskapshänseende hållas skilda från järnvägsrörelsen, och att i konsekvens härmed en uppdelning borde ske av de vid övertagandet bekomna tillgångarna sålunda att ett belopp motsvarande premiereserven för de försäkrade, som tillhörde fortfarande enskilda järnvägar, komme att bilda en särskild fond, förslagsvis benämnd Pensionsfonden för personal vid enskilda järnvägar, vilken formellt stode som bärare av försäkringen i fråga. Beträffande beräkningen av sagda premiereserv har styrelsen anhållit att framdeles få till Kungl. Maj:tingiva förslag. Vad åter beträffar delägare och pensionstagare vid av staten övertagna enskilda järnvägar, har styrelsen icke funnit motiv för särbehandling, oavsett efter vilket reglemente pensioneringen skett eller skulle ske. Den del av kassornas tillgångar, som ej erfordrades för att bilda nyssnämnda pensionsfond för personal vid enskilda järnvägar, borde följaktligen — på sätt under år 1944 skett beträffande statens järnvägars förutvarande pensionsfonder — tillföras värdepapperskontot. Frågan, huruvida och i vad mån de särskilda avsättningar till sagda konto, vilka följde med sistnämnda pensionsfonders indragande, nu borde ändras, borde jämväl få bli föremål för ett senare avgörande.

Statskontoret har endast funnit anledning till vissa detaljerinringar mot utredningsförslaget och de preliminära överenskommelserna. En av dessa erinringar gäller rätten för anställningshavare, som valt att kvarstå vid vederbörande kassas reglemente, att sedermera övergå till de statliga reglementena. Statskontoret yttrar härom följande.

Pensionsutredningens förslag, att anställningshavare, som valt att kvarstå vid vederbörande kassareglementes bestämmelser, skulle under vissa förutsättningar sedermera äga övergå å de statliga reglementena, kan statskontoret biträda såtillvida, att statskontoret anser att sådan övergång bör få äga rum i samband med befordran. Utredningen har emellertid avsett, att valrätt skulle finnas även för det fall att höjning sker av det för befattningshavarens statstjänst gällande pensionsunderlaget samt under vissa villkor även vid inträffande pensionering — i det senare fallet skulle valrätt stå öppen icke endast för befattningshavaren själv utan även, vid dennes fränfalle under det han kvarstår i tjänst, för hans efterlevande. Ett godtagande av detta förslag skulle emellertid betyda, att man beträffande här avsedda anställningshavare tillskapade gynnsammare övergångsvillkor än som regelmässigt förekommit vid tidigare genomförda likartade pensionsregleringar. Särskilt obefogad framstår den föreslagna valfriheten vid jämförelse med den återhållsamhet statsmakterna tidigare städe iakttagit vid beredande av möjlighet för anställningshavare, som en gång valt att kvarstå å äldre pensions-

bestämmelser, att få övergå å ny pensionsordning. Valfrihet i den omfattning, som pensionsutredningen förordat, torde alltså icke böra medgivas.

Beträffande pensionsåldern vid tillämpning av de statliga reglementena anför statskontoret.

Med hänsyn främst till den väsentliga merkostnad för pensionsregleringen, som skulle följa av den sänkning av pensionsåldern för kassadelägare, som en tillämpning av de statliga pensionsreglementena skulle medföra, har pensionsutredningen funnit sig böra föreslå, att pensionsåldern tidigast skall inträda vid den i vederbörande kassareglementen härför bestämda tidpunkten. Då den föreslagna anordningen motverkar det väsentliga syftet med pensionsregleringen, nämligen att i görligaste mån åstadkomma enhetliga pensionsvillkor för statens järnvägars personal, har statskontoret ställt sig tveksamt till lämpligheten av densamma, men vill med hänsyn till de av utredningen anförda skälen icke motsätta sig pensionsutredningens förslag i denna del.

I fråga om rätten för kassadelägare att tillgodoräkna viss anställningstid som tjänstår enligt de statliga reglementena anför statskontoret.

De sakkunniga hava förordat, att anställningshavare skulle såsom tjänstår få räkna sig tillgodo två tredjedelar av sådan tid, under vilken vederbörande utan att äga delaktighet i pensionskassa innehaft anställning vid till den övertagna kassan anslutet enskilt företag, varifrån övergång skett i statens järnvägars tjänst. Denna tillgodoräkningsrätt skulle gälla även för tjänste- och familjelivränta. Den av utredningen föreslagna tillgodoräkningsrätten innebär en betydande förmån för nu ifrågavarande personal. Hade nämligen här avsedd anställningshavare medan han ännu var underkastad vederbörande kassareglemente i förtid lämnat sin anställning vid det enskilda företaget och därvid utträtt ur kassan, skulle han från kassan endast hava utfått av honom själv erlagda pensionsavgifter. Framhållas må vidare, att riksdagens revisorer i sin berättelse till 1944 års riksdag (§ 40) förordat, att för livränta ej skulle få tillgodoräknas tid, för vilken bidragsplikt för tjänstepensionering ej förelegat. Enligt statskontorets mening bör staten vid nu angivna förhållanden icke bereda dessa övertagna anställningshavare förmånen att för livränta tillgodoräkna här åsyftad anställningstid.

Vidare har statskontoret förordat, att nyanslutningen till Enskilda järnvägarne pensionskassa för personal vid icke statsövertagna järnvägar bringas att upphöra omedelbart efter det staten övertagit kassan.

I fråga om den föreslagna förändringen av sjukpensionerna från nämnda pensionskassa samt den ifrågasatta generella höjningen av pensionerna från samma kassa och S. W. B. pensionskassa yttrar statskontoret följande.

Den föreslagna höjningen av sjukpensionerna finner statskontoret skäligen böra komma till stånd. Ämbetsverket anser dock att statsverket rimligen icke bör ensamt svara för härigenom uppkommande kostnader, även om desamma icke skulle bliva av någon mera betydande storleksordning, utan synes härför i första hand böra tagas i anspråk kassans överskott. Den ifrågasatta generella höjningen av kassapensionerna synes i anslutning därtill icke böra ske med större belopp än vartill kassans återstående överskott beräknas lämna full tillgång.

Enligt den preliminära överenskommelsen om statens övertagande av understödsföreningen S. W. B. pensionskassa skulle överskottet för kassan disponeras för en generell höjning med 10 procent av samtliga kassapensioner.

Den andel av överskottet, som belöper på personal, som icke skulle bliva underkastad de statliga pensionsreglementena, förslår emellertid enligt framlagda beräkningar till bestridande av kostnaden för höjning med allenast 7,6 procent av personalen tillkommande kassapensioner. Kostnadsskillnaden skulle alltså få bäras av statsverket. Statskontoret anser sig icke heller beträffande denna kassa kunna tillstyrka större höjning av kassapensionerna än som motsvaras av förefintligt överskott.

Statskontoret har slutligen förklarat sig biträda förslaget om förbättring av familjepensionerna efter sådan befattningshavare vid statens järnvägar, som tidigare varit anställd vid statsövertagen enskild järnväg.

Försäkringsinspektionen har likaledes endast funnit anledning till detaljerinringar mot utredningsförslaget jämte överenskommelserna. I fråga om den föreslagna rätten att i vissa fall övergå från kassareglemente till statliga pensionsbestämmelser jämte därmed sammanhängande spörsmål yttrar inspektionen.

I de preliminära överenskommelserna har intagits en bestämmelse, som avser att bereda anställningshavare, som valt den av levnadskostnadsväxlingen oberoende pensionsrätten enligt vederbörande kassas reglemente, ett visst skydd mot verkningarna av en felbedömning av de framtida förhållandena genom att tillfälle beredes honom att vid pensionsrättens inträde efter därom gjord framställning bliva underkastad de statliga pensionsreglementena. Denna valfrihet skall dock tillkomma honom, endast om den honom vid denna tidpunkt åliggande pensionsavgiften överstiger summan av de för hans anställning då gällande tjänste- och familjepensionsavdragen. Motsvarande bestämmelse har i två av de preliminära överenskommelserna intagits även beträffande familjepensioner. Enligt inspektionens uppfattning bör valfrihet inträda, även om pensionsavgiften är lika med summan av tjänste- och familjepensionsavdragen. Detta kan uttryckas genom föreskrift, att »den honom vid avgången (resp. frånfället) åliggande pensionsavgiften icke understiger summan av de för hans anställning gällande tjänste- och familjepensionsavdragen». Därjämte torde böra övervägas, huru det skall förfaras, då pensionsavgiften understiger summan av tjänste- och familjepensionsavdragen. I de fall, då förhållandet mellan pensionsförmånerna enligt vederbörande kassareglemente och pensionsförmånerna enligt de statliga pensionsreglementena är mindre än förhållandet mellan pensionsavgiften och summan av tjänste- och familjepensionsavdragen, synes det kunna ifrågasättas, om icke utgående pensionsförmåner böra överstiga pensionsförmånerna enligt kassareglementet.

Styrelsen för Enskilda järnvägarnes pensionskassa har i fråga om dispositionen av kassans beräknade överskottsmedel vidhållit de önskemål, som tidigare uttalats av delegerade för kassan. Styrelsen har därvid bland annat fäst uppmärksamheten på att för närvarande mycket låga pensionsbelopp utginge för stora grupper av kassans pensionärer. I fråga härom har styrelsen anfört följande.

Att så är förhållandet har sin förklaring däri, att pensionsunderlaget normalt utgöres av delägarer *fasta* lön, d. v. s. utan hänsynstagande till utgående dyrtids- och andra eventuella tillägg, och att löneförhöjningar efter fyllda 50 år i regel ej föranleda pensionsförhöjningar. Efter penningvärdets successiva försämring ha dessa låga pensioner kommit att motsvara en allt-

mer begränsad köpkraft. Från de tyvärr talrika fall, i vilka man kan konstatera att vederbörande pensionstagare befinna sig i ekonomiskt nödläge, utgår en långsamt stigande kurva betecknande pensionerade befattningshavare och efterlevande, av vilka många upphålla sig vid existensminimum i den mening detta uttryck bör användas i ett socialt ansvarigt samhälle. Belysande härutinnan är följande sammanställning över från kassan (alltså exklusive eventuella från annat håll kommande tillägg av olika slag) utgående pensioner:

Pensionsbelopp Kronor	Antal pensionsbrev		
	Ålders- pensionärer	Sjukpen- sionärer	Familjepen- sionärer (änkor och barn)
Över 2 000	577	137	30
2 000—1 701.....	317	81	37
1 700—1 401.....	558	178	87
1 400—1 101.....	314	149	126
1 100—801	112	121	387
800—501.....	12	69	679
Under 501	4	12	413
Summa antal	1 894	747	1 759

Det må tillåtas styrelsen framhålla, att utredningens i betänkandet framlagda förslag beträffande vissa andra järnvägspensionskassors förstatligandevillkor visa, att även utredningen funnit med sina direktiv förenligt att av humanitära skäl förorda pensionsförbättringar till och med i sådana fall, där kassornas ekonomiska ställning icke motiverat sådana förbättringar; med desto större kraft böra dylika skäl kunna åberopas, därest man samtidigt kan påvisa att medlen kunna disponeras ur ett befintligt kassaöverskott.

Styrelsen för Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa har hemställt, att delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av nämnda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst och innehar anställning på övergångsstat men icke bestrider på aktiv stat uppförd tjänst, måtte utfå pension efter ett pensionsunderlag motsvarande den lönegrad eller löneklass, efter vilken avlöningen vid pensionstillfället till honom utgår, dock under förutsättning att han icke i viss ordning valt att kvarstå vid kassa-reglementet.

Styrelsen för Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa har uttalat ett liknande önskemål.

Styrelsen för Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa har anfört, att det av järnvägspensionsutredningen beräknade kapitalunderskottet vid antagande av 3,5 procents räntefot sannolikt den 1 juli 1945 förbytt till ett överskott på 10 000—20 000 kronor.

Styrelsen för S. W. B. pensionskassa har i fråga om beräkningens av kassans överskott anfört följande.

Järnvägspensionsutredningen har med stöd av ekonomisk utredning beräknat ifrågavarande överskott till 1 170 000 kronor, vartill kunde läggas ett belopp på drygt 300 000 kronor, som kassan, sedan den ekonomiska utredningen verkställdes, inbesparat genom att pensionsberättigad personal kvar-

stått i tjänst. Enligt styrelsens och delegerades uppfattning torde emellertid överskottet ökas med ytterligare ett belopp på ca 400 000 kronor avseende det i all framtid kapitaliserade värdet av kassans diverse inkomster. Dessa ha enligt järnvägspensionsutredningen endast kapitaliserats under en tid av 15 år. Styrelsens skäl att yrka på att värdet av ifrågavarande inkomster upptages till högre belopp äro följande. Kassans diverse inkomster utgöras till den övervägande delen av S. W. B. järnvägsbolags inkomster av rätten att försälja tidningar och dylikt å tåg och å stationer, inkomst av försålda gräsgrödor på bolagets mark, tillvarataget gods, böter från personalen och dylikt. Sedan S. W. B. inlemmats i S. J., torde det bereda svårigheter att i bokföringen utsöndra dessa inkomster i vad de härröra från S. W. B. linjer. Skulle sålunda S. W. B. kassa ej överlätas på staten utan bestå i fortsättningen, synes det nödvändigt att avgifterna i fråga fixeras såsom årliga bidrag att utgå med fasta belopp. Därest en sådan överenskommelse träffades mellan kassan och S. J. synes en dylik utfästelse från S. J. i stället på goda grunder kunna betraktas som en städse fortlöpande ränta. I varje fall synes en kapitaliseringstid av 15 år vara för kort. Överskottet bör kunna ökas med inemot 400 000 kronor och sålunda uppgå till inemot 1 870 000 kronor, i stället för det av järnvägspensionsutredningen beräknade överskottet kronor 1 470 000.

Efter en jämförelse mellan järnvägspensionsutredningens förslag och kostnadsberäkningar beträffande de olika kassorna yttrar styrelsen vidare.

Styrelsen finner sålunda, att S. W. B. kassan, oavsett om kassans diverse inkomster kapitaliseras på ena eller andra sättet, i jämförelse med övriga kassor fått mindre fördelar än de övriga kassorna, varom nu är fråga.

Då S. W. B. pensionskassas goda ställning gentemot övriga samtidigt övertagna kassor är en följd av det arbete och de uppoffringar, som järnvägsbolaget och delägarna gjort, synes det ej rimligt, att staten skall behandla S. W. B. kassa mindre gynnsamt än de övriga kassor, det föreliggande betänkandet avser. Vid statsförväret av S. W. B. har dessutom bolaget belastats med proportionsvis större pensioneringskostnader än de övriga järnvägar, om vars kassor nu är fråga. På den grund skulle styrelsen finna det oriktigt, att S. W. B. kassa bleve behandlad ogynnsammare än de övriga kassorna.

Styrelsen har med stöd av vad sålunda anförts vidhållit de av delegerade för kassan tidigare framförda särskilda önskemålen.

Svenska järnvägsmannaförbundets styrelse har hemställt dels om övervägande av möjligheten att fastställa pensionsåldern för den personal, som underkastas de statliga pensionsreglementena, lika med den som gäller för andra statsanställda, dels om beviljande åt äldre pensionärer i Enskilda järnvägarnes pensionskassa av ytterligare förmåner utöver vad som framgår av den preliminära överenskommelsen med kassan.

Sistnämnda önskemål har även framförts av sammanslutningen *Pensionerade järnvägsmän vid Sveriges enskilda järnvägars riksförbund*.

Departementschefen.

De anställningshavare, som vid förstatligandet av enskild järnväg övergå i statens järnvägars tjänst, bli för närvarande icke underkastade de statliga pensionsreglementena, om de äro delägare i enskild pensionskassa, utan få i

stället förbli delägare i denna och åtnjuta tjänste- och familjepensionsrätt enligt kassans reglemente. Vid sidan av kassapensionerna utgå vissa tilläggsförmåner från staten. Den sålunda gällande pensionsordningen utgör ett provisorium, vars brister i skilda sammanhang blivit påtalade och nu blivit ytterligare belysta genom utredningen. Vid denna har framkommit, att en tillfredsställande reglering av pensionsförhållandena för den ifrågavarande personalen icke kan åstadkommas på annat sätt, än att anställningshavarna för framtiden bli i huvudsak underkastade de statliga pensionsreglementena och att de enskilda kassornas rörelse i en därav betingad utsträckning överlåtes till staten.

De myndigheter, som haft att yttra sig i sakfrågan, ha uttalat sig för att åtgärder vidtagas för reglering av den övertagna järnvägspersonalens pensionsförhållanden. Järnvägspensionsutredningens förslag angående riktlinjerna för genomförandet härav har också i huvudsak vunnit anslutning från remissmyndigheterna. För egen del anser jag, att förslaget efter vissa jämkningar av begränsad räckvidd bör läggas till grund för framställning till riksdagen.

Som villkor för de statliga pensionsreglementenas tillämpning på övertagna järnvägspersonal med delaktighet i enskild järnvägspensionskassa skall enligt förslaget gälla, att kassans rörelse överlåtes till staten, i den mån rörelsen omfattar personal, som varit anställd vid av staten förvärvad järnväg. Detta villkor är uppfyllt beträffande ett antal smärre kassor, som i samband med tidigare järnvägsförvärv på olika sätt kommit i statens ägo. Nu föreliggå vidare preliminära överenskommelser, som i anslutning till utredningen upprättats om statens övertagande av *dels* Enskilda järnvägarnes pensionskassa, vilken har delägare och pensionärer från både förstatligade järnvägar och järnvägar i enskild ägo, *dels* S. W. B. pensionskassa, vilken omhänderhar pensioneringen vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar, som för närvarande ägas av ett statligt bolag och äro avsedda att från och med den 1 juli 1945 införlivas med statens järnvägar, *dels* tre pensionskassor vid tidigare förstatligade järnvägar, nämligen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa samt Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa. Beträffande de tre sistnämnda kassorna utvisa de av järnvägspensionsutredningen framlagda beräkningarna underskott, och det är i varje fall ostridigt, att övertagandet av de två Hälsingborgskassorna kommer att medföra kostnader för statsverket redan för täckande av dylika underskott, som — även under de jämförelsevis gynnsamma antaganden, vilka lagts till grund för beräkningarna — få förutsättas vara för handen vid oförändrad tillämpning av kassareglementena. Järnvägspensionsutredningen har emellertid enligt min mening anfört avgörande skäl för att staten likväl övertager även ifrågavarande tre kassor.

I den mån järnvägsförstatligandet fortskrider, uppkommer fråga om statens övertagande jämväl av vissa andra i betänkandet omförmälda pensionskassor. Järnvägspensionsutredningen har räknat med att dessa skola nödgas

att, i den mån så ej redan skett, före den 1 juli 1945 anpassa sina stadgar efter bestämmelserna i 1938 års lag om understödsföreningar, vilket i förekommande fall skulle förutsätta sådana konsolideringsåtgärder, att den ekonomiska ställningen icke skulle behöva stå hindrande i vägen för framtida överlåtelse till staten. Numera har dock ifrågasatts att bereda möjlighet till anstånd i här åsyftade fall med tillämpningen av 1938 års lag. Övertagandet av dessa kassor bör bero på särskilda undersökningar. Enligt förslaget är pensionsregleringen så anordnad, att ett till äventyrs nödvändigt undantag beträffande någon järnväg icke rubbar förutsättningarna för pensionsregleringen i övrigt. Givetvis är det emellertid önskvärt, att icke personalen vid någon förstatligad järnväg skall behöva lämnas utanför pensionsregleringen. Frågan är närmast aktuell beträffande vissa fristående pensionskassor vid Halmstad—Nässjö och Nässjö—Oskarshamns järnvägar, beträffande vilka järnvägar förslag om förstatligande äro avsedda att föreläggas årets riksdag. Då utredning om förutsättningarna för kassornas övertagande ännu icke föreligger, kan frågan därom icke nu underställas riksdagen.

Särskilda spörsmål föreligga beträffande Enskilda järnvägarnes pensionskassa, som har delägare och pensionärer från ett flertal järnvägar i enskild ägo. Järnvägspensionsutredningen har undersökt möjligheterna för en klyvning av kassan, varvid staten skulle övertaga den del av rörelsen, som avser personal vid förstatligade järnvägar. I sådant fall skulle förnyad klyvning ske i mån av fortsatt järnvägsförstatligande. Tanken på ett dylikt partiellt och successivt övertagande har emellertid fått förfalla redan på grund av motstånd från kassans sida. Den preliminära överenskommelsen med kassan avser därför överlåtelse av hela rörelsen.

För egen del hyser jag icke några principiella betänkligheter mot att frågan löses på detta sätt. Den del av kassans rörelse, som avser anställda och pensionärer vid enskilda företag, är ganska ringa i förhållande till den statliga pensionsverksamheten. Denna omfattar redan förut vissa, till statens pensionsanstalt anslutna, personalgrupper, som ej ha vare sig statlig eller kommunal anställning. Enär vidare hinder för övertagande av rörelsen i dess helhet icke synes föreligga med hänsyn till kassans ekonomiska förhållanden, tillstyrker jag pensionsutredningens förslag i denna del.

Staten bör emellertid, såsom i den preliminära överenskommelsen förutsatts, vara berättigad att efter en övergångstid avstänga nyanslutningen till den övertagna pensioneringen för personal vid icke förstatligade järnvägar. Enligt överenskommelsen skall så kunna ske tidigast med utgången av år 1951. Vid remissbehandlingen har ifrågasatts, att nyanslutningen skulle bringas att upphöra omedelbart efter det staten övertagit kassan. Även i detta avseende biträder jag vad som föreslagits enligt den preliminära överenskommelsen. Det synes nämligen skäligt, att järnvägsföretagen få en tids rådrum att ordna pensioneringen på annat sätt. Vad angår de järnvägar, som i fortsättningen kunna ifrågakomma till förstatligande, torde det också vara mest praktiskt att tills vidare hålla nyanslutningen öppen.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande ifrågasatt ett annat förbehåll i fråga om den del av pensionsrörelsen som avser personal vid järnvägar i enskild ägo, nämligen att staten efter en övergångstid skall äga överlåta denna del av rörelsen till enskild pensionskassa eller annan försäkringsgivare. Staten skulle därvid gentemot de av överlåtelsen berörda anställningshavarna vara fritagen från ansvar i fråga om dessas rätt att vid framtida löneförhöjning vinna höjning i pensionsförmånerna mot tidigare bestämda avgiftstillägg. Enligt min mening bör emellertid staten icke undandraga sig att ge de ifrågavarande anställningshavarna — vilka bli utestängda från den nuvarande medbestämmanderätten i fråga om pensionsverksamheten — bestämda utfästelser i fråga om förhållandet mellan avgifter och pensionsförmåner även i fortsättningen. I vilken form rörelsen framdeles kommer att administreras, torde under sådan förutsättning få betraktas såsom enbart statens angelägenhet. Det synes lämpligast att, såsom även järnvägsstyrelsen förutsatt, styrelsen tills vidare får ombesörja pensionering även vid de enskilda järnvägarna. Huruvida denna verksamhet längre fram — måhända sedan järnvägsförstatligandet slutförts — bör överföras till annat statsorgan, torde bära bero bland annat av resultatet av pågående utredning rörande statens pensionsanstalts verksamhet jämte därmed sammanhängande spörsmål om den statliga pensionsverksamhetens organisation.

Den föreslagna pensionsregleringen innebär, att den övertagna järnvägspersonal, som vid ikraftträdandet är i statens järnvägars tjänst, och den personal, som vid framtida järnvägsförstatligande övergår i sådan tjänst, i allmänhet skall bliva underkastad de statliga pensionsreglementena — allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt arbetarpensionsreglementena — med rätt till tjänstårsberäkning i stort sett som om personalen från början varit i statstjänst. En viktig avvikelse från de statliga reglementenas bestämmelser har emellertid föreslagits, nämligen beträffande pensionsåldern. För det stora flertalet anställningshavare, varom här är fråga, är de statliga reglementenas pensionsålder 60 år. Pensionsåldern enligt reglementena för tidigare statsövertagna kassor samt för de kassor med vilka preliminära överenskommelser träffats, är däremot i allmänhet 63 år, i vissa fall, såsom för delägare i Mora—Vänerns-, Norra Södermanlands- och Hälsingborg—Hässleholms-kassorna, 65 år. Järnvägspensionsutredningen har, främst av kostnads-skäl, ansett sig icke kunna förorda en övergång för kassadelägarna till de statliga reglementenas lägre pensionsålder. De preliminära överenskommelserna innehålla därför bestämmelser, enligt vilka pensionsåldern för kassadelägare, som bliva underkastade de statliga reglementena, skall utgöra lägst den i vederbörande kassareglemente bestämda, om ej vederbörande befordras till högre tjänst. Från personalhåll har framställts önskemål om tillämpning av de statliga reglementenas pensionsålder för ifrågavarande anställningshavare. Järnvägsstyrelsen och statskontoret ha också givit uttryck åt önskvärdheten av att i detta hänseende icke behöva rubba den enhetlighet, som utgjort syftet med pensionsregleringen. Emellertid ha ämbetsverken icke påyrkat omedelbar ändring i vidare mån än att järnvägsstyrelsen föreslagit

nedsättning av Hälsingborg—Hässleholms-kassans 65-årsgräns till 63 år. För min del vore jag närmast benägen att förorda en övergång till de statliga reglementenas pensionsåldrar, måhända med en jämförelsevis lång övergångstid. Jag vill emellertid förorda, att frågan härom uppskjutes någon tid, till dess man erhållit en fullständigare överblick över kostnaderna för pensionsregleringens fullföljande i anslutning till det fortgående järnvägsförstatligandet. Dock bör, som järnvägsstyrelsen föreslagit, åldersgränsen 65 år i 3 § 2 mom. av överenskommelsen med Hälsingborg—Hässleholms-kassan ändras till 63 år. Motsvarande åtgärd bör vidtagas i fråga om sådana i tidigare övertagna kassor delaktiga anställningshavare, för vilka kassapensionsåldern är över 63 år. Denna sänkning av åldersgränsen är utan betydelse för anställningshavare, för vilka den statliga pensionsåldern är 65 år. För annan anställningshavare, som vid pensionsregleringens ikraftträdande fyllt minst 60 år, bör pensionsåldern ej inträda tidigare än tre år efter ikraftträdandet, såvida han ej före treårsperiodens utgång uppnått kassapensionsåldern. Dessutom böra i samtliga överenskommelser liksom i de föreskrifter, vilka reglera pensionsrätten för delägare i de tidigare övertagna kassorna, införas bestämmelser om skyldighet för kassadelägare, för vilken vederbörande statliga reglementen bli tillämpliga, att underkasta sig framdeles meddelade föreskrifter om tillämpning av de statliga reglementenas pensionsåldrar, dock med en övergångstid bestämd sålunda, att pensionsåldern i varje fall icke kommer att inträda tidigare än tre år efter de sålunda meddelade föreskrifternas ikraftträdande, såvida den ej enligt dittills gällande bestämmelser skall inträda före treårsperiodens utgång.

Vissa grupper av anställningshavare och pensionärer skola enligt förslaget fortfarande vara undantagna från de statliga reglementena. Hit höra i främsta rummet *dels* anställningshavare och pensionärer vid icke förststatligade järnvägar anslutna till Enskilda järnvägarnes pensionskassa, *dels* redan avgångna eller avlidna anställningshavare och deras efterlevande, *dels* anställningshavare, som visserligen övergått i statens järnvägars tjänst men som först efter uppnådd statlig pensionsålder erhållit anställning, som avses i de statliga pensionsreglementena, eller uppförts på övergångsstat med skyldighet att bestrida en på statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst eller som uppförts på övergångsstat utan sådan skyldighet eller ock avgått, innan uppförande på stat vid statens järnvägar ifrågakommit, samt dessa anställningshavares efterlevande. För ifrågavarande anställningshavare och pensionärer skall enligt förslaget den hittillsvarande pensionsordningen fortfarande gälla.

Såsom förut nämnts utvisa de försäkringstekniska beräkningarna överskott i Enskilda järnvägarnes pensionskassa och S. W. B-kassan. På grund av dessa överskott har det ansetts försvarligt att uppräknade enligt reglementena för dessa kassor utgående pensionerna med 10 procent. Därvid har förutsatts, att den del av överskotten, som belöper på delägare, vilka nu bliva underkastade de statliga reglementena, tages i anspråk för de förbättringar i pensionsvillkoren, som övergången till nämnda reglementen medför, medan återstoden

av överskotten beräknats skola tagas i anspråk för uppräknigen av kassapensionerna.

Från de två kassornas sida ha vid sidan av överenskommelsen framförts anspråk på att de beräknade överskotten icke eller endast i mindre utsträckning skola belastas med kostnaderna för de pensionsförbättringar, som föranledas av övergång till de statliga reglementena, utan i stället utnyttjas till vissa pensionsförbättringar utöver vad i överenskommelserna blivit bestämt. Särskilt har därvid framhållits behovet av någon ytterligare förhöjning av de lägsta kassapensionerna. Beträffande de synpunkter, som härutinnan anförts dels från kassornas och dels från utredningsmännens sida, torde få hänvisas till den i det föregående lämnade redogörelsen. För egen del ansluter jag mig till utredningsmännens principuppfattning. Det bör understrykas, att överskotten äro betingade av att de försäkringstekniska beräkningar, som nu verkställts med utgångspunkt från att staten skall övertaga rörelsen, skett efter gynnsammare grunder, än kassorna ägt tillämpa vid sina försäkringstekniska beräkningar. Sålunda ha förvaltningskostnaderna utelämnats och förräntning antagits ske efter den för nuvarande förhållanden höga räntefoten av 3,5 procent, medan kassorna ägt tillämpa endast 3 procents räntefot. I detta sammanhang må erinras, att då övertagandet på sin tid av de olika familjepensionskassorna skedde på grundval av beräkningar efter 4 procents räntefot, detta innebar en ekonomisk uppoffring för statsverket, vilken från då föreliggande utgångspunkter ansågs nödvändig för en tillfredsställande reglering av familjepensionsförhållandena men på intet sätt bör betraktas som prejudicerande för statens åtaganden i det nu förevarande sammanhanget. När fråga är om dessa åtaganden, bör icke bortses ifrån att om önskemålet att få de statliga pensionsåldrarna tillämpade på de i statens tjänst övertagna anställningshavarna skall tillgodoses, enbart detta kommer att draga kostnader, som motsvara eller överstiga de beräknade överskotten. Dessa kostnader komma under alla förhållanden att få bäras av statsverket och kunna icke till någon del bestridas av överskotten, som få anses konsumerade genom de föreslagna pensionsförbättringarna. Det nu anförda utesluter icke, att vissa förbättringar av pensionsvillkoren utöver vad som följer av de preliminära överenskommelserna kunna tagas i övervägande. Huruvida dylika förbättringar böra medges är emellertid helt och hållet att betrakta som en skälighetsfråga, vid vars bedömande andra synpunkter böra bliva bestämmande än de som sammanhånga med beräklandet av kassaöverskotten och dessas fördelning på olika grupper delägare och pensionärer.

Beträffande vissa smärre personalgrupper, som enligt föreliggande förslag skulle bibehållas vid pensionsrätt enligt kassareglementena, kan ifrågasättas en förbättring av pensionsvillkoren utöver vad som följer av de preliminära överenskommelserna, antingen i den formen att vederbörande i stället få pensionsrätt enligt de statliga reglementena, eller ock så, att de få sina statliga tilläggsförmåner omreglerade. Närmare förslag härom framlägges i det följande. Härav beröres dock ej det stora flertalet pensionstagare vid förstat-

ligade järnvägar och än mindre pensionstagarna vid de icke förstatligade järnvägar, som äro anslutna till Enskilda järnvägarnes pensionskassa. Jämväl till de nu ifrågavarande pensionstagare, som höra till förstatligade järnvägar, utgå statliga tilläggsförmåner, mestadels i form av dyrtidshjälp. För de enskilda järnvägarnas del motsvaras dessa i viss utsträckning av dyrtidstillägg medgivna av järnvägsbolagen. Även om hänsyn tages till dylika tilläggsförmåner och till den procentuella pensionshöjning, som skall tillkomma Enskilda järnvägarnes pensionskassas och S. W. B.-kassans pensionärer, måste pensionsförhållandena för de personalgrupper, som icke få övergå till de statliga reglementena, i stor utsträckning betecknas som otillfredsställande. Förhållandet har vad angår pensionärerna från Enskilda järnvägarnes pensionskassa blivit belyst genom uppgifter, som lämnats i kassans yttrande.

Tanken på statens mellankomst till förmån för de sämst ställda tjänste- och familjepensionärerna vid pensionskassorna torde icke böra helt avvisas. Det är emellertid icke möjligt att utan en särskild, ganska ingående utredning taga ställning till frågan om och på vad sätt åtgärder i sådan riktning böra vidtagas. Frågan gäller icke blott Enskilda järnvägarnes pensionskassas och S. W. B.-kassans pensionstagare utan även andra pensionstagare vid statsövertagna järnvägar. Vad beträffar pensionstagare vid andra järnvägar, anslutna till Enskilda järnvägarnes pensionskassa, uppkommer samma fråga, i den mån dessa järnvägar framdeles övergå i statens ägo, och enahanda blir förhållandet vid framtida statsövertagande av enskilda järnvägar med särskilda pensionskassor. Vad beträffar sättet för genomförandet av en eventuell pensionsförbättring för nu ifrågavarande pensionstagargrupper kunde det synas ligga nära till hands att medgiva en höjning av dyrtidshjälpen. Hellre torde dock förbättringen, om en sådan skall komma till stånd, böra mera direkt inriktas på att hjälpa de sämst ställda pensionstagarna.

I avvaktan på den närmare utredning, som erfordras för ett ställningstagande till frågan och vilken enligt min uppfattning bör komma till stånd, bör man i huvudsak stanna vid de bestämmelser i fråga om kassapensionerna, som innefattas i de preliminära överenskommelserna.

Jag återkommer härefter till den nyss berörda frågan om förbättring av pensionsvillkoren för vissa smärre personalgrupper utöver vad som följer av de preliminära överenskommelserna. Denna fråga gäller närmast personal på övergångsstat och personal som först efter uppnåendet av den pensionsålder, som gäller enligt de statliga reglementena, erhållit anställning som avses i samma reglementen. Dessa personalgrupper behandlas för närvarande i pensionshänseende enligt andra och mindre förmånliga regler än de anställningshavare, som före uppnåendet av den statliga pensionsåldern erhållit anställning, som nyss nämnts. Enligt förslaget skola emellertid sådana anställningshavare på övergångsstat, som uppehålla befattning på aktiv stat, behandlas som om de vore innehavare av den uppehållna befattningen och således vid den nya pensionsordningens ikraftträdande bliva underkastade de statliga pensionsreglementena, om de då kvarstå i tjänst.

Önskemål om förbättring av pensionsförhållandena för övriga här ifrågasvarande anställningshavare ha framförts vid sidan av överenskommelserna. Därvid har framhållits, att även dessa anställningshavare varit i statens tjänst och att man i möjligaste mån borde i pensionshänseende likställa dem med andra övertagna anställningshavare, som utfört arbete för statens räkning. De nu åsyftade anställningshavarna intaga en mellanställning, och hur gränsdragningen i dessa fall bör ske är en skälighetsfråga som givetvis kan vara föremål för delade meningar. Jag har emellertid icke velat motsätta mig, att de framförda önskemålen i viss utsträckning tillmötesgås.

Vad sålunda beträffar personal på övergångsstat förordar jag, att anställningshavare, som uppehållit tjänst på aktiv stat, jämväl då pensionsfallet inträffat före den 1 juli 1945 behandlas som om han innehaft den uppehållna tjänsten. Detta innebär, att fyllnadspension skall utgå till anställningshavaren enligt de bestämmelser, som gällde vid avgången, och att de efterlevande erhålla pensionstillägg enligt kungörelsen nr 361/1922 (i förekommande fall) samt dyrtidstillägg och kristillägg (i vissa fall ny familjepension enligt det i ärendet föreliggande förslaget till förbättring av vissa äldre familjepensioner). Beträffande annan personal på övergångsstat har jag icke ansett mig kunna förorda, att denna helt likställes med personal på aktiv stat. För att skillnaden skall bli mindre påfallande förordar jag däremot, att till anställningshavare på övergångsstat, som ej uppehållit befattning på aktiv stat, skall utgå pensionsförhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 samt dyrtidstillägg och kristillägg och att till hans efterlevande skall utgå pensionstillägg (i förekommande fall) samt dyrtidstillägg och kristillägg (i vissa fall ny familjepension), detta oavsett om pensionsfallet inträffat före eller efter den 1 juli 1945. I överensstämmelse med vad som gäller i fråga om dyrtidshjälp samt enligt kungörelsen nr 503/1944 beträffande tilläggsförmåner till familjepensioner, som tillträtts efter den 1 juli 1944, böra emellertid de statliga tilläggsförmånerna även i förevarande fall begränsas, så att de sammanlagda förmånerna ej komma att överstiga de förmåner, vilka tillkomma motsvarande pensionärer från statens järnvägar. I samtliga nu avsedda fall utgår för närvarande av statsmedel endast dyrtidshjälp. Ändringarna böra tillämpas från tiden för pensionsregleringens ikraftträdande. I fall då enskild järnvägsförvaltning utbetalat dyrtidstillägg eller dylikt tillägg och staten övertagit järnvägsförvaltningens skyldighet, böra de statliga tilläggen anses inbegripna i de av järnvägsförvaltningen utfästa.

Vad härefter angår personal, som först efter uppnående av den statliga pensionsåldern erhållit i de statliga reglementena avsedd anställning eller därmed likställd anställning på övergångsstat, kunna måhända vissa betänkligheter med hänsyn till konsekvenserna anföras mot att göra de statliga pensionsreglementena i något fall tillämpliga. Beträffande de anställningshavare, som äro delägare i enskild pensionskassa och för vilka enligt kassareglementet en viss pensionsålder, högre än den statliga, är fastställd, kunna emellertid sådana särskilda omständigheter anses föreligga, att betänkligheter av nyss antydda art icke behöva göra sig gällande. Jag förordar därför den jämkning i utred-

ningsförslaget, att de kassadelägare, som efter uppnåendet av den statliga pensionsåldern men före uppnåendet av den i kassareglementet bestämda erhållit sådan anställning, varom här är fråga, berättigas att övergå till de statliga tjänste- och familjepensionsreglementena, om de fortfarande äro i tjänst efter den nya pensionsordningens ikraftträdande, och eljest såsom tjänstepensionärer för framtiden erhålla fyllnadspension enligt därom vid avgången gällande bestämmelser, i den mån sådana då funnits fastställda. Beträffande familjepensionsrätten ifrågasätter jag icke någon ändring i järnvägspensionsutredningens förslag för de fall, då kassadelägare, som erhållit i de statliga reglementena avsedd anställning, avgått eller avlidit före ikraftträdandet. Enligt utredningsförslaget skola till sådana delägars efterlevande utgå — förutom pensionstillägg (i förekommande fall) — dyrtidstillägg och kristillägg å kassareglementets familjepensioner (i vissa fall ny familjepension). Motsvarande tilläggsförmåner böra emellertid även tillkomma efterlevande till de före ikraftträdandet avgångna eller avlidna anställningshavare, vilka varit uppförda på övergångsstat.

Vad i det föregående föreslagits beträffande tjänstemän på övergångsstat, vilka icke uppehållit befattning på aktiv stat, synes skäligen böra få gälla även i statens järnvägars tjänst övertagna tjänstemän, som äro kassadelägare och under det halvår, vilket vanligen förflyter mellan järnvägsövertagandet och personalens uppförande på stat, antingen avgått på grund av uppnådd pensionsålder enligt kassareglementet eller förtidspensionerats med stöd av förvärsavtalet eller avlidit.

De av mig nu förordade jämkningarna beträffande vissa personalgrupper beröra icke något större antal anställningshavare och innebära därför icke någon mera betydande kostnadsökning.

I fråga om de särskilda bestämmelser, som skola iakttagas vid de statliga pensionsreglementenas tillämpning på övertagen järnvägspersonal, ha, utom beträffande pensionsåldern, endast några detaljerinringar framställts i yttrandena. Dessa erinringar har jag icke funnit vara av sådan betydelse, att de böra föranleda ändring i de ingångna preliminära överenskommelserna, bortsett från en eller annan jämkning av övervägande redaktionell natur. Detsamma gäller de föreslagna bestämmelserna om rätt att, sedan anställningshavare förklarat sig vilja kvarstå vid kassareglementets tillämpning, i vissa fall påkalla övergång till de statliga reglementena. De bestämmelser om dylik valfrihet för efterlevande, vilka influtit i två av överenskommelserna, böra intagas även i de övriga överenskommelserna.

Vad särskilt angår detaljerna i den preliminära överenskommelsen med Enskilda järnvägarnes pensionskassa ha erinringar framställts av järnvägsstyrelsen beträffande delaktighetsbelopp och avgifter för vissa pensionsförsäkringar, varå kassans reglemente i fortsättningen skall äga tillämpning. Styrelsen har föreslagit dels en begränsning av de delaktighetsbelopp, som framtiden må anmälas för nytillträdande anställningshavare eller vid löneförhöjningar, dels en ytterligare avgiftshöjning att efter en viss övergångstid tillämpas för efter ikraftträdandet tillkomna delaktighetsbelopp eller höjningar

därav. Vad först angår frågan om begränsning av delaktighetsbeloppen är genomförandet av en dylik begränsning förenat med vissa svårigheter, främst med hänsyn till att kassareglementets pensioner äro väsentligt annorlunda konstruerade än de statliga pensionerna och därför svåra att jämföra med dessa. Mot kassareglementets bestämmelser i ämnet torde visserligen kunna invändas, att järnvägsförvaltningarna ha möjlighet att genomföra löneförhöjningar på sådant sätt, att förvaltningarna och personalen sedan kunna gentemot staten påkalla tillämpning av jämförelsevis höga delaktighetsbelopp. Någon allvarligare olägenhet lär det emellertid icke behöva medföra för staten, då de avgiftshöjningar, som följa med höjningar i delaktighetsbeloppen, ehuru jämförelsevis förmånligt beräknade, äro så kännbara, att de torde avhålla från missbruk av den antydda möjligheten. Vad åter angår förslaget om vissa ytterligare avgiftshöjningar innebär detta, att staten i detta avseende skulle tillämpa samma betryggande beräkningsgrunder som de enskilda pensionskassorna äro skyldiga att tillämpa. Dessa beräkningsgrunder äro avsedda att inrymma sådana säkerhetsmarginaler, att de vid normalt förlopp av verksamheten böra medföra ett överskott. I tidigare liknande fall ha dylika beräkningsgrunder icke ansetts böra tillämpas från statens sida, bland annat av den anledningen att man icke velat komplicera pensionssystemet med den framtida vinstdelaktighet för avgiftsbetalarna, som borde följa med desamma. Denna synpunkt bör beaktas även i det nu förevarande fallet. Det anförda behöver visserligen icke utesluta, att någon höjning av de av järnvägs pensionsutredningen föreslagna avgifterna kunde vara befogad. Med hänsyn till föreliggande omständigheter vill jag emellertid förorda, att den preliminära överenskommelsen godtogs även i nu berörda del.

Förslaget om ändrad beräkning av framtida sjukpensioner från Enskilda järnvägarnes pensionskassa har i och för sig icke föranlett erinran, men statskontoret har framställt invändning mot att kostnaden härför icke fått belasta det beräknade överskottet i kassan. Ehuru denna invändning i princip torde vara befogad, anser jag mig kunna förorda, att övriga av överskottet beroende pensionsförbättringar likväl få utgå i enlighet med överenskommelsen.

Vad samma överenskommelse innehåller beträffande pensionskassans egen personal anser jag mig kunna biträda. Den av järnvägsstyrelsen väckta frågan om en ny tjänst i lönegraden A 24 hos järnvägsstyrelsen anmäles i annat sammanhang av chefen för kommunikationsdepartementet.

Järnvägs pensionsutredningens förslag om förbättring av vissa äldre familjepensioner i anslutning till 1939 års omreglering av dylika pensioner inom statsförvaltningen i allmänhet har icke föranlett erinringar i yttrandena och synes böra bifallas.

Såsom järnvägsstyrelsen föreslagit bör vid förstattligandet av Enskilda järnvägarnes pensionskassa den del av kassans fonder, som belöper på sådana delägare i kassan, vilka äro eller varit anställda vid av staten övertagna enskilda järnvägar, frånskiljas och helt övertagas av statens järnvägar. I överensstämmelse med de vid kapitalbudgetens omläggning år 1944 tillämpade

principerna bör beloppet överföras till statens järnvägars värdeminskningsskonto och däremot svarande tillgångar på samma sätt som övriga likvida medel avräknas mellan statens järnvägar och riksgäldskontoret. Utgifter och inkomster hänförliga till nämnda delägare böra i bokföringshänseende jämföras med övrig pensionsrörelse vid statens järnvägar.

Den del av fonderna, som belöper på privatanställda, avser en för statens järnvägsrörelse främmande verksamhet och bör jämte motsvarande tillgångar i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag bokföras på en särskild diversemedelsfond. Vid ytterligare framtida förstatligande av enskilda järnvägar böra från denna diversemedelsfond till statens järnvägar verkställas de överföringar som erfordras för kompensering av på järnvägsdriften i framtiden fallande pensionskostnader. Pensionsutgifter för privatanställda delägare i kassan synas lämpligen efter kassans förstatligande böra bestridas från fonden, vilken även bör gottgöras de från denna del av verksamheten kommande intäkterna liksom även ränteinkomsterna från fondens tillgångar. Det synes lämpligt att diversemedelsfonden förvaltas av järnvägsstyrelsen.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att, efter det frågan om kassans övertagande blivit avgjord och sedan ytterligare utredning förebragts, fatta beslut om de erforderliga bokföringsåtgärderna.

Den nya pensionsordningen bör på sätt föreslagits gälla från och med den 1 juli 1945. I vad mån den blir tillämplig beträffande personal vid olika enskilda järnvägar blir beroende av om förefintliga järnvägs pensionskassors rörelse överlåtits till staten. De av mig förordade överenskommelserna om sådan överlåtelse äro avsedda att, under förutsättning av godkännande å ömse sidor, träda i kraft nämnda dag.

För åvägabringande av den nu förordade pensionsregleringen erfordras riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa överenskommelser med vederbörande pensionskassor samt meddela de bestämmelser och vidtagna de åtgärder i övrigt, som erfordras för ändamålet. Då förhållandena vid olika järnvägar och under olika tider varit i hög grad skiftande, föreligger viss svårighet att i förväg överblicka de olika detaljspörsmål, som sammanhånga med omregleringen. Bemyndigandet bör därför förutsättas innefatta en jämförelsevis vidsträckt fullmakt för Kungl. Maj:t att i förevarande hänseenden vidtagna de kompletteringar och jämkningar, som kunna visa sig erforderliga, i synnerhet vad angår olika övergångsspörsmål.

Den i ämnet berörda frågan om upphävande av en övergångsbestämmelse till allmänna tjänstepensionsreglementet torde böra underställas riksdagen i samband med vissa andra reglementet berörande frågor.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en från järnvägsstyrelsen inkommen, av statskontoret tillstyrkt framställning om bemyndigande att företaga viss reglering av pensionerna för ett tiotal anställningshavare, som från de av statens järnvägar trafikerade men icke statsövertagna järnvägarna Ljungbyholm—Karlskunda och Ängelholm—Klippan övertagits i statens järnvägars tjänst. Det har enligt framställningen visat sig önskvärt att för denna personal i vissa pensions hänseenden, såsom i fråga om tjänstårsberäkning och

tillgodoräknande av anställningstid enligt de s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna samt utbyte av sparkassekapital m. m. mot pension, kunna tillämpa samma regler som för personal övertagen från förstatligad järnväg. Då möjlighet härtill synes böra beredas, förordar jag att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att förordna i sådant hänseende.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats träffa överenskommelser om statens övertagande av Enskilda järnvägarnes pensionskassa, understödsförening, understödsföreningen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsföreningen Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa, understödsföreningen Uddevalla—Vänerns borg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa ävensom understödsföreningen S. W. B. pensionskassa;

dels fastställa de avvikelser från allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, som betingas av nämnda överenskommelser samt av vad i det föregående eljest förordats;

dels meddela de bestämmelser och vidtaga de åtgärder i övrigt, som finnas erforderliga för genomförande av den i det föregående förordade pensionsordningen samt av berörda överenskommelser;

dels ock i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser om

a) provisorisk förbättring av vissa familjepensionsförmåner, tillkommande efterlevande till sådana tjänstemän vid statens järnvägar, som vid statens övertagande helt eller delvis av enskilt företag eller sådant företags nedläggande övergått i statens järnvägars tjänst; samt

b) reglering av pensionsförhållandena för personal, som från av statens järnvägar trafikerad enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer jag förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Löfquist.

Bilaga A.

Preliminär överenskommelse mellan staten och enskilda järnvägarnes pensionskassa, understödsförening.

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade delegerade för enskilda järnvägarnes pensionskassa, understödsförening, under förbehåll av godkännande i vederbörlig ordning av fullmäktige för delägarna i kassan, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1945 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet eller på annan grund. Bestämmelserna i § 2 första stycket samt i §§ 18—27 sagda reglemente skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen i tillämpliga delar fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans styrelse.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande helt eller delvis av till kassan anslutet företag eller i samband med dylikt företags nedläggande övergått eller övergår i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller sådan anställning på för övertagen personal avsedd övergångsstat, med vilken är förenad skyldighet att bestrida en i statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad bestämmelserna i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena eller, vad beträffar arbetare, bestämmelserna i 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Såsom förutsättning härför skall emellertid gälla, att delägaren, då han först erhöi anställning av nyss angivna art, ej uppnått den i vederbörande tjänstepensionsreglemente stadgade pensionsåldern för anställningen eller, för det fall han uppförts på övergångsstat, för den tjänst han därvid haft skyldighet att bestrida, samt vad angår den, som innehar i 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare avsedd anställning, att de i sagda reglemente för reglementets tillämpning stadgade förutsättningarna i övrigt föreligga. Den som innehar anställning på övergångsstat, som här avses, skall i pensionshänse-

ende hänföras till den lönegrad, vilken gäller för den tjänst han har skyldighet att bestrida.

Bestämmelserna i denna paragraf skola jämväl gälla sådan delägare i kassan, vilken från anställning vid av statens järnvägar trafikerat enskilt företag eller från anställning hos kassan övergått eller övergår i statens järnvägars tjänst.

3 §.

För anställningshavare, som avses i 2 §, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

1. Anställningshavare äger såsom tjänstår för tjänstepension, tjänstelivränta, familjepension och familjelivränta tillgodoräkna, utöver vad som följer av bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet och 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare,

a) tid, under vilken han på grund av anställning vid enskilt företag varit pliktig erlägga pensionsavgift till kassan eller annan av staten övertagen pensionsinrättning, ävensom tid, för vilken han må hava erlagt pensionsavgift enligt § 9 kassans reglemente, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken han vid till kassan anslutet enskilt företag eller vid trafikföretag, som ägts av till kassan ansluten enskild järnväg, efter fyllda 18 år och innan bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blivit å honom tillämpliga, innehaft anställning, som varit av stadigvarande natur.

Är anställningshavare, vars delaktighetsbelopp i kassan vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga, understeg det lägsta belopp, som enligt § 4 mom. 4 första stycket av reglementet för kassan bort för honom anmälas, med bidrag av förutvarande arbetsgivare jämväl pensionsförsäkrad i enskild pensionsinrättning, som ej övertagits av staten, eller har med sådant bidrag premieinbetalning till försäkringsanstalt för liv- och kapitalförsäkring för honom skett eller insättning å sparkassekonto verkställts, äger han dock ej rätt till tjänstårsberäkning, som i första stycket a) sägs, med mindre han till kungl. järnvägsstyrelsen överlåtit sin rätt enligt försäkringen respektive sitt tillgodohavande å sparkassekontot.

2. Pensionsåldern inträder tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år.

Vinner tjänsteman från och med dagen för övertagandet av kassan eller senare befordran till tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tjänst han i samband med statens övertagande av vederbörande järnväg avtalsenligt erhållit eller skulle erhållit, därest han då uppförts på ordinarie stat, eller vinner arbetare anställning i tjänst. Å vilken sagda reglemente är tillämpligt, skall dock vad i första stycket sägs icke äga tillämpning.

3. Vid tillämpning av stadgandena i 26 § 1 mom. andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet och i 1 § 1 mom. första stycket c) allmänna familjepensionsreglementet samt av stadgandena i 19 § 1 mom. andra stycket a) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare och i 1 § 1 mom. första stycket c) 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare skall med anställningstid, som i nämnda författningsrum avses, respektive med tid, varunder anställningshavare varit underkastad i nämnda författningsrum angivna tjänstepensionsbestämmelser, likställas tid, som anställningshavaren äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 16 § 1 mom. andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet skall anställningshavaren anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse, skolan det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för anställningshavaren.

5. Vid tillämpning av stadgandet i 1 § andra stycket d) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall anställning, för vilken tjänstår tillgodoräknas enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse, likställas med anställning i statens tjänst.

6. Vad i 8 § 1 mom. första stycket c) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare stadgas om att rätt att komma i åtnjutande av sjukpension tillkommer arbetare allenast under förutsättning, att han under sammanlagt minst fem år varit underkastad sagda reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser eller ock under sammanlagt minst tio år i statens tjänst innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, skall icke äga tillämpning.

7. Familjepensionstalet för familjepension må icke bestämmas till belopp, understigande det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga.

4 §.

I andra fall än då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga, skola med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten på grund av överenskommelsen övertager, bestämmelserna i §§ 1—17 och 28—30 av det för kassan vid övertagandet gällande reglementet i tillämpliga delar gälla; dock skall därvid iakttagas:

a) att i fråga om den, som vid eller efter övertagandet av kassan vinner delaktighet i pensioneringen eller höjning av delaktighetsbeloppet, i stället för i § 8 mom. 1 kassans reglemente angivna avgiftstabell skall tillämpas den i bilaga 1 till denna överenskommelse intagna tabellen;

b) att den, vilken vid eller efter övertagandet av kassan blir pensionsberättigad enligt § 6 mom. 1 c) kassans reglemente, erhåller i årlig pension i bilaga 2 till denna överenskommelse angivna procent av medeldelaktighetsbeloppet, dock med undantag för delägare, som avses i § 29 reglementet;

c) att samtliga enligt bestämmelserna i denna paragraf utgående pensioner, pensionstillägg enligt § 30 kassans reglemente däri inräknade, skola ökas med 10 procent; samt

d) att, där kungl. järnvägsstyrelsen så beslutar, anställningshavare vid företag, som icke övertagits av staten, ej må vinna (och ej heller återvinna) delaktighet i pensioneringen efter den 31 december 1951 eller den senare tidpunkt, som av styrelsen i beslutet angives, skolan dock beslutet för att vinna tillämpning delgivas företaget minst två år före den fastställda tidpunkten.

5 §.

1. Vill innehavare av anställning, som i 2 § av denna överenskommelse avses, att å honom i stället för bestämmelserna i 2 och 3 §§ skall tillämpas vad i 4 § sägs, och gör anställningshavaren därom anmälan till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter övertagandet av kassan eller, vad angår den, som erhåller sådan anställning efter övertagandet, inom tre månader efter anställningens erhållande, skola jämväl för honom bestämmel-

serna i sistnämnda paragraf gälla. Delaktighetsbeloppet skall därvid anses utgöra det delaktighetsbelopp, som skulle hava varit för anställningshavaren gällande, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren, med åtnjutande av avlöning enligt vid vederbörande enskilda företag sist gällande lönebestämmelser men utan att erhålla löneförhöjning efter fyllda 50 år, kvarstått i tjänst hos företaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att efter anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningarna av delaktighetsbeloppet till belopp, som skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst vid det enskilda företaget.

För tjänsteman, som avses i första stycket, skola i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla beträffande ordinarie tjänsteman i sådan befattning, som tjänstemannen innehar eller på övergångsstat bestrider. Därvid skall dock pensionsåldern anses inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken tjänstemannen fyller 63 år.

2. Erhåller anställningshavare, för vilken 1 mom. blivit gällande, där- efter sådan i 2 § av denna överenskommelse avsedd anställning, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tidigare innehavda anställningen eller höjes tjänstepensionsunderlaget för den anställning han innehar, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ bli- va å anställningshavaren tillämpliga, därest han inom tre månader efter erhållandet av den nya anställningen respektive efter det höjningen av tjänstepensionsunderlaget inträtt till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då rätt till pension enligt § 6 mom. 1 reglementet för kassan inträder för anställningshavaren, eller, därest han dessförinnan avlidit, för hans efterlevande, dock under förutsättning, att anställningshavaren vid avgången respektive frånfället åliggande pensionsavgift överstigit summan av för hans anställning gällande tjänste- och familjepensionsavdrag.

6 §.

För följande hos kassan anställda befattningshavare, nämligen direktören C. I. Kolmodin, kamreraren J. W. R. Moll, kassören I. E. M. Nilsson, bokhållaren S. H. A. Carlson, bokhållaren H. M. Sylvan och bokhållaren Y. M. Günther skall, under förutsättning att befattningshavaren kvarstår i anställning hos kassan vid statens övertagande av densamma, gälla vad nedan i denna paragraf sägs.

1. Direktören Kolmodin äger att för tiden från övertagandet av kassan intill den 1 november 1948 åtnjuta dels avlöning med 16 000 kronor för år, dels även dyrtidstillägg å 900 kronor för månad av avlöningen, beräknat efter ett procenttal, som med fyra enheter understiger summan av de procenttal, vilka under den tid avlöningen avser gälla för beräkning av å avlöning enligt civila avlöningsreglementet utgående rörligt tillägg och kristillägg eller där- emot svarande förmån. Såsom villkor härför skall dock gälla, att Kolmodin intill ovannämnda dag utan särskild ersättning fullgör uppdrag såsom likvidator vid kassans likvidation, därest han därtill utses, eljest biträder vid likvidationen och denna överenskommelses genomförande i den mån kassans styrelse, likvidatorerna eller kungl. järnvägsstyrelsen så påfordra, samt, i den omfattning kungl. järnvägsstyrelsen bestämmer, inom styrelsen biträder vid handläggning av ärenden rörande pensionering av kassans förutvarande delägare och dessas efterlevande. Avlöningen med därå belöpande dyrtidstillägg utbetalas månadsvis i förskott.

I avseende å Kolmodins pensionsrätt skola bestämmelserna i kassans reglemente samt i 4 § av denna överenskommelse äga tillämpning. Å pension, som tillkommer honom eller hans efterlevande, skall för tid, då kristillägg eller däremot svarande förmån utgår å tjänstepension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet, utgå dyrtidstillägg å intill 400 kronor för månad av pensionen, beräknat efter samma procenttal som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av kristillägget eller den mot detsamma svarande förmånen.

2. Kamrer Moll och bokhållaren Günther skola äga rätt att vid övertagandet av kassan övergå i statens järnvägars tjänst med placering i Stockholm, om möjligt i befattning, likartad med befattningen hos kassan.

Moll skall vid övergången erhålla befattning i lönegrad A 24 och placeras i 27 löneklassen samt under fortsatt anställning i statstjänst vara tillförsäkrad personligt lönetillägg i den mån så erfordras för att hans avlöning icke må understiga den bruttolön jämte tilläggsförmåner, som tillkommer befattningshavare, placerad i 29 löneklassen.

Günther skall vid övergången erhålla befattning i lönegrad A 4 och placeras i 4 löneklassen samt under fortsatt anställning i statstjänst vara tillförsäkrad personligt lönetillägg i den mån så erfordras för att hennes avlöning för åren 1947—49, 1950—52 samt för tiden från och med år 1953 icke må understiga 3 500, 3 900 respektive 4 300 kronor jämte procentuellt tillägg därå, beräknat efter ett procenttal, som med fyra enheter understiger summan av de procenttal, vilka under den tid avlöningen avser gälla för beräkning av å avlöning enligt civila avlöningsreglementet utgående rörligt tillägg och kristillägg eller däremot svarande förmån.

Vid övergången i statens järnvägars tjänst utbetalas till en var av Moll och Günther ett extra belopp, motsvarande den avlöning de uppburit från kassan för månaden närmast före statens övertagande av densamma.

För det fall att Moll eller Günther gjort sådan anmälan, som i 5 § första stycket av denna överenskommelse sägs, skall å intill 400 kronor av månadsbeloppet av dem eller deras efterlevande jämlikt 4 § tillkommande pension utgå procentuellt tillägg enligt i 1 mom. andra stycket av denna paragraf angivna grunder.

3. Kassören Nilsson, bokhållaren Carlson och bokhållaren Sylvan äga att från och med dagen för övertagandet av kassan åtnjuta pension till årligt belopp av för Nilsson 3 696 kronor och för en var av Carlson och Sylvan 3 420 kronor. I avseende å deras familjepensionsrätt skola bestämmelserna i 4 § av denna överenskommelse äga tillämpning, varvid skall så anses som om medeldelaktighetsbeloppet utgjort för Nilsson 4 800 kronor och för en var av Carlson och Sylvan 4 440 kronor. Å pension till ifrågavarande befattningshavare eller deras efterlevande skall utgå procentuellt tillägg enligt i 1 mom. andra stycket av denna paragraf angivna grunder. De sålunda befattningshavarna och deras efterlevande tillkommande förmånerna skola utbetalas månadsvis i förskott. I sagda förmåner skall pension, som avses i 4 § överenskommelsen, anses vara inbegripen.

7 §.

Kassan överläter vid statens övertagande av densamma samtliga tillgångar till svenska staten.

8 §.

Beträffande styrelsens för kassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som räknat från och med dagen för övertagandet av kassan äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

9 §.

Denna överenskommelse gäller under förutsättning, att den å ömse sidor godkänts före den 1 juli 1945.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 9 november 1944.

1943 års järnvägspensionsutredning: Delegerade för enskilda järnvägarnes pensionskassa:

Sam Lindstedt

Gunnar Ruist

Chr. Gemzell

M. Carlson

Åke Nerell

Hj. Lundqvist

Alfr. E. Nilsson

I. Kolmodin

Folke Rogard

under hänvisning till bilagda yttrande.¹

¹ Här uteslutet.

Till bilaga A.

Bilaga 1.

Avgiftstabell

som enligt 4 § a) skall tillämpas i stället för den i § 8 mom. 1 reglementet för kassan angivna.

Ålder nästa födelsedag:				
25 år eller mindre	7·3	procent	43 år	18·2 procent
26 »	7·6	»	44 »	19·6 »
27 »	8·0	»	45 »	21·1 »
28 »	8·4	»	46 »	22·8 »
29 »	8·8	»	47 »	24·6 »
30 »	9·2	»	48 »	26·7 »
31 »	9·7	»	49 »	29·0 »
32 »	10·2	»	50 »	31·4 »
33 »	10·7	»	51 »	35·0 »
34 »	11·2	»	52 »	39·2 »
35 »	11·8	»	53 »	44·0 »
36 »	12·4	»	54 »	49·5 »
37 »	13·0	»	55 »	56·7 »
38 »	13·7	»	56 »	69·7 »
39 »	14·6	»	57 »	86·9 »
40 »	15·4	»	58 »	107·4 »
41 »	16·3	»	59 »	131·2 »
42 »	17·2	»	60 »	159·1 »

Bilaga 2.

Pensionstabell

som i fall, som i 4 § b) avses, skall tillämpas vid pensionering enligt § 6 mom. 1 c) kassans reglemente i stället för den i § 12 mom. 4 samma reglemente in- tagna tabellen.

62 men ej 63 år	68	procent
61 » » 62 »	68	»
60 » » 61 »	68	»
59 » » 60 »	65	»
58 » » 59 »	62	»
57 » » 58 »	60	»
56 » » 57 »	58	»
55 » » 56 »	56	»
54 » » 55 »	54	»
53 » » 54 »	52	»
den som är yngre än 53 »	50	»

Preliminär överenskommelse mellan staten och understödsföreningen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa.

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt styrelsen för understödsföreningen Hälsingborg—Hässleholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, under förbehåll av godkännande i vederbörlig ordning av kassans fullmäktige, å andra sidan, har överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1945 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande stadgar eller på annan grund. Bestämmelserna i §§ 15 och 17—28 av stadgarna skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans fullmäktige eller styrelse.

2 §.

Medlem i kassan, vilken i samband med statens övertagande av Hälsingborg—Hässleholms järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller sådan anställning på för övertagen personal avsedd övergångsstat, med vilken är förenad skyldighet att bestrida en i statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, skall utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad bestämmelserna i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena eller, vad beträffar arbetare, bestämmelserna i 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Den, som innehar anställning på övergångsstat, som här avses, skall i pensionshänseende hänföras till den lönegrad, vilken gäller för den tjänst han har skyldighet att bestrida.

3 §.

För anställningshavare, som avses i 2 §, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

1. Anställningshavare äger såsom tjänstår för tjänstepension, tjänstelivränta, familjepension och familjelivränta tillgodoräkna, utöver vad som följer av bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet och 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare,

a) tid, under vilken han på grund av anställning vid enskilt företag varit pliktig erlägga pensionsavgift till kassan eller annan av staten övertagen pensionsinrättning, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken han vid i 2 § av denna överenskommelse avsedda järnvägar efter fyllda 18 år och innan bestämmelserna i sagda paragraf blivit å honom tillämpliga innehåft anställning, som varit av stadigvarande natur.

2. Pensionsåldern inträder tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren uppnår en levnadsålder av 65 år.

Vinner tjänsteman efter den 30 juni 1945 befordran till tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tjänst han i samband med järnvägsövertagandet avtalsenligt erhållit eller skulle erhållit, därest han då uppförts på ordinarie stat, eller vinner arbetare anställning i tjänst, å vilken sagda reglemente är tillämpligt, skall dock vad i första stycket sägs icke äga tillämpning.

3. Vid tillämpning av stadgandena i 26 § 1 mom. andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet och i 1 § 1 mom. första stycket c) allmänna familjepensionsreglementet samt av stadgandena i 19 § 1 mom. andra stycket a) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare och i 1 § 1 mom. första stycket c) 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare skall med anställningstid, som i nämnda författningsrum avses, respektive med tid, varunder anställningshavare varit underkastad i nämnda författningsrum angivna tjänstepensionsbestämmelser, likställas tid, som anställningshavaren äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 16 § 1 mom. andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet skall anställningshavaren anses hava innehåft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse, skolande det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för anställningshavaren.

5. Vid tillämpning av stadgandet i 8 § 1 mom. första stycket c) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall anställningshavaren anses hava varit underkastad sagda reglemente under tid, vilken han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse.

6. Familjepensionstalet för familjepension må icke bestämmas till belopp, understigande det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga.

4 §.

I andra fall, än då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga, skola med avscende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka

staten på grund av denna överenskommelse övertager, bestämmelserna i §§ 4—11, 13, 16 och 29 av de för kassan vid övertagandet gällande stadgarna i tillämpliga delar gälla, skolande dock därvid iakttagas, att föreskrifterna i § 11 mom. 6 av nämnda stadgar icke skall äga tillämpning.

5 §.

1. Vill innehavare av anställning, som i 2 § av denna överenskommelse avses, att å honom i stället för bestämmelserna i 2 och 3 §§ skall tillämpas vad i 4 § sägs, och gör anställningshavaren därom anmälan till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter övertagandet av kassan, skola jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda paragraf gälla. Pensionsunderlaget skall därvid anses utgöra det pensionsunderlag, som skulle hava varit för anställningshavare gällande, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren, med åtnjutande av avlöning enligt vid Hälsingborg—Hässleholms järnvägsaktiebolag sist gällande lönebestämmelser men utan att erhålla löneförhöjning efter fyllda 50 år, kvarstått i tjänst hos bolaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att vid anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningen av pensionsunderlaget till belopp, som skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst hos bolaget.

I fråga om anställningshavarens skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla beträffande ordinarie tjänsteman i befattning, motsvarande den tjänst anställningshavaren innehar eller på övergångsstat bestrider. Därvid skall dock pensionssåldern anses inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 65 år.

2. Erhåller anställningshavare, för vilken 1 mom. blivit gällande, därefter sådan i 2 § av denna överenskommelse avsedd anställning, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tidigare innehavda anställningen, eller höjes tjänstepensionsunderlaget för den anställning han innehar, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ bliva å anställningshavaren tillämpliga, därest han inom tre månader efter erhållandet av den nya anställningen respektive efter det höjningen av tjänstepensionsunderlaget inträtt till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då pensionsrätt enligt § 5 kassans stadgar inträder för anställningshavaren, dock under förutsättning, att honom vid nämnda tidpunkt åliggande pensionsavgift överstiger summan av för hans befattning gällande tjänste- och familjepensionsavdrag.

6 §.

Kassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Beträffande styrelsens för kassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

8 §.

Denna överenskommelse gäller under förutsättning, att den å ömse sidor godkänts före den 1 juli 1945.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 31 oktober 1944.

Hälsingborg den 24 oktober 1944.

1943 års järnvägspensionsutredning: pillkassa:
Styrelsen för understödsföreningen
Hälsingborg—Hässelholms järnvä-
gars pensions- samt änke- och pu-

Sam Lindstedt

Birger Walentin

Gunnar Ruist

Carl Jönsson

Chr. Gemzell

Albin Lindblad

Preliminär överenskommelse mellan staten och understödsföreningen Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa.

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt styrelsen för understödsföreningen Landskrona och Hälsingborgs järnvägars pensionskassa, under förbehåll av godkännande i vederbörlig ordning av kassans fullmäktige, å andra sidan, har överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1945 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande stadgar eller på annan grund. Bestämmelserna i §§ 5 och 15—34 av stadgarna skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans styrelse.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av Landskrona och Hälsingborgs järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller sådan anställning på för övertagen personal avsedd övergångsstat, med vilken är förenad skyldighet att bestrida en i statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad bestämmelserna i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena eller, vad beträffar arbetare, bestämmelserna i 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Den, som innehar anställning på övergångsstat, som här avses, skall i pensionshänseende hänföras till den lönegrad, vilken gäller för den tjänst han har skyldighet att bestrida.

3 §.

För anställningshavare, som avses i 2 §, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

1. Anställningshavare äger såsom tjänstår för tjänstepension, tjänstelivränta, familjepension och familjelivränta tillgodoräkna, utöver vad som följer av bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet och 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare,

a) tid under vilken han på grund av anställning vid enskilt företag varit pliktig erlägga pensionsavgift till kassan eller annan av staten övertagen pensionsinrättning, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken han vid i 2 § av denna överenskommelse avsedda järnvägar efter fyllda 18 år och innan bestämmelserna i sagda paragraf blivit å honom tillämpliga innehaft anställning, som varit av stadigvarande natur.

Vad i första stycket sägs skall dock, såvitt angår rätt att räkna tjänstår för familjepension och familjelivränta icke äga tillämpning å anställningshavare, som vid övertagandet ej var berättigad till pension för sina efterlevande.

2. Pensionsåldern inträder tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren uppnår en levnadsålder av 63 år.

Vinner tjänsteman efter den 30 juni 1945 befordran till tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tjänst han i samband med järnvägsövertagandet avtalsenligt erhållit eller skulle erhållit, därest han då uppförts på ordinarie stat, eller vinner arbetare anställning i tjänst, å vilken sagda reglemente är tillämpligt, skall dock vad i första stycket sägs icke äga tillämpning.

3. Vid tillämpning av stadgandena i 26 § 1 mom. andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet och i 1 § 1 mom. första stycket c) allmänna familjepensionsreglementet samt av stadgandena i 19 § 1 mom. andra stycket a) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare och i 1 § 1 mom. första stycket c) 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare skall med anställningstid, som i nämnda författningsrum avses, respektive med tid, varunder anställningshavare varit underkastad i nämnda författningsrum angivna tjänstepensionsbestämmelser, likställas tid, som anställningshavaren äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 16 § 1 mom. andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet skall anställningshavaren anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse, skolande det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för anställningshavaren.

5. Vid tillämpning av stadgandet i 8 § 1 mom. första stycket c) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall anställningshavaren anses hava varit underkastad sagda reglemente under tid, vilken han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. första stycket a) av denna överenskommelse.

6. Familjepensionstalet för familjepension må icke bestämmas till belopp, understigande det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga. Vad sålunda stadgats skall dock icke äga tillämpning å anställningshavare, som avses i 1 mom. andra stycket här ovan.

4 §.

I andra fall, än då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga, skola med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten på grund av denna överenskommelse övertager, bestämmelserna i §§ 1—4 och 6—14 av de för kassan vid övertagandet gällande stadgarna ävensom de till stadgarna fogade övergångsbestämmelserna i tillämpliga delar gälla.

5 §.

1. Vill innehavare av anställning, som i 2 § av denna överenskommelse avses, att å honom i stället för bestämmelserna i 2 och 3 §§ skall tillämpas vad i 4 § sägs, och gör anställningshavaren därom anmälan till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter övertagandet av kassan, skola jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda paragraf gälla. Avlöningen skall därvid anses utgöra den årsavlöning, i förhållande till vilken anställningshavaren skulle haft att erlægga årsavgift, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren, med åtnjutande av avlöning enligt vid Landskrona och Hälsingborgs järnvägar sist gällande lönebestämmelser men utan att erhålla löneförhöjning efter fyllda 50 år, kvarstått i tjänst hos nämnda järnvägar, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att vid anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningen av avlöningen till belopp, som skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst hos järnvägarna.

I fråga om anställningshavarens skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla beträffande ordinarie tjänsteman i befattning, motsvarande den tjänst anställningshavaren innehar eller på övergångsstat bestrider. Därvid skall dock pensionsåldern anses inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år.

2. Erhåller anställningshavare, för vilken 1 mom. blivit gällande, därefter sådan i 2 § av denna överenskommelse avsedd anställning, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tidigare innehavda anställningen, eller höjes tjänstepensionsunderlaget för den anställning han innehar, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ bliva å anställningshavaren tillämpliga, därest han inom tre månader efter erhållandet av den nya anställningen respektive efter det höjningen av tjänstepensionsunderlaget inträtt till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då pensionsrätt enligt § 11 kassans stadgar inträder för anställningshavaren, dock under förutsättning, att honom vid nämnda tidpunkt åliggande pensionsavgift överstiger summan av för hans befattning gällande tjänste- och familjepensionsavdrag.

6 §.

Kassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Beträffande styrelsens för kassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

8 §.

Denna överenskommelse gäller under förutsättning, att den å ömse sidor godkänts före den 1 juli 1945.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 31 oktober 1944. Hälsingborg den 24 oktober 1944.

1943 års järnvägspensionsutredning: Styrelsen för understödsföreningen
Landskrona och Hälsingborgs järn-
vägars pensionskassa:

Sam Lindstedt

Birger Walentin

Gunnar Ruist

Birger Walentin

Chr. Gemzell

Walfrid Nilson

John Persson

Preliminär överenskommelse mellan staten och understödsföreningen Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa.

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt styrelsen för understödsföreningen Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs personals pensions- samt änke- och pupillkassa, under förbehåll av godkännande i vederbörlig ordning av kassans fullmäktige, å andra sidan, har överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1945 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande reglemente eller på annan grund. Bestämmelserna i §§ 2, 15 och 17—24 reglementet skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans fullmäktige eller styrelse.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnväg övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet, eller sådan anställning på för övertagen personal avsedd övergångsstat, med vilken är förenad skyldighet att bestrida en i statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad bestämmelserna i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Den, som innehar anställning på övergångsstat, som här avses, skall i pensionshänseende hänföras till den lönegrad, vilken gäller för den tjänst han har skyldighet att bestrida.

3 §.

För anställningshavare, som avses i 2 §, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

1. Anställningshavare äger såsom tjänstår för tjänstepension, tjänstelivränta, familjepension och familjelivränta tillgodoräkna, utöver vad som följer av bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet,

a) tid under vilken han på grund av anställning vid enskilt företag varit pliktig erlägga pensionsavgift till kassan eller annan av staten övertagen pensionsinrättning, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken han vid i 2 § av denna överenskommelse avsedda järnväg efter fyllda 18 år och innan bestämmelserna i sagda paragraf blivit å honom tillämpliga innehaft anställning, som varit av stadigvarande natur.

2. Pensionsåldern inträder tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren uppnår en levnadsålder av 63 år.

Vinner anställningshavaren efter den 30 juni 1945 befordran till tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tjänst han i samband med järnvägsövertagandet avtalsenligt erhållit eller skulle erhållit, därest han då uppförts på ordinarie stat, skall dock vad i första stycket sägs icke äga tillämpning.

3. Vid tillämpning av stadgandena i 26 § 1 mom. andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet och i 1 § 1 mom. första stycket c) allmänna familjepensionsreglementet skall med anställningstid, som i nämnda författningsrum avses, likställas tid, som anställningshavare äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 16 § 1 mom. andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet skall anställningshavaren anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse, skolande det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för anställningshavaren.

5. Familjepensionstalet för familjepension må icke bestämmas till belopp, understigande det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då allmänna familjepensionsreglementet blev å honom tillämpligt.

4 §.

I andra fall, än då allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena jämlikt 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga, skola med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten på grund av överenskommelsen övertager, bestämmelserna i §§ 3—14 och 16 i det för kassan vid övertagandet gällande reglementet i tillämpliga delar gälla.

5 §.

1. Vill innehavare av anställning, som i 2 § av denna överenskommelse avses, att å honom i stället för bestämmelserna i 2 och 3 §§ skall tillämpas vad i 4 § sägs, och gör anställningshavaren därom anmälan till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter övertagandet av kassan, skola jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda paragraf gälla. Årsavlöningen skall därvid anses utgöra den årsavlöning, för vilken han skulle varit delägare i kassan, därest denna icke övertagits av staten och anställningshavaren, med åtnjutande av avlöning enligt vid Uddevalla—Vänersborg—Herrlunga järnvägsaktiebolag sist gällande lönebestämmelser men utan att erhålla löneför-

höjning efter fyllda 50 år, kvarstått i tjänst hos bolaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att vid anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningen av årsavlöningen till belopp, som skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst hos bolaget.

I fråga om anställningshavarens skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla beträffande ordinarie tjänsteman i befattnings- och motsvarande den tjänst anställningshavaren innehar eller på övergångsstat bestrider. Därvid skall dock pensionsåldern anses inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år.

2. Erhåller anställningshavare, för vilken 1 mom. blivit gällande, därefter sådan i 2 § av denna överenskommelse avsedd anställning, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tidigare anställningen, eller höjes tjänstepensionsunderlaget för den anställning han innehar, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ bliva å anställningshavaren tillämpliga, därest han inom tre månader efter erhållandet av den nya anställningen respektive efter det höjningen av tjänstepensionsunderlaget inträtt till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då pensionsrätt enligt § 9 kassans reglemente inträder för anställningshavaren, dock under förutsättning, att honom vid nämnda tidpunkt åliggande pensionsavgift överstiger summan av för hans befattnings- och familjepensionsavdrag.

6 §.

Kassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Beträffande styrelsens för kassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

8 §.

Denna överenskommelse gäller under förutsättning, att den å omse sidor godkänts före den 1 juli 1945.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 18 november 1944.

Borås den 16 november 1944.

1943 års järnvägspensionsutredning:

Sam Lindstedt

Gunnar Ruist

Chr. Gemzell

Styrelsen för understödsföreningen
Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga
järnvägs personals pensions- samt
änke- och pupillkassa:

L. Pålsson

Bilaga E.

Preliminär överenskommelse mellan staten och understödsföreningen S. W. B. pensionskassa.

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade delegerade för understödsföreningen S. W. B. pensionskassa, under förbehåll av godkännande i vederbörlig ordning av fullmäktige för delägarna i kassan samt kassans styrelse, å andra sidan, har — under förutsättning att staten inlöser Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnvägar senast från och med den 1 juli 1945 — denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1945 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande stadgar eller på annan grund. Bestämmelserna i § 4 och §§ 16—26 skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse på staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på styrelsen för Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolag och på kassans styrelse.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller sådan anställning på för övertagen personal avsedd övergångsstat, med vilken är förenad skyldighet att bestrida en i statens järnvägars aktiva personalstat uppförd tjänst, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad bestämmelserna i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Såsom förutsättning härför skall emellertid gälla, att delägaren, då han först erhöll anställning av nyss angivna art, ej uppnått den i allmänna tjänstepensionsreglementet stadgade pensionsåldern för anställningen eller, för det fall han uppförts på övergångsstat, för den tjänst han därvid haft skyldighet att bestrida. Den som innehar anställning

på övergångsstat, som här avses, skall i pensionshänseende hänföras till den lönegrad, vilken gäller för den tjänst han har skyldighet att bestrida.

3 §.

För anställningshavare, som avses i 2 §, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

1. Anställningshavare äger såsom tjänsteår för tjänstepension, tjänstelivränta, familjepension och familjelivränta tillgodoräkna, utöver vad som följer av bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet,

a) tid, under vilken han på grund av anställning vid enskilt företag varit pliktig erlägga pensionsavgifter till kassan eller annan av staten övertagen pensionsinrättning, ävensom tid, för vilken han må hava erlagt pensionsavgift enligt § 15 mom. 2 kassans stadgar, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid i övrigt, under vilken han vid i 2 § avsedda järnvägar eller till desamma knutet trafikföretag efter fyllda 18 år och innan allmänna tjänstepensionsreglementet på grund av denna överenskommelse blivit å honom tillämpligt, innehaft anställning, som varit av stadigvarande natur.

2. Pensionsåldern inträder tidigast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren vid tillämpning av § 5 mom. 1 a) kassans stadgar respektive övergångsstadgandet A samma stadgar skulle blivit berättigad att uppbära pension.

Vinner anställningshavaren från och med dagen för övertagandet av kassan eller senare befordran till tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tjänst han i samband med statens övertagande av i 2 § avsedda järnvägar avtalsenligt erhållit eller skulle erhållit, därest han då uppförts på ordinarie stat, skall dock vad i första stycket sägs icke äga tillämpning.

3. Vid tillämpning av stadgandena i 26 § 1 mom. andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet och i 1 § 1 mom. första stycket c) allmänna familjepensionsreglementet skall med anställningstid, som i nämnda författningsrum avses, likställas tid, som anställningshavaren äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 16 § 1 mom. andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet skall anställningshavaren anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger räkna såsom tjänstår enligt 3 § 1 mom. a) av denna överenskommelse, skolande det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för anställningshavaren.

5. Familjepensionstalet för familjepension må icke bestämmas till belopp, understigande det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då allmänna familjepensionsreglementet blev å honom tillämpligt.

4 §.

I andra fall, än då allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena jämligt 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga, skola med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten på grund av denna överenskommelse övertager, bestämmelserna i §§ 1—3, 5—8 och 10—15 samt övergångsstadgandena A och B i de för kassan vid övertagandet gällande stadgarna i tillämpliga delar gälla.

Därvid skall dock iakttagas,

a) att pension enligt bestämmelserna i första stycket skall ökas med 10 procent samt därutöver med ej mindre understöd eller pensionstillägg, som styrelsen för i 2 § omförmälda bolag må hava beviljat pensionstagaren, än även med dyrtidstillägg (fyllnadspension) enligt av nämnda styrelse den 7 februari 1933 fastställda grunder;

b) att å intill 400 kronor av månadsbeloppet av pensionen, ökad enligt a), skall — utom i fall då statligt dyrtidstillägg å pensionen utgår — för tid, då kristillägg eller däremot svarande förmån utgår å tjänstepension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet, utgå procentuellt tillägg, beräknat efter det procenttal, som gäller för beräkning av kristillägget eller den mot detsamma svarande förmånen, samt

c), att om dyrtidshjälp eller annan motsvarande förmån enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen utgår å pensionen, i b) angivna procentuella tillägg skall anses vara inbegripet i dylik förmån, i den mån detsamma ej överstiger förmånens belopp.

5 §.

1. Vill innehavare av anställning, som i 2 § av denna överenskommelse avses, att å honom i stället för bestämmelserna i 2 och 3 §§ skall tillämpas vad i 4 § sägs, och gör anställningshavaren därom anmälan till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter anställningens erhållande, skola jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda paragraf gälla. Delaktighetsbeloppet skall därvid anses utgöra det delaktighetsbelopp, som skulle hava varit för anställningshavaren gällande, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren, med åtnjutande av avlöning enligt de vid i 2 § omförmälda bolag sist gällande lönebestämmelserna men utan att erhålla löneförhöjning efter fyllda 50 år, kvarstått i tjänst hos bolaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att efter anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningarna av delaktighetsbeloppet till belopp, som skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst hos bolaget.

I fråga om anställningshavares skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i sådant hänseende gälla beträffande ordinarie tjänsteman i sådan befattning, som anställningshavaren innehar eller på övergångsstat bestrider. Därvid skall dock pensionsåldern anses inträda tidigast vid utgången av den kalendermånad, som i 3 § 2 mom. första stycket av denna överenskommelse avses.

2. Erhåller anställningshavare, för vilken 1 mom. blivit gällande, därefter sådan i 2 § av denna överenskommelse avsedd anställning, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den tidigare innehavda anställningen eller höjes tjänstepensionsunderlaget för den anställning han innehar, skola bestämmelserna i 2 och 3 §§ bliva å anställningshavaren tillämpliga, därest han inom tre månader efter erhållandet av den nya anställningen respektive efter det höjningen av tjänstepensionsunderlaget inträtt till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då rätt till pension enligt § 5 kassans stadgar inträder för anställningshavare eller, därest han dessförinnan avlidit, för hans efterlevande, dock under förutsättning, att anställningshavaren vid avgången respektive frånfallet åliggande årsavgift överstigit summan av för hans befattning gällande tjänste- och familjepensionsavdrag.

6 §.

Kassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Beträffande styrelsens för kassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat, äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

8 §.

Denna överenskommelse gäller under förutsättning, att den å ömse sidor godkänts före den 1 juli 1945.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 15 november 1944.

1943 års järnvägspensionsutredning: Delegerade för understödsföreningen S. W. B. pensionskassa:

Sam Lindstedt

Carl Henning

Hj. Neijmer

Gunnar Ruist

K. Ingemarsson

A. Wedborn

Chr. Gemzell

Under hänvisning till bilagda yttrande.¹

¹ Här uteslutet.